

భారతి

మా ప స త్రి క

శివలెంక శంభు ప్రసాద్

సంపాదకుడు
(1938-1972)

ఆగస్టు 1973

సంపుటము : 50 :

నందిక : 8 :

విడిపత్రిక వెల ఒక రూపాయి

విషయానుక్రమణిక

ఆగస్టు 1973

ప్రజ్ఞానలహరి	డా. జన్నాభట్ల వేణుగోపాలకృష్ణమూర్తి	1
నన్నెచోడుని ప్రయోగ విశేషములు	డా. తిమ్మావజ్జిల కోదండరామయ్య	3
నేనొక ఇంద్రచాపాన్ని	శ్రీ తిరుమల రామచంద్ర	15
రామారావు చెప్పని కథ	శ్రీ పి. యస్. శాస్త్రి	17
మాన వ్యాఖ్య, కాంతి భిక్ష	శ్రీ గడియారం శేషభణి శర్మ	29
అరవిందుల వేదార్థ పరిశీలనం	డా. ముదిగొండ శివప్రసాద్	30
భూగర్భ వినాయకులు (మాతన సమన్వయ)	శ్రీ ముసునూరి సాంబశివరామమూర్తి	36
కెంటక్సీలో తెలుగువారి బొమ్మలు	భారతి విలేజరి	41
కిటికీ	శ్రీ పణతుల రామచంద్రయ్య	42
నీలకంఠ దీక్షిత గ్రంథమాల	శ్రీ ఈయూజ్జీ భారద్వాజ వేంకట వీరరాఘవాచార్యులు	45
కలగూర గంప		51
గ్రంథ విమర్శలు		63

ప్రజ్ఞానలహరీ

డా॥ జన్నాభట్ల వేణుగోపాలకృష్ణమూర్తి

శ్లో॥ శివోవా శక్తిర్వా భవతి చంతి స్థాస్యతి యతో
 వినాయేన ద్వైతం కిమః శశశృంగస్య శిఖరం
 మనోవాగ్బుద్ధీనామ పీచయ ద గమ్యం తదుచితం
 గతంమే చైతన్యం చపలకవితానాం విషయ తామ్

విరించిః సంవాంగై ర్యరచయతి, భూతై ర్యధి గురు
 ర్విధానై రాధానై ర్వహతి చ హరస్సం హరిచ
 యజస్త ద్భ్రహ్మాండం యదఖిల మనాలోకిత సభః
 వయః పారావారి గ్రహపటల సద్బుద్బుద కులమ్

సచోవాణీ లక్ష్మీశ్శ్రియ చ.వరశక్తిం గిరిసుతా
 విధత్తేలోకానాం విచరితి సరాంకాపి చ రమా
 తవ ప్రారంభేచ్ఛా తమర సరంతీ స్వజవకం
 పరాశక్తి ర్దేవ భక్తి యతి మహా బ్రహ్మభువనం

తవైకం కారుణ్యం విలసయతి యదా బ్రహ్మ మశకం
 జడోవా ప్రాణోవా చరమ చిదధిష్ఠాన శరణం
 కథం చిన్మోహస్యం చిదసి స లాఽతీత మితి య
 త్ప్రీతికా భూతాస్తే ఖలు సకలదేవీ దివిషదః

హరశక్తి ర్విష్ణు ర్గణవతి రివష్ణణ్ముఖ ధర
 స్తవై వేద్యారూప స్త్వదుపగమ సందా రుచిభి దాం
 యువా యశ్చాఽస్మాకం శ్రుతిషు సకలాలోక రమణః
 ససేదద్ధః సర్వేశో బహుముఖ రితస్సంప్రీతి తథా

అమూర్తం త్వం మూర్తం జనయసి యదిచ్ఛైవ సకలం
 తవేన్నేత ద్ద్వష్టం హ్యభినవమతే పశ్యిమ విదాం

శిరోమేధాపింశే చిరరుధిర వాహస్యచ నృణా
చ సోర్వింశ ద్భాగః కిల భవతి సంకల్ప పటలః

పురాగోపీ లోలే సపది తు తే సాయని తథా
శ్రుతో దృశ్యః కశ్చిత్పరమ పరమాశ్చర్య మహిమా
త వై శాంతయం సర్వస్తరణతమ తామ్ర ద్యుతికలో
భవేన్మాణిర్యానాం సఖా మణిహారస్య సహజః

నదగ్ధుంశక్తోఽగ్ని ర్నచ చల యితుం వాయురపిన్
పరిక్షేప్తుం వజ్రీకిమపిన వికర్తుం సురగణః
త్వయాన్యస్తం శాదం కిసలయ మహంకార గళితా
విదుః పశ్చద్భ్రహ్మాత్వ మధిక మితి జ్ఞాన ము మయ-

రమావాణి గౌర్యోహరివిధి హరైరన్య దివిజై
రమహిమా హ దేవ్యాం ప్రళయ ముపయాంతిస్మ జగతా
యథా శుద్ధంబుద్ధం ప్రకటయసి తత్త్వం స్వసహజం
మహిమాయా సైవ త్వయి పితరి సంయాతి నిలయమ్

నరాకారం బ్రాహ్మ స్తవక మపి కోదండ మురళీ
పరిష్కారం సర్వోద్ధరణ మఖిల వ్యాపక మజీం
స్తుతీనాం తాత్పర్యం నిజగుణ విచారే పతతి న
శ్చిదానందే తత్త్వ త్వయినహి శరీరే కథమపి

నరాణాం నారీణాం నిజనిజ సరూపాకృతి ధరాః
ప్రతికాస్తే న్యస్తా హరహరి శివామా ప్రభృతయః
నజానేతే పూజావి ధిషు శివశక్త్యై రధికతా
వివాదాః కింతాభ్యా మధిక మవరం త్వంహి చరమమ్

సహస్రారం సాహస్రః ఫణిమత రహస్యాఽర్చవి దుషో
మహా మాయాముక్తం పరమశివ తాత్పర్య చరమం
యమాజ్ఞా చక్రేత్థం వివిధ సృతినానూకృతివరం
ప్రతికోన దీయన్మచతవ సమాధి వ్యవసితః.

నన్నెచోడుని ప్రయోగ విశేషములు

డా. తిమ్మావజ్ఞుల కోదండరామయ్య

ఆంధ్రవ్రతక ప్రమాది సంవత్సరాది సంధికలో శ్రీ 'అంగీరస'గారు నన్నెచోడుని కుమార సంభవంలోని కొన్ని ప్రయోగ విశేషములను గురించి చర్చించి అనేక అమూల్యములను విషయాలను తెలిపారు. నన్నెచోడుడు ఇతర ద్రావిడ భాషావదాలను స్వేచ్ఛగా తన కావ్యంలో ఉపయోగించడం మూతమే కాక కొన్ని సంస్కృత పదాలను ప్రసిద్ధంగా ఉండే అర్థాన్ని విడిచి, విలక్షణమైన అర్థంలో ప్రయోగించడమూ, కొన్ని పదాలను కల్పించడమూ, కొన్నింటిని మార్పడమూకూడా చేసి ఉన్నాడని సోపత్తి కంగా నిరూపించారు. కానీ అలాంటి వాటిలో కొన్ని ప్రయోగాలను గూర్చి వారు చేసిన విశ్లేషణ, దానికి వారు చూపిన హేతువులూ అంత సహేతుకంగా కనిపించడం లేదు. విలక్షణంగా ఉండే అతని విశిష్ట ప్రయోగాలనూ, వారు వాటినిగూర్చి చేసిన చర్చనూ వారు చూపిన క్రమంలోనే విమర్శించి సిద్ధాంతం చేయడం ఈ వ్యాసంయొక్క ఉద్దేశం.

తొలుత వారు తత్సమపదాలగా తెలుగులోనికి వచ్చిన కొన్ని సంస్కృత పదాలను నన్నెచోడుడు ఎలా విశిష్టార్థంలో ప్రయోగించిందీ తెలుపుతూ యీ క్రింది పదాలను గురించి చర్చించారు.

1. అవసరము

నన్నెచోడుడు దీనిని అవశ్యక మునునది, సమయం. తొందర అనే ప్రసిద్ధార్థాలలో కాక 'అనుమతి' అనే అర్థంలో ప్రయోగించాడంటూ వారు కుమారసంభవంలోని యీ క్రింది ప్రయోగాన్ని ఆధారంగా చూపారు.

వ. తద్వార పాలక నివారితృత్తై నిలిచి, తద నంతరంబ పరమేశ్వరు నవసరంబ వడసి (ఆ 7-156)

ప్రకరణాన్నిబట్టి 'అవసరం' అనే పదానికి యిక్కడ 'అనుమతి' అనే అర్థం సరిపడుతున్నా ఆ పదానికి అక్కడ ఆ అర్థం చెప్పకో సవసరం లేదనిపిస్తుంది. పరమేశ్వరు నవసరంబు అనగా పరమేశ్వరు దర్శనం చేసుకోవడానికి వీలయిన, అనువయన సమయం—అని అర్థం చెప్పకున్నా యిక్కడ సరిపోతుంది. అప్పుడు 'అవసరం' అనే పదం సమయం అనే ప్రసిద్ధార్థంలోనే యిక్కడ ప్రయుక్తమయినట్లు మనం భావించ వచ్చు; కీట్టెలు కన్నడ—ఇంగ్లీషు నిఘంటువులో 'అవసర' అనే పదానికి Occasion, moment, favourable, opportunity—అనే అర్థాలు ప్రదర్శించబడినాయి. పై అర్థాలలో Favourable opportunity అనే అర్థం యిక్కడ సరిపడుతుండడం మనం గమనించ వచ్చు. అంటే నన్నెచోడుడు కన్నడ ప్రయోగ సంప్రదాయాన్నిబట్టి యీ పదాన్ని యిక్కడ ప్రయోగించాడన్నమాట. 'పరమేశ్వరు నవసరంబ' అనే సమాసానికి పరమేశ్వరుని దర్శించడానికి అనువయన సందర్భం లేక సమయం అని అర్థం యిక్కడ సరిపడుతుంది. కనుక యీ పదాన్ని నన్నెచోడుడు 'అనుమతి' అన్న విలక్షణార్థంలో ప్రయోగించాడని మనం యీ ఒక్కప్రయోగం ఆధారంగా అనుకోనక్కరలేదు.

2. కటాక్షించు

నన్నెచోడుడు ఈ పదాన్ని కడకంటితో మాచు, అమగ్గిపించు అన్న ప్రసిద్ధార్థాలలోకాక తిరస్కరించు

రించు, అనాదరించు అన్న విలక్షణార్థాలతో ప్రయోగించాడంటూ శ్రీ 'అంగీరస'గారు కుమార సంభవంలోని యీ క్రింది ప్రయోగాన్ని ఆధారంగా చూపారు.

'పరమేశ్వరు నివాకరించుచు, నిరసరవరుల విశేషించుచున్న కృతక విప్రు సగజ కటాక్షించుచు'— (ఆ 7-26)

'కృతకవిప్రు సగజ కటాక్షించి'—(ఆ 7-44)

పై రెండు సందర్భాలలోనూ 'కటాక్షించు' అనే పదానికి ప్రకరణాన్నిబట్టి తిరస్కరించు, అనాదరించు—అని అర్థం చెప్పకోవలసి ఉంటుందని శ్రీ 'అంగీరస'గారి అభిప్రాయం. కనీ యీ రెండు సందర్భాలలోకూడా కడకం 'తోచరాదు' అన్న ప్రసిద్ధార్థమే సరిపడుతుండడం వారు గమనించలేదు. సార్వత్రిక పరమేశ్వరుణ్ణి అతని గొప్పతనాన్ని అధిక్షేపిస్తున్న కృతక విప్రుణ్ణి కడకం 'తోచరాదు' చూస్తూ (అనాదరభావంతో—కొంటెగా) సమాధానించే ఉన్న మాట. కొంటెగానూ, అనాదరభావంతోనూ చూడవలసినప్పుడు కడకంటితో చూడడం మామూలే. కనక ప్రసిద్ధార్థమే యీ రెండు స్థలాల్లోనూ సరిపడుతుందని అనాదరించు, తిరస్కరించు, అన్నవిలక్షణార్థం చెప్పకోవసరం లేదని తోస్తుంది. కిట్టెలు నిఘంటువులో కటాక్షించు — అనే పదానికి to cast a side glance, to look, to favour to regard అనే అర్థాలు ప్రదర్శింపబడినాయి. to cast a side glance అనే అర్థం యిక్కడ సరిపడుతుంది.

3. గహనము

కుమార సంభవంలోని యీ క్రింది ప్రయోగాలను బట్టి యీ పదానికి 'అసాధ్యం'; 'గొప్ప' అనే అర్థాలు చెప్పకోవలసి ఉంటుందని శ్రీ 'అంగీరస'గారు చెబుతున్నారు. విశేషణంగా ఉన్నప్పుడు డట్టుమైనది, చొరరానిది, ఎటుగూనిది—అని నిఘంటువులు తెలిపిన అర్థం యిక్కడ సరిపడడం లేదని వారి అభిప్రాయం కుమారసంభవంలోని ప్రయోగాలు చూడండి :

'ఇట్లు దనుజేంద్రుం డయుత సుతాయుతానుజ వరు లొక్కట భూరజః పటలంబునుం బోలె గజ వదను మదజలసారంబున మగ్గినం గని మహా మనస్వి గావున దానికి గహనం బైన మనోబలంబున భుజబలంబ నిజబలంబుగాఁ గొని....' (ఆ. 12-119).

'.....ఇదియ మనకం గర్తవ్యంబు దీని కొడబడవలయునని ప్రార్థించిన నప్పు గైకొని నా కిది యేమి గహనం బని దర్శకుండు దర్శించి' (ఆ4-52)

వీటిలో తొలి ప్రయోగం తారకాసురుడికి కుమారస్వామికి జరిగిన యుద్ధ సందర్భంలోనిది. తారకాసురుని పదివేల కుమారులూ, పదివేల సోదరులూ గజాననునితోడి యుద్ధంలో మగ్గిపోయారు. అప్పుడు తారకాసురుడు మహామనస్వి కావడంచేత దానికి గహనమైన మనోబలంతో—తన భుజబలాన్నే నిజబలంగా గ్రహించి—అని యిక్కడ సందర్భం. ఇక్కడ దానికి—అనే పదానికి మహామనస్వీతకు అని అర్థం చెప్పకోవాలి. అతడు మహామనస్వి. ఆ మహామనస్వీతకు గహనమైన అంటే అరుదయిన అని యిక్కడ అర్థం. శ్రీ 'అంగీరస'గారు తెలిపిన 'అసాధ్య' మనే అర్థం యిక్కడ అతకడం లేదు. రెండవ ప్రయోగంలోకూడా 'అరుదు' అనే అర్థం సరిపడుతున్నది. కనక కుమార సంభవ ప్రయోగాలనుబట్టి వారు తెలిపిన 'అసాధ్యం—గొప్ప' అనే అర్థాలు ఇక్కడ సరిపడడం లేదని తెలుస్తున్నది. కిట్టెలు నిఘంటువులో 'గహన' అనే పదానికి ఇతర అర్థాలతోపాటు 'అరిదు' అనే అర్థంకూడా యివ్వబడింది. కన్నడంలోని మంజరాజ నిఘంటువు 'గహన' పదానికి 'అరిదు' అన్న అర్థాన్ని యిచ్చింది.

4. ధార

కవితా శిఖామణి యీ పదాన్ని నీటిధార, వాదర అన్న ప్రసిద్ధార్థాలతో కాక కాపాలి లేక బాకా అన విశిష్టార్థంలో ప్రయోగించాడని శ్రీ 'అంగీరస' గారు దానికి ఆధారంగా కుమార సంభవంలోని ఈ పద్యాన్ని ఉదాహరించారు.

'ధారలు వట్టె బంపు తలతంత్రము
దా వడి నంపు భం
దారముతోడ గుర్రపు దడంబులు
ముంగలి వంపు నందడిన్
జేరంగ నీకు మేనుగలం
జిండుములన్ మొఱయిస్తుము ..

(ఆ 11-5)

కావాలి, బాకా అనే అర్థంతో 'దార' అని అచ్చికపదం ఒకటి నిఘంటువులో ఉన్నట్లు వారే చెబుతున్నారు. దారనుబట్టియే యిది యేర్పడి ఉన్నా ఉండవచ్చును—అని శ్రీ 'అంగీరస'గారి అనుమానం. క్రీడాభిరామంలో యీ పదం ధర్మవార—యిత్యాదిగా ప్రయోగించబడింది మన నిఘంటువులలో 'ధార' అని మరో ప్రాణాది అయిన పదం ఆ అర్థంతో లేకపోయినా వాద్య వాచకాలుగా దార, దర అనే పదాలు శాసనాల్లోనూ, గ్రంథాలలోనూ ప్రయోగించబడింది. చేబోలి శాసనములోనూ, బసవపురాణంలోనూ చూడవచ్చు. పల్నాటి పీఠచరిత్రలో 'దరలు గిరిగిళ్లు తమ్మట ధ్వనులు'—అన్నచోట 'దరలు' ప్రయోగించ బడింది. (చూ. క్రీడాభిరామ పీఠిక. శ్రీ వేటూరి ప్రభాకర శాస్త్రిగారు). ఈ చర్చనుబట్టి 'దార' అనే పదం 'దార' అనే పదానికి సమానార్థకంగా మన శాసనాల్లోనూ, బసవపురాణాది గ్రంథాల్లోనూ ప్రయుక్తమయ్యే ఉన్నదని తెలుస్తున్నది. కనక యిది ఒక్క నన్నెచోడుని విలక్షణ ప్రయోగం అని మాత్రమే చెప్పి సక్కట లేదనుకుంటాను.

5. నిజము

కావ్యాంశుభవంలో ఈ పదం విధం, రీతి అనే అర్థంతో వాడబడిందని యీ క్రింది ప్రయోగం ఆధారంగా చూపబడింది.

క. ఇలం బుట్టదు, పొట్టియైన దా
నిలువదు, నిలిచియును నొక్కనిజున దిర మై
కలదాక నెయిద నేరదు
వెలయాండుర కలుపు.....(ఆ 8-165)

మదరాసు యూని. ముద్రణలలో కడవట యిచ్చిన పదముల పట్టిక—అర్థాదులు—లో కూడ యీ పదానికి యీ అర్థమే యిచ్చబడింది. కు సం. లో యీ పదం మఱొకచోట కూడా ప్రయోగించ బడింది.

'వాలిక లంబుజాక్షములు వంకలు—
భూలత లంద, డెందముల్
సాలగ నన్ను లంద వలినన్నలు
సిక్కిని తాలు, నూడగా
బాలన వంద చిత్త రతిఁ బ్రోథలు
గావున నొక్క భంగిఁ బాం
చాలున కై నఁ గంతల నిజం బది
యట్టిది నాగఁ జాలునే.

(ఆ 8-169)

ఈ పద్యంలోని ప్రయోగానికి యూని. ముద్రణలలో స్థితి, యాధార్థ్యము అని అర్థం యిచ్చ బడింది. ఒకే పదాన్ని రెండు స్థలాల్లో రెండు విభిన్నార్థాలలో కవి ప్రయోగించడని మనం అనుకోవడానికి వీలులేదు. అతడు ఆ పదానికి రెండు స్థలాల్లోనూ ఒకే అర్థాన్నే వివడించి ఉంటా రనడం నమం జనం అవుతుంది. ఇక్కడ 'నిజము' అనే దానికి శ్రీ 'అంగీరస'గారు తెలిపిన 'విధము, రీతి' అనీ— యూని. ముద్రణలలో ఉన్నట్లు 'స్థితి, యాధార్థ్యము' అనీ—కాక రెండు స్థలాల్లోనూ ఒకే అర్థం కుదురు తుందేమో చూడాలి. పై రెండు స్థలాల్లోనూ నన్నె చోడుడు ఆ పదాన్ని నైజం, స్వభావం అనే అర్థంతో ప్రయోగించట్లు కనిపిస్తుంది ఒక్కనైజముతో స్వభావముతో కలకాలం నా నిలువదు—అని మొదటి ప్రయోగంలోనూ—కంతల నిజం—స్వభావం(నైజం) ఇలాంటిది అని చెప్పడం సాధ్యం అవుతుందో అని రెండవ ప్రయోగంలోనూ—ఒకే అర్థం రెండు స్థలాల్లోనూ కుదురుతున్నది. కనక 'నిజము' అనే పదానికి శ్రీ 'అంగీరస' తెలిపినట్లు విధము, రీతి అని కాక నైజం, స్వభావం అని అర్థం చెప్పకోవాలి. కానయితే ఈ ప్రయోగంలోని వైశిష్ట్యం నైజం అన్న అర్థంలో 'నిజం' అనేపదాన్ని ప్రయోగించడమే.

6. నిరతము

ఈ పదాన్ని అధిష్టమైన ఆసక్తి అనే అర్థంలో నన్నెచోడుడు ప్రయోగించాడని శ్రీ 'ఆంగీరస'గారు ప్రతిపాదించారు. దానికి ఆధారంగా వారు చూపిన ప్రయోగం ఇది.

'చెనసి కలవాభీతి చేతుల తీలునోర
బొడువఁ జూచునేని మృదుడ కాక
నిరత మిగురుగుట్టి నెత్తురు ద్రాగిన
భంగి కాక నాకు బాలుఁ డెదురె.'

(ఆ 10—146)

ఈ పద్యానికి ప్రకరణ పురస్కరంగా అర్థం తెలుసుకున్నప్పుడు కానీ ఆ పదానికి వారు ప్రతిపాదించిన అర్థం కుదురుతుందో లేదో—చెప్పలేము. దేవదూత తారకాసురుని ఆస్థానానికివచ్చి తమ సేనాని అయిన కుమారస్వామి పనులైన దౌత్యం నెఱపులాడు. తారకాసురునికి కోపం వస్తుంది. అప్పుడు దేవదూతతో యిలా అంటాడు. బాలుడయిన కుమారస్వామిని తారకాసురుడు ఈ పద్యంలో లెక్కచెయ్యకుండా మాట్లాడాడాడు. యుద్ధం చెయ్యాలనే బులపాటంతో నా మీదికివచ్చి తన చేతుంటిట సాయేటట్లుగా యుద్ధం చెయ్యగలిగినట్లయితే ఒక్క ఆ పరమేశ్వరుడే నాకు ఎదురు రాదగిన వాడు. అంతే కానీ నిన్న లేదు మొన్న పుట్టిన యీ బాలుడు—కుమారస్వామి—నాకు ఎదురా? నాకు ప్రత్యర్థిగా నిలిచి పోరాడే సామర్థ్యం అతగాడికి లేదన్నమాట. అలాంటివారితో నేను పోరుకు తలపెట్టితే అది ఇగురు గుట్టి నెత్తురు త్రాగినట్లే అవుతుంది కానీ మరొకలా కాదు. ఇక్కడ ఇగురు గుట్టి నెత్తురు తాగడమంటే ఫలానా అంటూ శ్రీ 'ఆంగీరస'గారు తెలిపిన వివరణ కూడా అంత సమర్థమయింది కాదు. వారు తెలిపిన అర్థం—'పళ్లు కట్టుకున్నప్పుడు పంటి యిగురుకు దెబ్బ తగిలి నెత్తురు రాగా దానిని పీల్చడం'—ఆ అర్థం యిక్కడ కుదరదు. తారకాసురుడు ఆ మాటలు దేవదూతతో అన్న స్పిరిట్ తో ఆలోచించినప్పుడు దాని అర్థం యిలా

సుగమం అవుతుంది. బొట్టెకాయలాంటి యీ బాలుడితో యుద్ధం చేయడం అదే పనిగా ఇగురును నూదితోనో, పూచికపుల్లతోనో గుచ్చి, గుచ్చి—తత్ఫలంగా నెత్తురు కారితే దానిని తాగడం వంటిది. సమ ఉద్దీ అయితే కత్తితో వాడి శిరస్సును ఉత్తరించి వాడి నెత్తురు తాగడం. పరమేశ్వరుడు నాకు సరి ఉద్దీ. ఈ బాలుడు నాకు ఉద్దీ యెలా అవుతాడు?—అని భావం. ఈ దృష్టితో చూచినప్పుడు నిరతము—అన్న మాటకు అవిచ్ఛిన్నంగా అన్న ప్రసిద్ధార్థమే యిక్కడ సరిపడుతుంది. అదే పనిగా—నెత్తురు వచ్చే వరకూ అన్న అర్థం యిక్కడ చక్కగా అతుకు తున్నది. ఇగురును గుచ్చితే వచ్చే నెత్తురు కూడా అంత ఎక్కువ కాదు—అనే భావం కూడా యిక్కడ ఉంది. 'నిరతం' అనే పదానికి అక్కడ విలక్షణార్థం ఉన్నదని తెలిపిన శ్రీ 'ఆంగీరస'గారు తాము దానికి ఆధారంగా ఉపహరించిన పద్యంలో 'కలవాభీతి' అన్న చోట ఉన్న అర్థవైరుధ్యాన్ని గమనించినట్లు కనిపించదు. అక్కడ కలవాభీతి అని కానీ, కలవారీతి అని కానీ ఉండాలేమో అని తోస్తుంది. 'కలవా భీత' అనే పాఠం యిక్కడ అతకడం లేదు.

7. పరిచ్ఛేదము

నన్నెచోడుడు ఈ పదాన్ని 'నిశ్చయము' అనే విలక్షణార్థంలో ప్రయోగించినట్లు ఈ క్రింది ప్రయోగం ఆధారంగా వారు ప్రతిపాదించారు.

ఇట్లు పుణ్యనకులు రణమరణ పరిచ్ఛేదైవ
పశులొడన మరణ పరిచ్ఛేద లగుమండిరి—
(ఆ 11—59)

కన్నడంలో యీ పదం నిశ్చయార్థంలోనే ప్రయుక్తమైనట్లు తెలుస్తున్నది. కీటైలు నిఘంటువులో ఈ పదానికి షటికొన్ని అర్థాలతోపాటు Exact discrimination, decision, discernment, descretion అనే అర్థాలు యివ్వబడినవి. దీన్నిబట్టి నన్నెచోడుడు కన్నడభాషా ప్రయోగానుసారంగా ఈ పదాన్ని ప్రయోగించాడని మనం భావించడం తప్పుకాదు.

8. ప్రస్తవము

నన్నెచోడుడు ఈ పదాన్ని 'తత్ప్రస్తవంబున' (ఆ 1-97; ఆ 7-66) అన్నరీతిగా సమయం అనే విలక్షణార్థంలో ప్రయోగించాడని, ఇతర కవుల 'అయ్యవసరంబున' అన్నప్రయోగానికి మారుగా నన్నెచోడుడు అదే అర్థంలో యిత్థా ప్రయోగించాడని ప్రస్తవం అనే పదానికి సమయం అనే అర్థం మన నిఘంటువుల్లో లేదని శ్రీ 'ఆంగీరస'గారు ప్రతిపాదించారు. నన్నెచోడుడు అదే పదాన్ని ప్రయోజనం అనే అర్థంలో కూడా ప్రయోగించాడని వారు మరొక ప్రయోగంకూడా చూపారు. ఆదికాలంలోని కన్నడ కావ్యాల్లో అయ్యవసరంబున అనే అర్థంలో 'ఆప్రస్తావ దోక్' అని ప్రయోగించడం కనబడుతుంది. కన్నడ ప్రయోగ సంప్రదాయాన్ని బహుదా తన కావ్యంలో నిబంధించిన నన్నెచోడుడు 'ఆప్రస్తావదోక్' అనుటకు సమానార్థకంగా 'తత్ప్రస్తవంబున' అని ప్రయోగించాడని మనం గ్రహించవలసి ఉంటుంది. పంపభారతంలోని యీ ప్రయోగం చూడండి.

'.....ఆప్రస్తావదోక్ అర్థరాత్రి యాదాగో కొంతివెరసు ఐవరుముం మున్నం ఒయ్యనోయ్యనె సురం గదిం పొరచుడిసి భీమసేనం పురోచనం....' (పంప. భార. ఆ 3-4 వ)

కిట్టెలు నిఘంటువులో 'ప్రస్తావ అన్న పదానికి Occasion, opportunity, time, Season, a favourable moment—అన్న అర్థాలు యివ్వబడి ఉన్నవి.

ఇక నన్నెచోడుడు 'ప్రస్తవ' మన్న పదాన్ని ప్రయోజనం అనే అర్థంలో కూడా ప్రయోగించాడనడం గురించి. ఈ ప్రయోగం చూడండి,

'పతుల ప్రస్తవంబు బంటుకుఁ దీర్చంగ

వలయు నమఁ దెలుపువార పోలె'

(ఆ 11-133 ఎత్తుగీతి)

అవసరము (సమయం) అనే పదానికి సమానార్థకంగా కన్నడంలో ప్రయుక్తమయిన 'ప్రస్తావ'

పదాన్ని నన్నెచోడుడు అవసరం అన్న పదానికి ఉన్న అక్కఱ అనే అర్థంలో తీసి ప్రయోగించి ఉంటాడని మనం అనుకోవలసి ఉంటుంది. ఎలాచీ—కన్నడంలో 'ప్రస్తావ' అని దీర్ఘమధ్యంగా మ్రాతమే యీ పదం ప్రయోగించబడింది. దాన్ని నన్నెచోడుడు హ్రస్వమధ్యంచేసి ప్రయోగించాడు. 'ప్రస్తవ'మన్న రీతిగా కూడా ప్రయోగం కన్నడంలో ఉన్నదేమో యింకా పరిశీలించాలి. కాబట్టి నన్నెచోడుడు ప్రస్తవమనే పదాన్ని—తత్ప్రస్తవంబున ఇత్యాదిగా—సమయం అనే అర్థంలో ప్రయోగించడం కన్నడ మర్యాదను అనుసరించి అని సారాంశం.

9. భద్రము

కుమారసంభవంలో ఈ పదం శుభం, జాతీత్య (పదిలం). అన్న ప్రసిద్ధిార్థాలలో కాక 'తినై' అనే విలక్షణార్థంలో ప్రయోగించబడిందని ఈ క్రింది ప్రయోగాన్ని ఆధారంగా శ్రీ 'ఆంగీరస'గారు ఉటంకించారు.

'కనక పార్వ్యములతోఁ బెసంగిన పవడంపు భద్రంబులది వీరభద్రపురము (ఆ 7-150)

తెలుగునాట కొన్నిచోట్ల 'తినై' అనడానికి భద్రం అని చెప్పడం ఉందనీ, సుంకాలు పసూలు చేసే తినైను సుంకభద్రం అంటారనీకూడా వారు పేర్కొన్నారు. కానీ యిది 'భద్రమంటపం' పదానికి సంక్రమా రూపం కావచ్చు. కిట్టెలు నిఘంటువులో భద్రమంటప పదానికి 'A fine nuptial shed' a beautiful shed erected on other festive occasions' అని అర్థాలు కనబడుతున్నవి. కనక పై వర్ణనలో వీరభద్రపురంలో కనకపార్వ్యలూ. అందులో ప్రవాళ నిర్మితములయిన భద్రమంటపాలూ ఉండేనాయని ఊహించవచ్చు. పంచ అన్న అర్థంలో యేర్పడిన యీ పదం కాలక్రమాన పంచతినైకు పర్యాయంగా వాడకతోవచ్చి ఉండవచ్చు.

10. రయము

వేగం అన్న ప్రసిద్ధిార్థంలోనే కాకుండా యీ పదం 'నిధం' అన్నవిలక్షణార్థంలో కుమార

వంశవంశో ప్రయోగింపబడిందని ఈ క్రింది ప్రయోగం ఆధారంగా శ్రీ 'అంగీరస'గారు నిర్ణయించారు

'పాలయు సశోకవల్లి విరిపుప్యల
గుత్తులవిూడ వ్రాలు కెం
దలిరులో నాగ మై నడరి దందడి
వహ్నిశిఖా కలాపముల్
గలకొనఁ బ్రేలి తూలిపడి
కాలె రయంబున లక్కబొమ్మ న
గ్గల మగువహ్ని చుట్టుకొని
కాచరయంబున నిస్తుషెంబుగాన్.

(అ 2-45)

ఈ పద్యంలో 'రయమున' అన్నవదానికి 'విధమున' అని అర్థం చెప్పుకోవలసిన అవసరం లేదు. లక్కబొమ్మను అగ్ని చుట్టు ముట్టినప్పుడు అది యెంత వడిగా కాలుతుందో అంత వడిగా వహ్నిశిఖా కలాపములు చుట్టుకొనగా నతీదేవి నిస్తుషంగా కాలిపోయిందని యిక్కడ తాత్పర్యం. 'కాలు రయంబున' అనగా కాలునంతటి వేగంతో అన్న అర్థం యిక్కడ చక్కగా అతుకుతున్నది. అంచేత దానికి లేని 'విధం' అనే అర్థం యిక్కడ ఉందని అనుకో నక్కఱలేదు. యతిపానస్థలం కాదు కనక 'కాలు నయంబున' అనుకొంటే యింకా బాగా అర్థం కుదురు తుంది. కానీ పాదాన్ని మార్చడానికి మనం ఎవరం? అయినా ఉన్న పాఠంతోటే అర్థం చక్కగా కుదురు తున్నప్పుడు ఈ ఊహ యెందుకు?

11. అషితము

కేందగింది, కోరిక అనే అర్థంలో అభిలషితం, అభిలాష యిత్యాదిగా 'అభి' అనే ఉపసర్గతో చేర్చి కాక—నిరుపసర్గంగానే నన్నెచోడుడు ప్రయోగించాడని కుమారవంశవంశంలోని యీ పద్యాన్ని శ్రీ 'అంగీరస'గారు ఉదాహరించారు.

'శ్రీ వాణేంద్ర మరేంద్రార్చిత
మకుటమణిశ్రేణి ధామాంఘ్రీ పద్యా

జీవోద్యత్కేనరుం దాశ్రితజన
అషితా శేషవస్తుప్రదుండు...

(అ 1-1)

కిట్టెలు నిఘంటువులో ఈ పదం నిరుపసర్గంగా కూడా ఆరోపంగా యివ్వబడింది. అషిత, అభిలషిత అనే పదాలకు అర్థం మాత్రం ఒకటే. అషిత — Wished, desired; అభిలషిత — Same meaning as above. దీన్నిబట్టి కన్నడంలో యిది నిరుపసర్గంగా కూడా ప్రయోగింపబడేదని తెలుస్తుంది. నన్నెచోడుడు కన్నడ ప్రయోగనశ్చిని అనుసరించి యీ ప్రయోగం చేసిఉంటాడని మనం భావించడం నెబబు.

12. వస్తువు

నన్నెచోడుడు ఈ పద్యాన్ని 'బంగారు' అనే విలక్షణార్థంలో ప్రయోగించాడు. శ్రీ 'అంగీరస' గారు దీనికి ఆధారంగా చూపిన ఒక్కప్రయోగమే కాక నన్నెచోడుడు ఈ పద్యాన్ని యీ అర్థంలోనే ప్రయోగించాడనడానికి మరి ఒక ప్రయోగంకూడా ఉంది.

క. గుఱు తెఱిగి వస్తుచయమున
కొఱంగెడు నాదీపవర్తియునుబోలె నిజ
మొఱిగి కృతివస్తు సమితికి
వఱలగ మది నెఱంగు విబుధవర్గముఁ
దలంతున్

(అ 1-26)

కన్నడంలోని మంగరాజ నిఘంటువులో 'వస్తు' అన్నవదానికి విత్త, బండ్ల అన్న అర్థాలు యివ్వబడివున్నవి. కిట్టెలు పండితుడు ఆ పదానికి Wealth and property అన్న అర్థాలు యిచ్చాడు. బంగారం విత్తమే కదా! కనక కన్నడంలో యీ పదం ప్రయోగింపబడిన అర్థంలో—తత్ప్రయోగ సరళిని అనుసరించిన నన్నెచోడుడు దీనిని 'బంగారు' అనే అర్థంలో ప్రయోగించాడని చెప్పడం సమంజసం అవుతుంది. ఇది నన్నెచోడుడు కల్పించిన అర్థంకాక

కన్నడకవులు కల్పించినట్టిది అని మనం తెలుసుకోవలసి ఉంటుంది.

13. విస్తరము

ఇతర అర్థాలతోపాటు ఈ పదానికి పీట, పీఠం అన్న అర్థాలు కూడా నిఘంటువులలో ఉన్నవి. కానీ ఆ అర్థాలు వాడుకలో లేవనీ, నన్నెచోడుడు మాత్రం వాడుకలోలేని ఆ అర్థంలో ఆ పదాన్ని ప్రయోగించాడనీ శ్రీ 'ఆంగీరస'గారు కుమార సంభవంలోని యీ పద్యాన్ని ఆధారంగా చూపారు.

గీ. విస్తరం బయ్యెను బరునవేది, వేది
యయ్యెఁ జింతామణులు వెలయంగ ఏఁద
నొషధులు నిధుల్ దీపము లయ్యె ననలుఁ
డొలసి వరహోమకుండమై వెలుంగుచుండె.

(ఆ 9-4)

తెలుగులో యీ పదానికి పీట, పీఠం అనే అర్థాలు వాడుకలో కనబడకున్నా కన్నడంలో దీనికి యీ అర్థంలో విరివిగా ప్రయోగం, వాడుకా కనిపిస్తుంది. విస్తరానికి టాపాంతరం విష్టరం. కన్నడ కావ్యాల్లో సింహానానికి 'సింహవిష్టర' అన్న ప్రయోగాలు కోకోల్లలుగా కనిపిస్తాయి. గిరిజా కల్యాణంలో 3-116, 4-163 లలో సింహవిష్టర శబ్దం ప్రయోగించబడింది—సింహపీఠ అన్న అర్థంలో. కిట్టెలు నిఘంటువులో ఈ పదాలకు అర్థాలు యిలా తెలుపబడినాయి.

విస్తర—Anything spread out, a layer, a bed, a seat, a stand.

విష్టర—పై అర్థాలతోపాటు Throne సింహాసన, సింహవిష్టర.

కనక యీ పదాన్ని కూడా నన్నెచోడుడు కన్నడ సంప్రదాయానుసారిగా ప్రయోగించాడని చెప్పవచ్చు.

14. శిక్షించు

'ఆజ్ఞాపించు' అనే అర్థంలో నన్నెచోడుడు ఈ పదాన్ని ప్రయోగించాడంటూ యీ పద్యం ఆధారంగా చూపారు శ్రీ 'ఆంగీరస'గారు.

క. ఆశీతిధరపతి శివుఁ బ్ర
త్యక్షముగాఁ గొలుచుచుండుమని తత్పరుడై
శిక్షించి గౌరి నందు ను
రక్షితముగ నునిచి నిజపురంబున కనిచెన్.

(ఆ 3-104)

'ఇక్కడ హిమవంతుడు తన పుత్రికయైన పార్వతిని శివుని సేవనా ఉండవలెనని ఆజ్ఞాపించి నట్లు ఉన్నది. దీనికి 'నియమించడం' అని అర్థం చెప్పినా చెప్పవచ్చును'—అని కూడా వారు పేర్కొన్నారు. అనరాధికి దండన విధించడం, విద్యాభ్యాసం చేయించడం దీని ప్రసిద్ధార్థాలు. విద్యాభ్యాసం చేయించడం అంటే నేర్పడం అన్నమాట. ఇక్కడ వారు తెలిపిన ఆజ్ఞాపించడం లేక నియమించడం అన్న అర్థాలుకాక 'నేర్పడం' అన్న అర్థం చెప్పకోవడమే సబబనిపిస్తుంది. పద్యంలో 'తత్పరుడై శిక్షించి'—అని ఉంది. అనగా తాత్పర్యంతో—(శర్దగా, నేర్పి—బోధించి అని అర్థం యిక్కడ చక్కగా అతుకుతున్నది. అది ప్రసిద్ధార్థంకూడా. ఆజ్ఞాపించి అని కానీ, నియమించి అని కానీ దీనికి సంప్రదాయ భిన్నంగా అర్థం చెప్పుకోవలసిన అవసరం లేదు.

15. సంకాశము

కుమారసంభవంలో యీ పదం 'కాంతి' అనే అర్థంలో ప్రయోగించబడినట్లు ఈ క్రింది పద్యంలోని ప్రయోగం ఆధారంగా నిర్ణయింపబడింది.

గీ. కటివృతవ్యాఘ్ర చర్మంబుకంటె మున్న
మేఖలోరగి ఫణములు మిగిలి వెలిగెఁ
బావసీతరు వజ్రప్రభాతికంటె
మున్న పదనఖసంకాశ మున్నతిల్లె.

(ఆ 7 57 ఎత్తుగీతి)

ఈ పదం ప్రకాశము, వికాసము—అన్నపదముల సాజాత్యంతో 'సం' అనే ఉపసర్గతో అదే అర్థంలో ప్రయోగించబడినట్లు తోస్తుంది. కన్నడంలోకూడా దీనికి ప్రయోగం కనిపించదు. అంచేత యిది నన్నెచోడుని విలక్షణ ప్రయోగమనే అనాధి.

16. హంసోదకములు

దీనికి కుమార సంభవంలోని ప్రయోగాలు మాత్రమే ఆధారం. ఇతరకవు లెవ్వరూ ఈ పదాన్ని ప్రయోగించలేదు. అంచేత యీ పదం యిదివరలో నిఘంటువులలోకి యొక్కలేదు. యూని. ముద్రణ లోని పదముల పట్టిక—అర్థాదులులో ఈ పదానికి 'సూర్యతప్తములై రాతి చంద్రకిరణములచేత చల్లబడిన జలములు' అని అర్థం తెలుపబడి ఉన్నది. వారు దానికి ఆ అర్థం ఏ ఆధారంతో చెప్పారో తెలవలేదు.

శ్రీ 'ఆంగీరస'గారు దీనిని గూర్చి చర్చిస్తూ 'వృత్తాన్ని బట్టి చూస్తే — హంసుడు సూర్యుడు కాబట్టి సూర్యకిరణాలచేత తప్తము లయిన జలాలని అర్థం గ్రహించడం సముచితంగానే ఉన్నది'—అని ప్రశ్నారు. ఇంతకూ యీ పదం ప్రయోగించబడిన కుమారసంభవంలోని సందర్భాలు చూద్దాం.

'అంత నంతఃపూర్ణభృతర ప్రాథకాంత లత్యంత సంతోషంబున సుగంధ తైలాభ్యంగనామలకోద్భవన పూర్వం బవరిమిత పరిమళిత హంసోదకంబుల.'

గీ. ఒడలి భస్మరంజంబు పోగడిగి పుచ్చి
జడలు విచ్చిన గర మొప్పై శైల తనయ
కాలవరిణి నిర్ముక్త గళితవర్ణ
మధుకరాక్షిర తరులతా మహిమ వోరె.'

(ఆ 7-78, 79)

'నవరత్నరంగాతి సుందరం బగు చంద్రకాంత మణి మయసుజ్జన వేదికాతలంబున నగజ సునిచి హంసోదకంబులను తీర్థ సుగంధోదకంబులను మజ్జనం బార్చి నైవర్య నికేతనంబునకుం దెచ్చి దివ్యారిబరాలం కృతం జేసె(న)'—

(ఆ 9-5)

ఇలా 'హంసోదకములు' అనే శబ్దం కుమార సంభవంలో రెండుచోట్ల ప్రయోగించబడింది. రెండు స్థలాల్లో కూడా అభ్యంగనసానిన సందర్భంలోనే యీ పదం ప్రయోగించబడింది. ఇతర కవు లెవ్వరూ ఈ

పదాన్ని యీ సందర్భంలో గానీ, మరే సందర్భంలో గానీ ప్రయోగించలేదు. శ్రీ 'ఆంగీరస'గారు దానికి తెలిపిన అర్థం వారు ఊహించిన అర్థం మాత్రమే. ఇది యిలా ఉండగా పైని ఉదాహరించిన కు. సం. ప్రయోగంలో హంసోదకంబులు—అను తీర్థ సుగంధోదకంబులను (లతో) అనీ—హంసోదకంబులను (లచేత), తీర్థ సుగంధోదకంబులను (లచేత) అనీ రెండు విధాలుగా నూర్చు అర్థం చెప్పకోవడానికి వీలుగా ఆ ప్రయోగం (రెండవది) ఉన్నది. నన్నెచోడుడు ఉద్దేశించిన అర్థం యెలాంటిదో మనకు స్పష్టంగా తెలియదు. 'హంస' శబ్దం శ్రీ ఆంగీరసగారు తెలిపినట్లు ఒక్క సూర్యుణ్ణి మాత్రమే కాక చంద్రుణ్ణి కూడా తెలుపుతుంది. కన్నడంలోని మంగరాజ నిఘంటువులో 'హంస' శబ్దానికి సూర్య చంద్రు లిద్దరూ అర్థంగా తెలుపబడింది. యూని. ముద్రణంలో తెలుపబడినట్లు పగలు సూర్యుడి చేత తప్తమై రాతి చంద్రుడిచేత చల్లబడిన నీరు హంసోదకం. లేదా హంసలకు పానార్థమైన నీరు అని కూడా ఆ పదానికి అర్థం చెప్పకోవచ్చును. ఇలాంటి నీటిని శరదృతువులో త్రాగాలని చరక సంహితాదు లలో తెలుపబడింది. అగస్త్య నక్షత్ర కిరణములు సోకడంచేత నీరు నిర్విష మవుతుంది అని కూడా వాటిలో పేర్కొనబడింది. చరక సంహితలో దీనికి ఆధారమైన శ్లోకం ఇది !

'దివా సూర్యాంశు నంతస్తం

నిశి చంద్రాంశు శీతలం

కాలేన వక్త్రం నిర్దోషం

అగస్త్యే నావిక్కికృతం

'హంసోదక' మితి ఖ్యాతం

శారదం విమలం శుచి'

(చరక సంహిత)

కాని 'ఆస్త్యే' సంస్కృత నిఘంటువులో ఈ పదం భిన్నార్థంలో ఆరోపంగా గ్రహించబడింది. అంటే హంసోదకములు—అన్నపదం నన్నెచోడుడు ప్రయోగించిన అర్థంలోనేకాక వేటొక అర్థంలో కూడా సంస్కృతంలో ఉండవచ్చుమాట. ఆస్త్యే సంస్కృత

నిఘంటువులో యిలా ఉంది. వాంసోదకం—
A Kind of cordial liquor (Prepared from
infusion of cardomums.)

Sanskrit English Dictionary - V. S. Apte.

Ed. by P. K. Gode, H. C. G. Karve.

నిలకుల పాడి కలిపి తయారు చేసిన ఒక
నొక మాదకద్రవ్యం అన్నమాట. నన్నెచోడుడు దాని
అనలు అర్థంలోకాక పరిమళ భరితమయిన జిలలు
అన్న అర్థంలో దీనిని ప్రయోగించి ఉండవచ్చు. కానీ,
నూర్యాంశుతంతములూ, చంద్రాంశు శీతలములూ,
నిర్వోషములూ, అగస్త్య వక్షత్ర కిరణాలు సోకడం
చేత నిర్విషములు అయిన తీర్థోదకములు - వరసీ
జలములు చెఱుపు నీళ్లు అనే అర్థంలో ఈ శబ్దాన్ని
నన్నెచోడుడు ప్రయోగించి ఉంటాడని భావించడం
సమంజసమవుతుంది. నూర్యతంతము లయిన జిల
ములు అని మాత్రమే అర్థం చెప్పుకోవడానికి ఆధా
రాలు చూపితే అంగీకరించవచ్చు.

17. హరిద్రారాగము

నిలకడ లేచేమ, నటించే ప్రేమ-అనే
అర్థంలో ఈ పదం కు.నం.లో వాడబడిందనీ, ఈ
సమస్తపదం నిఘంటువులలోనికి యొక్కలేదనీ
శ్రీ 'అంగీరస' గారు అంటున్నారు. దీనికి వారు
చూపిన ప్రయోగాధారం యిది.

క. ఈగికి గలుచు హరిద్రా

రాగం బది నిల్వ దెయిది రతి మేద్రుడి నం

భోగగతి గలుచు విటుని వి

రాగం బది నిల్వ భావరస జననంబై

(ఆ 8-163)

ఈ పదాన్ని దాని అర్థాన్నిగూర్చి చర్చిస్తూ
శ్రీ 'అంగీరస' గారు యిలా వ్రాశారు. 'దబ్బుకోసం
చూపే ప్రేమ నిలిచి వుండదనీ, మనసారా ఉండేదే
స్థిరమైందనీ దీనిలో చెప్పబడింది...పుత్రుల్ని నిబట్టి
చూస్తే హరిద్రారాగం అంటే పసుపువల్ల యేర్పడిన

ఎరుపురంగు అని అర్థం. పసుపు. సున్నం కలిపితే
ఎరవి పారాణి తయారవుతుంది. పసుపు నీటిలో
సున్నం కలిపితే వనంతం తయారవుతుంది. అందులో
ముంచిన గుడ్డలు ఎర్రగానే ఉంటాయి. వాటిని ఎండ
వేస్తే ఆ రంగు నిలవకుండా పోతుంది.....రాగం
అనే మానికి రంగు అనే అర్థాన్ని తీసుకున్నా తీసుకో
వచ్చు.....అట్టి అస్థిరమైన ప్రేమను హరిద్రా
రాగంతో అభివృద్ధి చెప్పడం-అందువల్ల నిలకడలేని
ప్రేమ అనే అర్థం యేర్పడడం సముచితంగానే
ఉన్నది'-అంటూ చాలా వ్రాశారు. శ్రీ 'అంగీరస'
గారు భావించినట్లు హరిద్రారాగం అంటే పసుపువల్ల
యేర్పడిన ఎరుపు రంగు అని అర్థం తీసుకో
కూడదు. పసుపులోని ఎరుపురంగు అని దాని అర్థం.
పచ్చిపసుపులో ఎరవి రంగు కనిపిస్తుంది. అది ఎండి
పోయినపుడు ఆ ఎరుపురంగు కనిపించదు. అనగా
అశాశ్వతం-నిలకడ లేనిది అని అర్థం. నన్నెచోడ
కవి ఈ పదబంధాన్నికూడా దాని అర్థంతోపాటు
కన్నడంనుండి గ్రహించి తన కావ్యంలో ప్రయోగించా
డని తోస్తుంది. సరిగ్గా నన్నెచోడుడు ప్రయోగించిన
అర్థంలోనే కన్నడంలో యీ పదం ప్రయోగింపబడి
ఉండడం మనకు అతడి కన్నడ భాషా మర్యాదావలంబ
నాన్ని పట్టి యిస్తుంది. కిట్టెలు నిఘంటువులో
దీనికి యిలా అర్థం తెలుప బడింది.

హరిద్రారాగ-Unsteady in affection or
attachment (like the colour of turmeric
which does not lost.)

హలాయుధ నిఘంటువులోని యీ అర్థం
కూడా అందులోనే ఉట్టంకింపబడింది. 'స్థిరమై దె
స్నేహమాద్యనను'-అస్థిరమైన స్నేహము చేసేవాడు
Who makes friendship Unsteadily. హరిద్రా
రాగ పదానికి సమానార్థకంగా వీతరాగ-అనేపదం
కూడా కన్నడంలో బాగా వాడుకలో ఉన్నట్లు తెలు
స్తుంది. కిట్టెలులో వీతరాగ-One Whose
affection in transient as the colour of
turmeric అని అర్థం యివ్వబడింది. మంగరాజ

నిఘంటువులో 'ఎడె వరివ వివయితం వీతరాగ నెని క్కుం' అని ప్రయోగం ఆధారంగా చూపబడింది. కనక నన్నెచోడుని పద్యంలో—ఈగికి గలుచు — డబ్బుకు చూపే ప్రేమ (వేళాప్రేమ) వారిద్రాగము— అశాశ్వతము, నిలకడ లేనిది—పసుపురంగులాగా—అని అర్థం. కాబట్టి నన్నెచోడుడు ఈ పదబంధాన్ని కన్నడ సాహిత్యంనుండి గ్రహించి ప్రయోగించి ఉంటాడని వున్న మవుతుంది.

ఇలా తల్పము పదాలుగా ప్రయోగించబడిన కొన్ని సంస్కృత పదాల విలక్షణార్థాలను గురించి పేర్కొందిన తరువాత శ్రీ 'అంగీరస'గారు నన్నెచోడుడు ప్రయోగించిన కొన్ని విలక్షణము లయిన అగ్నిక పదాలను—వాటి అర్థాలను గురించి కూడా కొంత చర్చించారు. వాటిలో కొన్నిటి విషయంలో కూడా వారు తొందరపాటు నిర్ణయాలు చేసినట్లు తోస్తుంది. ఈ క్రింది పదాలు చూడండి.

1. అంక

ఆటంకము, అడ్డు. దీనికి నిఘంటువులలో ఈ అర్థం కానరాదు—అన్నారు. కుమారసంభవంలోనుండి వారు చూపిన పద్యం.

క. అంక గౌన కుభయ బలంబులు

పాంకం బజీ తలరి సెలర... (ఆ 12-69)

వారు పై పద్యంలోని ప్రయోగాన్ని 'అంక'గా గ్రహించడంవల్ల చేసిన నిర్ణయం అది. నన్నెచోడుడు అక్కడ 'అంక' అని ప్రయోగించాడు. సార్థ బిందుకము లయిన పదాలను పూర్ణబిందుకాలుగా ప్రయోగించడం నన్నెచోడునికి అలవాటే (చూ ఆ 1-4). పూర్ణ బిందుపూర్వకాలు కావడంచేత ప్రాస పూర్వాక్షర నియమం యిక్కడ తప్పడంలేదు. అంక, అంక-అంగు ధాతువుయొక్క కృదంత రూపం యిది. అంక— ఆటంకం, అడ్డు అనే అర్థం. కనక నన్నెచోడుడు ఆటంకం, అడు అనే అర్థంలో 'అంక' అని ప్రాస్వాది ప్రయోగించాడని మనం భావింపవలసిన అవసరంలేదు.

2. ఎడ

ఈ పదానికి 'లోకములోని వ్యవహారం' అనే అర్థం ప్రయోగాన్ని బట్టియే తెలుస్తున్నదని వారి క్రింది పద్యాన్ని ఉదాహరించారు.

గీ. అబలం గడునెడ యెఱుగని యాడదాన

మెలత నతిభీత వన్న నమ్మించి తెచ్చి

కాననంబలో గమ్మలు కట్టి కాదు

పతిని నీ కిల్లు పోజునై భావ జన్మ!

(ఆ 5-65)

ఇది రతివిలాస ఘట్టంలోని పద్యం. ఇక్కడ సాతం 'ఎడ' అని అనుకోవడంవల్ల వచ్చిన పొరబాటది. లోకములోని వ్యవహారం అని ప్రకరణాన్ని బట్టి మాత్రమే శ్రీ 'అంగీరస'గారు యిక్కడ అర్థం తెలుపు తున్నారు. ఈ అర్థంలో ప్రయోగాంతరం లేదు. కానీ కవుల ప్రయోగ పరచిబట్టి నన్నెచోడుడు యిక్కడ 'అబలం గడునెడ యెఱుగని యాడదాన' అని ప్రయోగించి ఉంటాడని అనిపిస్తుంది. నేను ఆసూర్యం పశ్యను. ఎడ కన్నెఱుగని అబలను— అంతఃపురం విడిచి యెన్నడూ బయటికి వచ్చినదాన్ని కాను-అంటూంది రతి. కనుక యిక్కడ సాతం 'ఎడ' అని కాక 'ఎడ' అని ఉండాలి. 'కడునెడ' అనే ప్రయోగం నన్నయ భారతంలో కూడా కనిపిస్తుంది. 'కట్టెండ' అని నన్నయ ప్రయోగించలేదు.

3. గుళ్లు

కుమారసంభవంలోని యీ క్రింది పద్యాన్ని ప్రమాణీకరించుకొని శ్రీ 'అంగీరస'గారు 'గుళ్లు అనే పదానికి ధ్వజాలు అని అర్థ నిర్ణయం చేశారు.

గీ. అమమ రాగిల్లి జయశయ ధ్వనులు సెలంగె

బొంగి ముట్టెట లాడిరి, పుప్పవ్వునీ

కురిసె సురపురముల నెల్ల, గుళ్లు గట్టి

యెసర వాయించి రమరు లత్యుత్సవమున.

(ఆ 10-104)

నన్నెచోడుని ప్రయోగ విశేషములు

ఇక్కడ 'గుళ్లు' అనేపదానికి 'ధ్వజాలు' అని అర్థం చెప్పడం అంత సమంజసంగా తోచదు. యూని. ముద్రణంలో—గుళ్లుగట్టి—గుంపు గూడి, ధ్వజములుకట్టి—అని రెండు అర్థాలు యవ్వబడినవి. అమరులు దేవతలు అత్యుత్సాహంతో 'గుళ్లుగట్టి' తప్పెటలు మొదలయిన వాస్తవము వాయించారని ప్రకరణాన్నిబట్టి అర్థం అవుతున్నది. గుడి, గుడుసు—అన్న పదాలకు గుండము అని అర్థం అటవికులూ గ్రామీణులూ జాతరలలో తప్పెటలు మొదలయిన వాస్తవాలు వాయించేటప్పుడు వర్తులాకారంగా యేర్పడి వాయించడం మన అనుభవంలో ఉన్నదే: కనక యిక్కడ గుళ్లుగట్టి — అనగా వర్తులాకారంగా యేర్పడి—అనే అర్థం చెప్పుకోవడం సమంజస మని పిస్తుంది. ధ్వజం అనే అర్థంలో తమిళంలో 'కొడి' అనేపదం ఒకటిఉంది. దాని బహువచనరూపం కొడులు లేక కొళ్లు అవుతుంది. గుడి అనేపదం ఆ అర్థంలో లేదు. అథవా నన్నెచోడుడు ఆ అర్థంలో ప్రయోగించారని వాదానికి అంగీకరించినా వాయించిరి అన్న క్రితుకు కృత్యం ఆ పద్యంలో కనిపించదు. గుళ్లుగట్టి వాయించారు అంటే వాస్తవాలు అనే కర్తృవదం ఉహించుకోవచ్చు. అయినా ప్రకరణాన్నిబట్టి పద స్వరూపాన్నిబట్టి గుళ్లుగట్టి అన్నపదానికి వర్తులాకారంగా యేర్పడి—అన్న అర్థం చెప్పుకోవడమే సబబు అనిపిస్తుంది.

4. చప్పరము

'ఆకాశం' అన్న విలక్షణార్థంలో యీపదం ప్రయుక్తమయినదంటూ శ్రీ 'అంగీరసగారు' యీ పద్యం. ఉదాహరించారు.

గీ. ధర నిదాను వాతావాత నిరియకుండ
విధి తమాలమంటపము గావించె ననగ
నొప్ప నీలాభ పలుల మచ్చస్వరమున
కాళులన నెల్లదెన వానకాళుల మున.

(ఆ 6-97)

దీనికి పందిరివంటి కరచట్రము, మండపము, గుడారము మొదలయినవి ప్రసిద్ధములయిన అర్థాలు. శ్రీ 'అంగీరస'గారు భావించినట్లు యిక్కడ ఆ పదానికి ఆకాశం అనే అర్థం కుదరడంలేదు. వెళ్ళింది ౯ ని ప్రసిద్ధార్థాలలో ఒకటైన మంటపం అనే అర్థమే యిక్కడ సరిపోతుంది.

నేల పడగాడువుల దెబ్బకు మండిపోకుండ—లేక బీటలు పడకుండ బ్రహ్మదేవుడు తమాల వృక్షములతో ఒక మండపం నిర్మించాడో అన్నట్లుగా నల్లని మబ్బుల మొత్తం ఆకాశం నిండా ఆవరించింది ఆ చప్పురానికి—మండపానికి లేక పందిరికి—అమర్చిన కాళ్ళ—స్తంభాలలో అనేటట్లుగా వానకాలు—వర్షధారలు ఉన్నాయి. అని యీ పద్యార్థం. కనక యిక్కడ చప్పరం అంటే ఆకాశం అని కాక మంటపం—పందిరి అనే అర్థాలే గ్రహించవలసి ఉంటుంది. ఆకాశం అనే అర్థం అనందర్పం. కాళులు అనగా స్తంభాలు. తమిళ దేశంలో స్తంభాన్ని 'కాలు' అంటారు. పందిరి వేయడానికి ముందు కడకాలు వేస్తారు, అంటే లాంఛన ప్రాయంగా శుభముహూర్తంలో ఒక కుబం పాదుతారన్న మాట.

5. పేర్బిందులు

చెమట బిందువులు అనే అర్థంలో ఈ పదాన్ని నన్నెచోడుడు ఒక్కడే వాడాడంటూ శ్రీ 'అంగీరస'గారు కుమారసంభవంలోని యీ ప్రయోగం ఉదాహరించారు.

సీ పాలయు నిట్టార్చుల కలకలంబుల తన
యారర్రవంబు మిన్న దువన జెలగ
దందరి దోలంగు పేర్బిందుల తోడన
కన్నీరు తారల గడలు కొనగ

(ఆ 5-70)

ప్రకరణాన్నిబట్టి 'పేర్బిందులు' అన్న పదానికి వారు తెల్పిన 'స్వేదనల బిందువులు' అన్న అర్థమే యిక్కడ సంభావ్యం. కానీ వారు ఆ పదాన్ని గూర్చి

వారు చేసినచర్చ అంత సమంజసమయిందిగా కన్పించదు. వారు దీన్నిగూర్చి చర్చిస్తూ యిలా వ్రాశారు. 'పేర్చిందులు' మిశ్ర సమాసం. ఇక్కడిపేరుకు నామ ధేయమని కాని, దండ అని కాని, గొప్ప అని కాని అర్థంకాదు. అమిళంలో 'పేర్' వ్యక్తిని తెలిపేదండం, ఆ అర్థమే యిక్కడా గ్రహించబడింది. మానవుల మీద వుండే (నీటి) కిందువులు చెమట బిందువులే అవుతాయి. అందువల్ల పేర్చిందులు చెమట బిందువులు అయినాయి'—

ఈ పదానికి వారు తమిళపరంగా అర్థం నిర్ణయించడానికి ప్రయత్నించినా ఆ విషయంలో వారు యింకా లోతుకుపోయి చూచి ఉండవలసింది. తమిళంలో వియర్, వేర్వే—అవగా స్వేదం అని అర్థం. మలయాళంబో గూడా వియర్ అనేదండం ఆ అర్థంలో కనిపిస్తుంది. కన్నడంలో బెవరు, బెమరు అని రెండు రూపాలు యీ అర్థంలో కనిపిస్తాయి. కిట్టెలు పిఘంటువులో బెవరు—అనే పదానికి యిలా అర్థం తెలుపబడి ఉంది. బెవరు—To perspire to sweat, Tamil వియర్, వేర్—Malayalam వియర్. బెవరు అనేది 'వెరు'కు కన్నడంలో ప్రాచీన రూపం. తెలుగులోని 'వెరు' దానికి సమీపరూపం. సన్నె చోడుని పైపద్యంలో తమిళంలో స్వేదార్థకమైన 'వేర్' అన్న పదాన్ని 'బిందులు' అన్నపదంతో కలిపి మిశ్రసమాసంచేసి ప్రయోగింపబడిందని తోస్తుంది. కనక సన్నెచోడుడు 'పేర్చిందులు' అని కాక 'పేర్చిందులు' అని స్వేదబిందువులు అన్న అర్థంలో ప్రయోగించి ఉంటారని ఊహించవచ్చు. వేర్ బిందులు వేర్చిందులు అని వ్రాతప్రతిలో ఉండగా దాని అర్థం పద స్వరూపమూ అంతుపట్టని

తెలుగులేఖకులు దానిని పేర్చిందులుగా గ్రహించి ఉండవచ్చు. అచ్చులోకి అలానే ఎక్కింది. అక్కడ పదం 'పేర్చిందులు' అని పకారాదే అనడానికి ఆ ప్రయోగంలో ఆదారం యేమిలేదు. దండడి దొడ్డుగు వేర్చిందులతోడన— అని సన్నె చోడుని ప్రయోగంగా గ్రహించడంలో తప్పు లేదనుకుంటాను. అప్పుడు 'పేర్చిందులు'కు శ్రీ 'అంగీరస'గారు తెలిపినట్లుగా ద్రావిడ ప్రాణాయామంగా అర్థం చెప్పకోవలసిన శ్రమా తప్పక తింది.

శ్రీ 'అంగీరస'గారు సన్నెచోడుని ప్రయోగ విశేషాలను గురించి చేసిన చర్చలో జరిగిన కొన్ని లోపాలకూ, పడిన ప్రమాదాలకూ కన్నడ, తమిళ ప్రయోగ సరళి తెలియకపోవడం, కొన్ని పద్యాలను అన్వయించుకోవడంలో—పదాలను అర్థం చేసుకోవడంలో పడిన భ్రమ ప్రమాదాలూ కారణాలుగా తోస్తుంది. అయినా కుమారసంభవంలో విలక్షణంగా ప్రయోగింపబడిన కొన్ని పదాలకూ, పదబంధాలకూ అర్థ నిర్ణయం చేయడానికై వారు పూరిన పూరిక మాత్రం బహుధా ప్రశంసనీయం. వారు చేసిన ఆ చర్చ ఆయా ప్రయోగాలను గురించి, వాటి అర్థాలను గురించి మరి కొందరు ఆలోచించడానికి, ఆ ఆలోచనల ఫలితంగా సదర్థ నిర్ణయానికై పరిశ్రమించడానికి ఎంతగానో, తోడ్పడిందని చెప్పాలి. ప్రాచీన కవుల ప్రయోగాలూ వాటి అర్థాలూ విషయంలో నేటి పండిత లోకంలో శ్రద్ధా, ఆసక్తి సన్నగిల్లిపోతున్న దృష్ట్యా వారి వ్యాసం అన్వేదాదులకు కొంత ఊరట కలిగించింది. మన ప్రాచీన కావ్యాల్లోని ముడిపడిన అనేకానేక ప్రయోగ సందర్భాలను గురించి కూడా వారు యిలాగే పరిశ్రమ చేసి సదర్థ నిర్ణయం చేయడానికి తోడ్పడాలని కోరుకుంటున్నాను.

నేనొక ఇంద్రచాపాన్ని

శ్రీ తిరుమల రామచంద్ర

నేనొక ఇంద్రచాపాన్ని

వివిధవర్ణాల రూపాన్ని,

నేనొక కుసుమ కదంబ దామాన్ని,

మధుర పరీమళాల దామాన్ని

నేనొక సుందరనన్న తంత్రాన్ని

గుప్తమిత్త నివాదాల నియంత్రాన్ని

చలిలో గజ్జకట్టి గిడనవారే

ఊర్పుల కూర్పుల చేర్పుల బలంతో

మహా తమిస్రా మషీలిస్త చహితలంతో

ఋగ్వేదగాధల ఉషస్సున్నమహా నాజననం

రత్నధాతువుల యజ్ఞదేవుని

సులివెచ్చని ఒడిలో నా మననం.

నన్నసింధు నీరాల తీరాలలో .

నన్నప్పి వెలుగుల జలుగులలో

నా చిన్ననాటి ఆటల బాటల పాటలు

సూర్యాదేవీపూషదేవుల తేజోంగణాలనాతోటలు

జరమ్రుద్ధుని జెండ్లవస్తా నాచెల్లి

జర్మణ్యాని డొంబస్పెన్ నాసోదరీమ తల్లి

గంగాయమునలు, జీలం చీనాబులు

త్వంగత్తరంగ సింధువు, శతద్రువు

రంగదావీ వితంత్రులు

మింగన్మేహ్నా వద్మాహుగ్నీలు

శతధా, నహానధా నాచీలుకలు

శాఖికలు, వాలికలు, మాలికలు

తూరుపు పడమరులుగా

వేల యోజనాల మేర వ్యాపించి, దీపించి

వేనవేలు స్రవనాట్టుల, విభాట్టుల

సంస్కృతి పౌరభాల నందారాల

పతనాభ్యుత్థానాలు, సంకోచ వ్యాకోచాలు

తిలకించి, పులకించి, పలికించి

పరికించిన గిరిరాజుకు

ప్రాచ్యజగతి వృద్ధి క్షయ

నిత్యమాన దండమై,

ప్రభాకరుని ఉదయాస్తాలను

ప్రపంచానికంటె ముందు

పారావారాలు దాటి

పరికించే గిరిరాజుకు పురరాజుక

అన్ని దశలలో తోడును

అన్ని దశలలో నీడను

పంచనదం నా ఇతివృత్తం

పంజాబీ నా యిప్పటి వేనం

లవహార జాలంధరాలలో

పోరన్ పూరణ్ భగత్లలో

అడిన వాటిని నేనే

పాడిన బాని నేనే.

గంగా తరంగ మాలం

తుంగ జలధి భంగావళి

మేళవించి తాండవించి

అగ్నివీణ గీతాంజలి

అలవించి వంగభూమి

అంగభూమి కళింగభూమి

చెంగున లేచేట్టు చేసి

వీరుల ఆరాధనాలు

శూరుల ఆత్మాహుతులు

చేయించినది నేనే, భేరి
వాదించినదీ నేనే.

పూరీ కోణార్కం
భువనేశ్వర బరంపురాం
దేవాలయ బాలాయ
దీపావళి సాంభంజికలతో
రామాయణ గానంతో
రాసాలు, రాస్యాలూ
రాసకాలు చేయించిన
చంద్ర వికడకీర్తి కవి
ఉపేంద్ర భంజ్ నేనే.

తుంగభద్రా నమత్తుంగ వీచీ ఘటలలో,
కృష్ణవెల్లా పెన్నా తరంగ
కాకలీ నినాదాలతో
ప్రబంధాలు పలికించింది నేనే
కబంధాలు సమయించింది నేనే.
కవేరజా తటాలలో
కన్నడ కన్నురిని తమిళ తంగాన్ని
విన్నాజంతో చెప్పినది నేనే.

సరయూ నరిత్తునుంచి శోణానది దాక
గిరివజంసుంచి వింద్యుడి దాక
సాభాత్ర సౌజన్యాల ప్రాప్త
డ్రభాలతో తడిపినది నేనే.

కులాల కూకటివేళ్ళు
కుళ్ళజేస్తాను
మతాల మాయగోడలు
కుప్పకూల దోయిస్తాను
కర్తలగానిదే బ్రత అనే
విర్రవీగే కాలం

విరిగి పడదోస్తాను
మనిషీ మనిషీ
మమత కేదారాలను
మనీషా హాలలతో
దున్నుకునేట్టు చేస్తాను.
పాలబుగ్గల పసిపివల పసిడికలల
లీలలు హేలలు మీ మనసులలో
జోలలు వీలలు పాడేట్టు చేస్తాను.
కన్నెపిల్లల మనుసిగ్గుల నిగ్గులు
వన్నెతరిగిన చెడు చేతలనే
చేడియల బెగ్గిల జేస్తాను.

బమ్మెరపోతన మకరందాల మందారాలు
మీ హృదయాలలో విరబూయిస్తాను.
మంచుష వర్షలలో జలకాలాడిన
మల్లెలమొల్లల మింపు తెల్లందనాలు
మీ మేధారాయాలలో ఈనగాయిస్తాను.
గోతులు త్రవ్వెరాలు తెచ్చిరెట్టు చేసినా
జీలుగులుపీడని జాబిల్ల వెన్నెలలో
మీభావనా రోదసిలో నిండుగా
మెండుగా దుడిగా కలకండ్లగా పండిస్తాను.
మీవలుకుల తల్లులను
నా వలుకుల తల్లులున్నవలను
ప్రపంచ సాహిత్య మంటవంతో
అనాబేషాహీ ద్రాక్షాఫలవృక్షకాలై
కనులవండువయ్యెట్టు చేస్తాను.

నేనొక ఇంద్రవాహిన్ని
వివిధవర్ణాల రూపాన్ని
నేనొక కుసుమ కదంబహమాన్ని
మధుర పరీమళాల ధూమాన్ని
నేనొక సుందరవస్త్ర తల్పిని
గుప్తవస్త్ర నివాదాల నియంతిని

రామారావు చెప్పని కథ

(చైతన్య సృష్టితో రచన)

శ్రీ పి. యస్. శాస్త్రి

ప్రస్తావన

రామారావు ప్రత్యేకంగా చెప్పుకోవలసినంత వ్యక్తి కాదు. ఆంధ్రప్రదేశ్‌లో వుంటున్న నాలుగున్నర లక్షల మామూలు యన్ జీ వోలలోనూ అతనూ వొకడు. రచయితలకుండే యక్సరే కళ్లతో అతని వొకరోజు దినచర్యను, ఆలోచనలను, (అంటే ఉదయం 'విచిత్ర'లేచినప్పటినుండి రాత్రి పడుకునేవరకూ) చదివేస్తే తయారైన కథ యిది! మనిషి ఆలోచనలను, ఆచరణలను, తీర్చి దిద్దే శక్తులను; వాటి ప్రభావాలు మనిషినించుటకు యందులో ముఖ్యోద్దేశం! క్లిష్టమైన, విశ్లేషణల కఠినమైన, ఆలోచనల జోలికి పోకుండా సాగే యీ రచనల రామారావు తప్ప మరోవ్యక్తి మీతో మాట్లాడడు! రామారావు ఆలోచనలు మాత్రం భూత, భవిష్యత్, వర్తమానాలలో విహరిస్తూ వుంటాయి!

... 'కొనల్యా సుప్రజారామా' శ్రీ వేంకటేశ్వర సుప్రభాతం రేడియోలో గట్టిగా వినిపిస్తోంది! ... ఈ దృశ్యం యింకా మనం లేవక తప్పదు! హా! సుప్రభాతం! సుప్రభాతం! చలికాలం ఉదయం ఆరూపింపామలకు లేవటం సుప్రభాతం కాదు! దుష్ప్రభాతం! సుప్రభాతం అన్న పదం ఆ వేంకటేశ్వర స్వామికి చెల్లింది! పెట్టివుట్టిన మహామహాపుడు! హాయిగా రాత్రి ఆయ్యసరికి వెళ్లి వెళ్లి కుంభంలో శయ

నిస్తాడు! సాధున్నే ఎందరు ఎన్ని మైకుల్లో చెవులు చిల్లులు పడేలా గొంతు చించుకుని అరిచినా వినిపించదు! వీళ్ల సుప్రభాతాలు అన్నీ అయిపోయాక తీరిగ్గా తిరుపతికి దివస్తాడు...

... మనం వేంకటేశ్వరస్వామివీకాదు, ఇది తిరుపతికాదు! కనక మనం రేడియోలో సుప్రభాతం వివగానే చచ్చినట్టు లేవవలసిందే! మంచం దిగవలసిందే!...

... 'దిగవయ్యా బాబూ! ముందు మంచం దిగు! తక్కువ డాక్టరేట్ ప్రధానానికి పనివచ్చే యిల్లాంటి విషయాలు ఆలోచించవచ్చు!' అబ్బబ్బ! 'ఓహో 'నాలోపలి' వాడొకడు! ఏదీ తీరిగ్గా ఆలోచించుకో నివ్వడు! ఇంకో క్షణం కూడా నన్నువడుకో నివ్వడు!... నివ్వడు పడుకో!...

... 'నడు రామారావు! వెళ్లి ఆటూత్ పేస్టు వెదుక్కో! నీకు వాడింకమాట తోచనివ్వదు! ఓహో! ఈయనెవరు? సినిమాలో చూపించినట్టు మనకి రెండు మూడు ఆత్మ ప్రతిబింబాలున్నట్టున్నాయి! శవాభాష్! బ్రహ్మాండమైన మదీయ మదిలోని డ్రామా!.. ఒహో! ఆహో!...

ఎక్కడెక్కడ? ఎక్కడ నాటూత్ పేస్టు? ఇదిగో! ఇదిగో! ఇదిగిదిగో యీ మూలుంది!...

... హమ్మ! అద్భుతమైన విజయం సాధించాం! ఆటూత్ పేస్టును దానితో బ్రష్సును అతి

తొందరలోనే కనుగొన్నాం! అరే! అరేరే! టూత్ పేస్టు అయిపోవస్తున్నట్టుందే! వస్తూ అయిపో తోంది! అయిపోవస్తూంది! ... మళ్ళీ మడీయడంత భద్రతకై...భద్ర దంతములకై టూత్ పేస్టు కొన వలె! కొనవలె!...ఏది ఏది ఏది? కార్నేటా ఫర్ హాస్టా, సిగ్నలా? ఉహూ కాదు! కాదు! ఆషుధ్య బినాకాలో పాటలు వినలా?...లా?...నలా?...

'ఓరీ రామారావు! పాపము నీ చిన్నతనము నుండియు వాడు బుధవారము 'బినాకా గీత్ మాలా' వేసి 'మా బినాకా టూత్ పేస్టు కొనండి' అని బ్రతి మాల లేదా? ఎన్ని నంబర్లములు పాటలు విన్నను వొక్కసారైనను కొనకపోతివిగాదా! కృతఘ్న! నేడైనను కొనము!'

...ఓహో! నీతిగా రుద్రోధించు చున్నారు.

'నరే సార్! మీ మాట కాదనగలనా? అన్నచో తమరు వన్నాదరగొట్టక నూరుకొందురా?'..... అవును!...

...బినాకా పాటలు! పాటలు! బినాకా! అవు నవును! నాకూ వెంకట్రావుకూ బినాకారోజు అంటే బుధవారం వస్తే పండుగ! ఇద్దరి యిళ్లలో రేడి యోలు లేకపోయినా పరంధామయ్యగారి రేడియో దగ్గర రాత్రి 8 గంటలనుండి 9 గంటలవరకు బైతాయించడం క్రమం తప్పని కార్యక్రమం!...

...'అబ్బ! ఈ పాట మళ్ళీ వచ్చింది.' 'క్రిందటి సారికంటే యీ పాట క్రిందకు దిగిపోయింది!' 'నోట్ చెయ్! నోట్ చెయ్! కొత్త పాట యిది!' 'ఓహో! మళ్ళీ ఈ పాటే హిట్ సాంగ్!' 'అవునవును! ముఖేష్ పాడితే హిట్టవక ఛస్తుందా.'

...ఎన్నెన్ని డైలాగులు! ఎంత ఉత్సాహం! ఎంత శ్రద్ధ!

...ఇంతకీ ఆ రికార్డుని సెలక్టు చేయటంలో కీటుకు ప్రమదావసం జవాబులో మాలతీచందూర్ చెప్పేసరకూ మాకూ తెలిదు కద! తెలిదు! తెలిదు! తెలిదు!...

...హా! హా! హా! వెర్రి వెధవ భాస్కరరావు గాడు! అతివెర్రివెధవ రామారావుగా...ఛఛ! భాస్కర రావుగాడు!...

...నేనూ వెంకట్రావు పాటల వరస నోట్ చేసుకొచ్చి కాలేజీలో మాట్లాడుకుంటున్నామని ఏడుపు! తన గ్లామర్ తగ్గిపోయిందని గునుపు! పొట్టి జాబ్బు పొడుగు ముక్కు భాస్కరరావుగాడు! వెధవ! ఇప్పుడు కార్నేట్ కంపెనీలో రిజంజంటివీగా పనిచేస్తూ యేడు వందలు 'డ్రా' చేస్తున్నాట్ట! ఏడవలేకపోయాడు. నన్ను చూసి కంపెనీ కారులోంచి స్పైలుగా చెయ్యూపాడు! వెకిలివవ్వు మకిలి పట్టిన పళ్లలోంచి నవ్వాడు!...

...అ! అ! వేరే వేరే వెర్రి ఆలోచనల్లో పడి సోతున్నా...అవును! ఆ వెధవ భాస్కరరావుగాడు! మళ్ళీ మరిచిపోయా!...జెన్నే పెద్దాడి నవుతున్నానా! జెను, చెంబుతో నీళ్లు తెమ్మందామంటే పెద్దాడు కని పించి చావడం?...నిమయ్యాడు?

...హహా! అరే పైకి నవ్వేశానా?...దొడ్డి పున్న భార్యమణి శ్రీమతి మణి రామారావ్, ఎడిటర్ 'నారీతోకం' వింటే కష్టం! 'రాత్రి యాయ నకు ఏగాలీ సోకలేదుకదా' అనుకుంటుంది! అసలే ఆవిడచేతిలో చీపురు కట్టకూడా వుంది! జాగ్రత్త రోయ్ రామారావ్! జాగ్రత్త.....

మళ్ళీ సైడ్ ట్రాక్! అనగా ప్రక్కదారి! ఆ అదే! అదీ! ఆ భాస్కరరావుగాడు మహాపోజగా మా ఫ్రెండ్స్ మధ్య కొచ్చి 'నిన్నరాత్రి బినాకావిన్నారా? నిన్నటి హిట్ సాంగ్ బ్రహ్మాండంగావుంది! ఓ. పి. నయ్యర్ మ్యూజిక్ అంటే మజాకానా?' అంటూ ఆరోజు వేసిన మొదటిపాట చెప్పాడు!

...వెర్రివెధవ! పూర్ పూర్ ఫెలో! ఫస్ట్ ఛిన్ హిట్ సాంగ్ ని బినాకాలో లాస్ట్ లో వేస్తారని కూడా తెలిదు! హహా!

...అబ్బబ్బ ... వెధవనవ్వు! ఒద్దన్న కొద్దీ వస్తోంది! శారదామణి అటుకేసి తిరిగివుంది కనక

పరిపోయింది. కాని తిరిగివుంటే చీపురు తిరగేసేదే!
థాంక్ గాడ్!

...మనం యింక దంతధానం కానిద్దాం!
ఓహో! బ్రష్టు కూడా కొత్తది కొనాలి బినాకా,
మెక్సీన్, కాలేట్, ఏది, ఏది, ఏది కొననేది కొనను?
కాలేట్ ను కొందాం రంగులు బాగుంటాయి. పైగా
పేష్టు కూడా బ్రష్టు డిఫరెంటు కాచినేషను!
ఓహో!...బావుంటుంది...

అయితే కాలేట్ లో హార్డా, మీడియమా,
సాఫ్టా ఏదికొనను?...హార్డ్ చాలరోజులే వస్తుంది
కాని యిగుళ్ళకు యిక్కట్లు పెచ్చు! రక్తస్రావం
జరుగుతుంది!.. ఛ! ఛ! ప్రొద్దున్నే యిదేంమాట గర్భ
స్రావంలాగా! సోని సాఫ్ట్ కొందాం!... 'ఉహూ! మరి
నెలరోజులకే పోతుంది! ఏం చెయ్యనేం చెయ్యను?
'పయా మీడియాగా 'మిడియం' కొందాం!...
అంతే అంతే!.....

...'మిడిల్ క్లాస్ రామారావు మీడియం బ్రష్
కొంటాడు!' ఓహో! ఏం తీర్చండి! మధ్యతరగతికి మధ్య
తరగతికి మధ్యనే నయోధ్య! అవునవును! అలాగే
కుదురుతుంది కుదరక ఛస్తుందా? అమ్మమ్మ చెప్పలా,
'సమాన వియ్యము కయ్యము నెయ్యము' అని?...

...హమ్మయ్య! సో ఫార్ సో గుడ్! ఇప్పటికీ
రెండు ముఖ్య నిర్ణయాలు చెయ్యకలిగాం!... వెధవ
స్టైల్ నేనూను!...ముఖ్యనిర్ణయాలుట, పెద్ద
గవర్నమెంట్ ఆఫ్ ఇండియావారి 'పోలీస్' నిర్ణయాలా!
అప్టర్ రోజు మొహం కడుక్కోవడాని
కుపయోగించే టూత్ పేష్టు, బ్రష్టు ఎంచుకోవడాని
కూడా యింత రథసా? ..'అబ్బే' రథస కాదు! 'ఎంత
చెట్టు కంతగాలి' అని చిన్నప్పుడు చవాచుకోలా?
'చిన్న మాష్టర్ని' గుర్తుచేసుకో నేస్తం! ఇలాంటి
వాక్యా లెన్ని కావే రాయలేము? కావే, కావే...కాఫీ!...
కాఫీ!.....

'ఓయ్ శారదామణి! నీ ప్రణేసనకు కొంచెం
ఫీ వేంచుము! అర్జంటు!'.....

...అరెరె! వెధవకుర్చీ! కూర్చునేసరికి గుడ్డ
చినిగిపోయింది! రామరామ! మల్లీ యిదొకటి కొనాలా?
కరువులో అధికమానం! అధికమానమా? అవునూ...
ఆ సామెత ఎలా వచ్చిందబ్బా? ఏడాదికి మాసాలు
వన్నెండేకా?...మరి అధికమానం ఎలా వస్తుంది?...
కరువురోజుల్లోనూ యేడాదికి మాసాలు పన్నెండు,
రోజులు మూడువందల అరవై అయిదు! శీపు సంవత్స
రంలో కాబోలు మారతాయి! అతేకాని అధికంగా
మానం...నో నో! ఇదేం అర్థమయి చావటంలేదు
'సాటి సామెతల' పుస్తకంలోనో, 'సామెతల సంగ్రహం'
లోనో వివరాలు చూడాలి! ఇంతకీ ఆ సామెత అర్థం...
అర్థం...ఏవయితే నాకేం తెద్దా!...ఓ అర్థ రూపిని
పెట్టి కుటి సే హాయిగా యింకో అర్థ సంవత్సరం
వాడుకోవచ్చు!...అబ్బో! అప్పుడే ఎన్ని 'అర్థ'ల
వాడాను! ..

'అర్థ అభావమున కూ యిన్ని అసర్ది అ'
ఓహో!...చిన్నయనూరిగారి ఫక్కిలోకి వెళ్ళినట్టుగా!...
చిన్నయ నన్నయ, చక్కటి గైమ్! నన్నయనుండి
చిన్నయవరకూ సాగిన ఆంధ్ర సాహిత్య...' ఏదో
వుండాలి! గుర్తొచ్చి చావటంలేదు!...లేదే చచ్చి వచ్చి...
ఏమా!...

...ఇలాంటిదే ఇంకోటి వుండాలే! అవునవును!...
గుర్తొచ్చింది!...'కారన్ వాలీసునుండి కళా వెంకటరావు
వరకూ...' ఏంచేసారబ్బా వాళ్ళు?...అ! జవ్విందా
రీలు ఏర్పాటు చేయించింది వొకాడొనైతే రద్దు
చేయించింది మరొకాయన! బ్యాటిపుల్! ఈ రెండు
విషయాల మనకేం కష్టంలేదు! నష్టంలేదు! 'పుయ్
ఆర్ నో బెటర్ నో వర్స్!'

...సావం! పూర్ జమిందార్స్!...ఛ! వెధవ
ప్రయోగం! జమిందార్ పూర్ ఎలా అవుతాడు?
పూర్ అయితే జమిందార్ ఎలా అవుతాడు? కాడయ్యా
కాదు! 'ఎందుకు కాడోయ్ నేస్తం? కాస్త మన రంగ
బాబుని గుర్తు తెచ్చుకో!' ఓహో! లోలోనివాడు విష
యాలు సరఫరా చేస్తున్నాడు...!...

...జనాను! వాళ్ళెప్పుడూ పేరయ్య మేష్టారు 'పప్పు జమిందారూ!' అని పిలిచేవాడు. వాళ్ళ నాన్న పున్న 'జమి' నంతటినీ పేకాలు గుర్రపుందాల్లో హారతి వట్టేశాట్ట! కనుక...ఒకానొక సమయమందున జమిందారులును పూర్గినే వుండురు!

...ఇదేమిటి! మళ్ళీ చిన్నయసూరి వచ్చి పడ్డాడు! 'ఒకానొక సమయమందు సంధి విభాషనగు!' భేష్ భేష్! పేరయ్యగారి ప్రభావం పోలేదన్నమాట యింకా!...తల్చుకుంటే యిప్పటికీ వాళ్ళ జలద రిస్తోంది! పేరయ్య మేష్టారు పిపువూడ 'వీశ' గుడ్డులు గుడ్డేవాడు! ఇప్పుడు 'కిలో' గుడ్డులు అవాలేమో! ఈమెట్టికీ సిస్టంలో నెర్వ్ సిస్టం అంతా దెబ్బ తింటోంది, అస్తమానం మార్పుకోలేక! ... పాపం ఆ చంద్ర భాస్కరరావు ఈయన దెబ్బలకు జడపే కదా, టీసీ పుచ్చుకుని వేరేస్కూల్లో చేరింది! చంద్ర భాస్కరరావు భాస్కరరావు!... ఈరోజు ఈ భాస్కర రావు అన్నది నన్ను ఎదలదులాపుంది! ఏం చేస్తున్నాడో చంద్ర భాస్కరరావు? స్కూల్ పైసల్ అయ్యాక విద్వాన్ చదవటానికి నెర్సెట్టున్నాడు! మేష్టరైవాడూ, పిల్లల పిపువూడ, 'కిలో' గుడ్డులు 'అరకిలో' గుడ్డులు ప్రాక్టీసు చేస్తున్నాడేమో!

...అబ్బ! అన్నీ మార్పులే, యీ గవర్న మెంటులో! వీశలు కిలోలన్నారు మైళ్ళు కిలో మీటర్లన్నారు! శేర్లు లీల్లన్నారు! అణాలు పైస లన్నారు. యన్. యన్. యల్. సీ. లో, యల్ టీసీసీ యన్. యన్. సీ అన్నారు! ఒక సంవత్సరం చదువు తగ్గించారు!

జనా? ..ఇలా వాళ్ళు అన్నీ మార్పుకుంటూ పోతే 'నా చిన్నప్పుడు' అని ఎవడో ఏదోనా చెప్పి బోతే ప్రతివాక్యానికి వో రిఫరెన్సుకు రాయవలసి వస్తుంది!

...అవునూ; ఈవిషయం మీద యెవరూ సుప్రీంకోర్టుకు ఇప్పీలు చేయటానికి వెళ్లకూడదూ? వెళ్ళొచ్చేమో! చెట్టుకింద స్తీడరు పుట్టూ పావరావు

గాణ్ణి అడగలి!...వెధన! క్లాస్ మేట్ ననే విజ్ఞాన మేనా తేకుండా, కాఫీ పోయిస్తేనే కాని, 'లిగర్ అడ్వయిసు' యివ్వనంటాడు! .. ఉహా...కుదరదు!... నా చిన్నప్పటి విషయాలు అంటూ ప్రతివాడూ మిగిలిన్నవాళ్ళను బోరుకొట్టడం మనుషుల జన్మ హక్కు! అనగా ఫండేమెంటల్ రైట్! అటువంటప్పుడు గవ్నమెంటువారు ప్రతిదీమారునూ పోతూవుంటే ఆ ఫండేమెంటల్ రైటు బంగింపబడనా, భంగింప బడదా? ఇన్ ఫ్రంజ్ మెంట్' అన్నమాటకు తెలుగు భంగింపబడుయేనా?.....

...ఏమో! అయ్యే వుంటుంది! పాపం పాత చీఫ్ జస్టిస్ మంచివాడు! ఉద్యోగం మానేసిపోతూ పోతూ వో మంచి వనిచేసి మరి పోయాడు! నిశానీ దార్లు, డబ్బు, అధికారం, అహంకారం, ముత్తుతో హోదాలో కొచ్చినవారు.. షా' ఇటువంటివి గవర్న మెంటు ఉద్యోగస్తుడు ఇటువంటివి పైకి కొడుకడూ, మనసులోని మూలల్లోకూడా అనుకోకూడదూ! కాన్సిడెన్షియల్ రిపోర్టు చచ్చి పూసుకొంటుంది! ఆ తర్వాత మనని చంపుతుంది!...ఆ అటువంటివారు రాజ్యాంగములోని ప్రాథమిక హక్కులను...అవునూ... రాజు లేనిది 'రాజ్యాంగము' ఎలా అవుతుంది? 'పంచాంగం'లాంటి వున్నకంలా సరిపెట్టు కోవాలేమో దీన్ని!...ఆ! ఆ రాజ్యాంగములోని ప్రాథమిక హక్కులను మార్చకూడదు! మార్చజాలరు! థాంక్ గాండ్! సుప్రీంకోర్టు అను, సుప్రీంకోర్ట్ లేకపోతే యీ భరతఖండ మే విధముగా దురపిలి విలసిల్లుచుండే డిదో'

.....'ఓయ్ ఓయ్! రామారావ్! పార్లమెంటు సర్వసత్తాక ప్రతిపత్తి నే తిరస్కరించు చుంటేవే! పార్ల మెంటు మరల ఆ నిర్ణయమును మార్చుచున్నది వివ రేనా? పేపర్లో కనలేదా! జాగ్రత్త.....అమ్మో!... అహా నీతిగారూ! థాంక్యూ వెరీమచ్! మరి చెప్పింది కాదే? అబ్బే! పార్లమెంటు అంటే నా కమిత్ర శ్రద్ధా, భయం వగైరాలు! పార్లమెంటు నిర్ణయముం నెల్ల

వృథు తలదాల్చుటయే ప్రజల కర్తవ్యం! కర్తవ్యం సార! నిజం వొట్టు!...

...అమ్మా! అదీ మార్చేశారా?...ఔరా!... ఆ ఇందాకా 'విలసిల్లు' అన్నట్టున్నాను...చెడ్డగా అని చెప్పబోతూ విలసిల్లు అనచ్చా? చిన్నప్పుడు చదివిన పాఠాల ఫక్కియే గర్తుస్తోంది అన్నమానా! చిన్నప్పుడు మనసులో ఉడిన ముద్రలు ఎప్పటికీ చెరగవులావుండి! దీనివీడ ప్రాయిడ్ ఏమన్నాడో?... ఆ...ఆ ప్రాయిడ్ చెప్పలేమిటి? నేన్ను చెప్పలేనా?... అరెరె! బాగా అయింది! కాఫీ చల్లారిపోయింది!...

'శారదామణి! నువ్వు తెచ్చియిచ్చిన కాఫీ చల్లారి పోయింది! మంచిదానివి కాని కాస్త కాఫీ వెచ్చజెటి యిద్దూ!'

అబ్బ! ఈవిడెంత మారిపోయిందీ!.. వీర బాడ్లో దోపుకుని అదేదో సినిమాలో 'సమరాన నిలవ గలరా?' అన్నట్టు నిలబడిందిరా బాబూ! మాటా పలుకూ లేదేం?...

'స్లీప్ మణీ! పొరపాటైంది! ఆలోచనల్లో పడి ఆలస్యమైపోయింది! ఈసారి యిలా చెయ్యనుకో! నువ్వు తీసుకు రాగానే త్రాగేస్తామగ!'

...అమ్మ! ఈసారికి బ్రతికి పోయాండా నాయనా! 'దినదిన గండం సూరేళ్ళాయమ్మ!.. మామ్మ చెప్పిన సామెతా అది?... ఔనా! అదే అదే! అంతే అలా బ్రతికే నేను పామునా?...నో నో! నేను పామున కాదు! మనిషిని! అయితే మరి శారదే పాము! అలా అయితే శారద నేనంటే భయపడాలిగ! ఆమె భయ పడుతున్నట్టు కనిపించటంలేదు! కనక నేనే పామున! కాదు కాదు! శారదే పాము!...

...చ ఫ! ఎంత క్రూరంగా ఆలోచిస్తున్నాను! శారద యెంత మంచి! అస్తమానం ఆలోచనల్లో కెగిరిపోయే నన్ను 'భరించి'...అదేమిటి! ఇది మూల సూత్రాలకు విరుద్ధంగా లేదా?... 'భరించువాడు' భర్త కదా? మరి శారద నన్ను భరిస్తే ఆమె నా భర్త?...సిల్లీ! కనుక భరించు అన్న మాట యిక్కడ

సామాన్యార్థమున కాక విశేషార్థమున వాడబడినది... విశేషార్థమా, నానార్థమా? ఏదో వో అర్థం...నా క్రాద్దం!...వెధపది ప్రాసకోసం పోయి నన్ను నేనే తిట్టుకుంటున్నాను!...ఆ! పేరయ్యగారి నోళ్ళే ఆధారం మనకి!...'షి యూజ్ పేషంట్లీ బేరింగ్ లిత్ మీ' అన్న దానికి తెలుగుగా యిక్కడి 'భరించు'ను అర్థం చేసుకోవాలి!...

కనుక 'కాలేని మహాకవి రామారావు... మహాకవి, మహాకవి...'మహాకవి కాలిదాసు' ఏ సవత్సరంలో రిలీజైందబ్బా? ఫస్ట్ రిలీజా, రెండోసారిచ్చిందా?...ఆ సినిమాలోనే కదా నేను శారదామణిని చూసి, మెచ్చి, మనసిచ్చి... ఓహో! యేం యమకం పడుతోందీ!.. యమకమా, అనుప్రాసా?...ఆ! మన సిస్ట్రీ ఆమె తెచ్చిన కల్పం పుచ్చుకుని, మెడలో 'తాడు' కట్టి...చ ఫ! తాళి అనవోయి తాడు అన్నట్టున్నానే!... గేదెకి ఆవుకిలా తాడేమిటి?...అఫ్ కోర్స్...ఒకలా చూస్తే అది తాడు కట్టడమే!...'షి యూజ్ వన్ అఫ్ యువర్ పాసెషన్స్'...స్త్రీ పురుషుని అస్తి!... ఎందరు వీరేశలింగాలు తప్పన్నా...ఎందరు చలాలు కాదన్నా...మనుస్మృతి వీక్షిదు...ఎవరం మనుస్మృతిని తప్ప వోవ్వుము!...తాళిసాటి ఉన్నకాలే మన కత్తవ నరము!...ఆస్యాయకరము...కనుక తాడు కట్టడమన్నదే రైలు! నీ సంపదనూ త్రాళ్లతో బంధించుకున్నట్టే ఆమె మెడలోనూ త్రాడు కట్టి బంధించుకుంటావు!... ఈ 'త్రాడు కట్టు' అన్నది శతాబ్దాల తరబడి సాగుతూ వుండి వుంటుంది...వ్యావహారికమున త్రాడు పదము భిష్ణమై...ఎవరో తాడు బడలు 'తాళి' అని వుంటారు!...'డ. ఛ, ల క భేద మున్నదో, లేదో, ప్రొఫెసర్ గంట జోగిసోమయాజులుగారి 'ఆంధ్ర భాషా వికాసము'లో పరిశీలించాలి!.....ఆ! అలా తాడుకట్టు అన్నది తాళికట్టుగా మారి వుంటుంది. అదే ప్రవారంలో కొచ్చి నిలిచింది!...అబ్బ! 'తాళి' పుట్టు పూర్వోత్తరాలపై ఎంత పెద్ద పరిశోధన చేసాను!.... దీని కే యూనివర్సిటీ నాశిల్లా గౌరవ డాక్టరేట్ ప్రదానమేనా చెయ్యరా?...'

రేపు తప్పకుండా దీన్ని 'పురుషలోకం' వ్రతీకకు పంపించాలి..వాళ్ళ 'ఆంధ్ర విద్యా భూషణ' బిరుది వ్యాచ్యేమో!...లేకపోతే 'పురుష గౌరవ రక్షక' అన్న బిరుదేనా యిస్తారు.

...అమ్మో! ఆ బిరుదుల సంగతి ఎలా వున్నా 'సారీలోకం' ఎడిటర్ శ్రీమతి మణిరామ రావ్ కి సంగతి తెలిస్తే మన మెడ కురి తప్పదు! త్రాడు తోనే!.. అవును! త్రాడు గురించిన ఆలోచన త్రాటిని మెడకు దెచ్చును!.. సో బివేన్ ఆఫ్ విమెన్ మిస్టర్ రామారావ్!...

...అమ్మయ్య! కాఫీ కొంచెం లేటుగా తెచ్చింది. శ్రీమతిగారు!..లేకపోతే నా ఆలోచనల పసిగట్టి, కాఫీ కప్పు నా మొహాన్నికొట్టి, వారం రోజులుపాటు హోటలు భోజనం శిక్ష విధించి వుండేది!..

...వాళ్ళ ఆలోచనలు పై వారికి తెలియకపోవడం, పై వారి ఆలోచనలు...అందులోనూ మగ వారివి...క్షణంలో తెలుసుకోవడం ఆడవారికి దేవు డిచ్చిన వరం!...

'హోయ్ భగవంతుడా! పురుషుడవై యుండియు (స్త్రీలకేల నీ యాధిక్యత ప్రసాదించితివి? నీవును ముప్పాళ రంగనాయకమ్మగారివలె (స్త్రీ పక్షపాతివా?'

...ఇంక మనం లేని స్థానం చెయ్యాట! ఉదయమే తీరికూర్చుని ఆలోచనలు నముల్తూ, మేనల్త, నెమరేస్తూవుంటే...చఫ! యీ పువమానానీ పని పులకు సంబంధించినవే! ఆ'లలా బద్ధకంగా కూర్చుంటే 'మాసంబుల్ రోజులన్ ఘడియలు గడచును!...' ఓహో! ఎంత గొప్పగా వచ్చింది! ఇది ఏ గొప్ప కవిగారా రాసింది కాదు కదా?...అబ్బే అయివుండదు! ఏ బుద్ధిపున్న కవేనా యిలా ఎందుకు రాస్తాడు?... ఘడియల దగ్గరనుండి రోజులు మాసాలు చెబుతాడు కాని యిలా తిరగేసి చెబుతాడా?...కనుక యిది తప్పక మన స్వంతమనుటలో సందియము లేదు!... ఇందులో 'అట్టుంచి సరుక్కురా' అన్న సిద్ధాంత మేమీ పువయోగించలేదు కదా?...నాన కవిత

వ్యాఖ్యాత యెడేనా వుంటే వాడు నిగూఢ కవితా రహస్యాల్ని వెలికి లాగాలి! మన కవిత్యలో అందాలు మనకేం తెలుస్తాయే!...రాయడం నీ వంతు; వ్యాఖ్యానించడం వాళ్ళ వంతు! శ్రీ కృష్ణ భగవాను రేమన్నాడు?...ఏదో నీకు తోచిందీ! రాసి పారెయ్ అన్నాడు!...ఎవడో వొకడు లేని అందాలు చూపించు ఘుడు పుట్టుకు రాడా?...ఇప్పుడు కాకపోతే మనం గతించిన వందేళ్ళకు!...షూర్! ఎవడో వొక డుంటాడు కనుక ఏదో వొక చెత్త అవశ్యము రాయుటయే కర్తవ్యం!...

...మళ్ళీ చిన్న కనుకొస్తోంది. కళ్ళ ముందుకు చెదిరిన స్వప్నాల శకలాలు జేరుతున్నాయి...'నిద్రా దేవత నిన్ను కోరి వలచెన్' వదం గుర్తుకొస్తోంది!... అవును మరి..పుస్తకం చేత్తో పట్టుకుని పరీక్షల ముందు బోగుతుంటే పెద్దమ్మ ఆలా అనబుంలే తప్పేముంది?... పోన్లే! దాని మూలాన్నానా కోపం వచ్చి గట్టిగా చదివి యన్. యల్. సీ. లో...యన్. యల్. సీయా యన్. యన్, యల్, సీయా?...స్కూలు ఫస్ట్ డివిజన్! బి యస్సీలో ఫస్ట్ క్లాసు తెచ్చాను!...

'చ్చి ఏం పుద్దరించావ్ మిస్టర్ రామారావ్!'

'అబ్బే యేం లేదు సార్! రెవిన్యూ డిపార్టు మెంటులో వొక పెద్దశీలనయ్యానండీ! ఆయ్! అదే నండీ! యు డి సి నండీ!...నా వెంకట సెస్టింబర్లో పాసైన వెంకటేశం ఐ. యే. యన్. పాసై కలక్టు రయ్యేడండీ!...' 'అంతా విధి విలాసం! ఏడవకుము మిత్రమా ఏడవకుము!...' ఓహో! ప్రశ్నలు జవాబులు, ఏడ్పులు, ఓదార్పులు అన్నీ మనలోనేనా? అత్మప్రపంచమును సృష్టించుకొనుట యన నిదియేనా? అత్మ సర్వాత్మగా వ్యాపించి యన్నది కనుక, మన మానసమందున సర్వమును మనమే!...బ్రహ్మాండ మైన అద్వైత సిద్ధాంతం!...

... 'సో, బాయ్! ఫ! బాయ్ ఏమిటి? మన లాణ్ణి కావటం లేదూ?...సో వోల్డ్ యూ! ఏవే ప్రశ్నించు స్నేహితుగా, సాక్ష్యమిచ్చు ముదా,

తీర్చునిచ్చు జడ్జిగా; ఆకాశవాణిగా...నోనో! ఆ మాట తీసెయ్యి! భారత రిపబ్లిక్ లో ఆకాశవాణికి పోటీగా కాని, ఆ పేరుతోకాని మరొకటి వుండటానికి వేల్లేదు!...పోనీ భారతీయ ప్రాచీన సంప్రదాయం ప్రకారం 'అశరీరవాణి' అంటేనో!...అబ్బే! ఈ మాట మరి అపశకునపు మాటగా వుంది! 'అశరీర' అంటే 'ఏటాట్ బాడీ' వోస్టి స్పిరిట్! అంటే దెయ్యం గానా? అబ్బే! కుదరదు! నాకు చాలాని లేదు! ఐడోంట్ వాంట్ బుడై!...పైద్రాబాదు బోర్డులో రాసినట్లు పోనీ 'వితంతు వాణి' అందామేమిటి?... ఓహో! మళ్ళీ అదే ఫలితం! నన్ను వదిలితే శ్రీమతికి తగులుకుంటోందే! ఆఫ్ కోర్! నేను ఆశరీరుడనైన నను మా శ్రీమతి వితంతువైనను నేను చావలసినదే! ఉహూ! నేను చావను! చావటం నా కిష్టంలేదు. పాపము శిమిండు గాక! ఇంతకీ అసలు గొడవ మరచిపోయినట్టున్నాను!.. అట్లు నేనే ప్రాసీక్యూటరు, న్యాయాధికారి, ముద్దాయి అయి అలరారుచుంటినా? అహో ఏమి మదీయ భాగ్యము!

మళ్ళీ చిన్నతనంలో నాలుకాలలో విన్న డైలాగుల యిమిటేషను!...తప్పకలావుంది ఇది!.. తప్పదు!

చిన్నతనం మనిషిని చచ్చిపోయేవాకా వదలదు? అతన్ని వెంటాడుతూనే వుంటుంది! చచ్చి మళ్ళీ పుట్టాక మళ్ళీ ఎలాగూ చిన్నతనమే కనుక చిన్నతనం ఎటర్నల్! సర్క్యూలముల యెందును ఉండునది! ఎప్పుడూ మనిషి నొదలదు.

...ఓహో! ఈ రోజు యెలాంటి గంభీర చివరాలను కనుక్కుంటున్నాను!...

భాగం 2

ఇంక యిప్పుడేనా స్నానం చెయ్యాలి! చెయ్యా లయ్యా చెయ్యాలి. గంటలు గంటలు ఆలోచనలలో కాలం వృధాచేసి చెయ్యాలి చెయ్యాలి అనుకోవటం! చెయ్యాలి చెయ్యాలి!...వెధవది తరువాత మాట తోచకపోతే రాజకీయ నాయకుడిలా అదే మాటను వల్లిస్తూ కూర్చోవడం. నిన్ను మీటింగుకు వెళ్లి నందుకు భలే జబ్బే తగులుకుంది!

.....'కొబ్బరి మానె తలకు పట్టించుకో మితమా!.. 'అలాగే సార్! అవశ్యం!.. అవునూ కాలే జీలో చదివేటప్పుడు ఏ హాయిరాయిల్ వాడేవాడినబ్బా? కాలేట్ పెర్ఫ్యూముడు కేస్తరాయిల్, టూటా, స్పస్టిక్, నాస్టిక్, ఫా! 'నాస్టిక్' సినిమా! హాయి రాయిల్ కాదు! ఏది వాడేవాడి, నేది వాడేవాడిని? గుర్తొచ్చి చావటంలేదు! పెన్నయ్యేకొద్దీ కొద్దికొద్దిగా మాత్రమే సంగతులు గుర్తుంటున్నాయి. కతం బేమో?.. ఆ! ఏదేమిటి? హాస్టల్ లో అండరూ ఏది తక్కువ వాడితే అది! 'మెజారిటీ మాట వజ్రాల మూట!' ఓహో! ఏదయితేనేం? ఏదో ఒకటి!...

'మిష్టర్ రామారావ్! నీ జీవితంలో స్వర్ణ యుగం గడిచిపోయింది! మిగిలిదేమిటి? ఏమిటను కుంటున్నావు?'

'భార్యా బిడ్డలూ వాళ్ళ సరక్షణా సార్!'

'నీ గురించి నువ్వేం చేసుకున్నావ్?'

'వాకోసం ఏకీ ఎందుకు సార్? నా భార్యా బిడ్డలే నా సర్వస్వం! నాకు జీవితంలో అంతకంటే యింకేం అక్కర లేదండీ! నేనేమై పోయినా ఫరవాలేదు!'

...అబ్బ! గొప్ప సినిమా డైలాగులు వాడే శాను! ఆత్రేయ తాతలా రాశాను!...

.. కాని చివరలో చిన్న తిరకాసున్నట్టుండే నేనేమై పోయినా ఫరవాలేదేమిటి నా మొహం!

'వెన్ యెవ్వరి ఫింగ్ యిన్ యూ హాజ్ దిక్ యాష్, ఎవ్వరి అదర్ ఫింగ్ యాజ్ ట్రాష్!'

ఓహో! ఆంగ్లలోకూడా ఏం చక్కటి వాక్యాలు వెలువడుతున్నాయి! ఇంక మనమూ 'ఉభయ భాషి ప్రవీణ' అనగా ఆంగ్లాంధ్ర విద్వాంసులమయిపోయి వచ్చే.

ఆంగ్లంలో చచ్చి సాతకాలం వాళ్ళలా ఆంగ్ల యేమిటి నా మొహం! ఇంగ్లీషు అందాం! ఆ!... ఇంగ్లీషులో కవిత్వం దండేస్తాం!

.. ఏమిటి ఏ మూలనుంచో నాలోని తెలుగు కనిగొడేదో కూస్తున్నాడు?' ఇంటి గెలిచి రచ్చ గెలవాలోయ్ చవటా' అనా?

...'జెర! తెలుగు తెలుగని, తెగులు తగిలిన కోడినా, అడిచినందుకు ఎంతమాటన్నావ్, కాలేని తెలుగు మహాకవి?...'

...'నన్నే 'చవటా' అన్నావా?...'

కాలదూరాల ఎత్తికమించి జనం విశ్వాంత రాజాల్లో తిరిగొస్తావుంటే యింకా యింటి గెలవటం మేమిటోయ్ నీ మొహం?...'

'రచ్చ' అంటే శుక్రశుక్ల, కుజశుక్ల గెలిచిన అప్పుడు 'ఇంటి' అంటే భూమిని గెలుస్తాం! .. చంద్రునిపై మానవ విజయం వినలేదా? ప్రతికలలో బొమ్మలు కనలేవా?

అమెరికా రష్యావాళ్లకంటే గొప్పవాడివా తెలుగు కవి? ఏది 'యిల్ల' ఏది 'రచ్చో' వాళ్లకంటే నీ కెక్కున తెలుసా? కాసేపు నోరు మూసుకు కూచో!'

...'అయినా అనలు తెలుగువాడేవడూ, గొప్ప వాడని మరో తెలుగువాడిచేత గుర్తింపబడడు! (చచ్చి పోతే తప్ప) కనుక అవశ్యమును మనము అంగీకరించుచు గంభీరమైన గావించి, వివిధ విదేశీయుల అభివృద్ధిని అంది అప్పుడే యీ 'యిమిటేషన్ మైండెడ్' తెలుగువారిచే గుర్తింపబడెదము గాక!...

...'అబ్బో' ఏం చక్కటి వాక్య నిర్మాణం! ఏం చక్కటి వాక్య విన్యాసం! ఆవునూ, విన్యాస మేమిటి సన్యాసంలాగ!.. ఏదో వొకటి! ఈ దెబ్బతో ఆ తెలుగు 'కుకవి'గాడి నోరు మూయించా!

'హ! లేకపోతే నాలోనే పుంటూ, నా పుష్ప తింటూ, నన్నే ఎదిరించుటకు సాహసించునా యీ తెలుగు కవి పురుగు!'

'వెల్డన్ మిషన్ రహదారి! యీ ఆర్ ప్రాసీడింగ్ యిన్ ది రైట్ డైరెక్షన్!'

...'థాంక్యూ సార్! థాంక్యూ వెరీ మచ్! మీ బోటివారి అండదండలవలననే నుఖముగా బ్రదుకు మంటిని! ..'

...'అయితే ఇంతకూ ఎక్కడ మొదలుపెట్టి ఎక్కడకు చేరాను? గతకాలపు వైభవాల గురించిన ఆలోచనలలోనుండి యిక్కడకు చేరానా? ఏం చేస్తాం? ఆ రంగు రంగుల రోజులు ఇంక యేనాటికీ తిరిగి రావు! ఇప్పుడు మిగిలినదంతా 'ప్రెజర్వేషన్ ఎక్స్ ప్లెన్' జీనానికై పోరాటం! ప్రతిదానికి ఆరాటం! రంగులరాట్నంలా తిరగటం!

జెర! ఇంత తిట్టినా ఆ కలిగిడు మళ్ళీ చక్కటి యమకాలు నన్నై చెయ్యటం మానలేదు!

...'జెను నన్నై చెయ్యక ఏం చేస్తాడు పాపం!' 'హి యాజ్ యెప్పుర తెలుగు కవి!—ఒక ప్పడు అక్షరలక్షలు పొందేవాడట! ఇప్పుడో!..అక్షరాని కింత అని యిచ్చుకుని అచ్చు వేయించుకుంటున్నాడు పుస్తకాల!...కనుక రోజులు ఎప్పుడూ వొకేలా వుండవు! 'ఓడలుబండ్లు బండ్లు ఓడలు అగును!...' సో! ఒకానొక సమయమందు డబ్బు పుచ్చుకొను వాడును యిచ్చుకొనవలసి వచ్చును!

...'ఇంక యీ విషయానికి ఫుల్స్టాప్ పెట్టి లేవయ్యా బాబూ!' కనుక కుంటున్నాడు, కాల పురుషుడు! మరి కాసేపు ఆలోచించుకుంటే వీడి సామ్మేం పోయిందో! ... 'కొద్ది సమయమందే వేల కొలది ఆలోచనలు చేయుట దేవుడు మానవమేధ కొనగిన వరము!...మేధకులులేవు అందరు నది నావలె నద్వినియోగ పరచుకొందురు! నా జన్మపాక్కున కడ్డు విషయంబుల సైరింపనోవను.'

'అడీ! అలా వుండాలి నిర్ణయమంతే! ఇంక నీ యిష్టం! ఫుల్స్టాప్ గురించి ఫుల్స్టాప్ లేకుండా ఆలోచించుకో! పడకకుర్చీలో మళ్ళీ పడకో నేస్తం!'

'ఓహో! ఏ ప్రోత్సాహం! అలా వుండాలి! ...'థింకింగ్ యాజ్ పాసిబుల్ యిన్ హ్యూమన్ మైండ్ ఎ లోన్!' ఏమన్నాడా జంతు శాస్త్రజ్ఞుడు?...

మిగిలిన జంతుజాలములలో యినిస్టింక్ట్ తప్ప ఆలోచన లేదు! నిజమేనా? ఏనా? ఏనా? ..

అవునూ 'పుల్ స్టాప్'కు వెలుగులో పూర్వం ఏం గుర్తు వాడేవారో?.. పాత తాటాకు గ్రంథాలు పరిశీలించి చూడాలి! రాతి శాసనాల ప్రతి చిత్రాల్లో 'అంటే చాయాచిత్రాలనేనా సీల్ రేక్షం?' 'అవును! అదే అదే! ఆ ఫోటోల్లో ఈ బావతు యేం పున్నట్టు లేదే?.. 'పాత 'భాంతు'లన్నీ బాగా తిరగేశావా నేనన్నం?.. ఓ నాదగ్గరున్న సమస్తం తిరగేసి బోర్లేసి చూశా! లేదు లేదు! లేనేలేదు!'

అయినచో యీ విషయాన్ని క్షాలంకషంగా పరిశీలించి ఓ వ్యాసం వ్రాసి 'భారతి'కి పంపిద్దాం! ఎవడూ మన వ్యాసం ఖండించకపోతే మనకి 'చారిత్రక పరిశోధక శిఖామణి' అని బిరుదు కూడా రావచ్చు!... కొంచెదీసి యే చారిత్రక కాచార్యుడో, చరిత్రాచార్యుడో? చారిత్రక కాచార్యుడో?.. ఏదో ఒకటి లేద్దు! ఆయన గారు పనిలేని రోజుల్లో (ఎక్కువ రోజులు అనలు వాళ్ళ పనిచెయ్యనే చెయ్యరుట కదా! మిగిలిన వాళ్ళ చేత పని చేయించటంలోను, యంతకుముందెప్పుడో చేసినదాన్ని గురించి, చర్చించటంలోనూ కాలాన్ని గడుపుతారని విన్నానే!).. ఆ అలాంటి ఆచార్యులుగా రెవరో, మన వ్యాసంలోని వాక్యం, వాక్యాన్ని, శత సహస్ర ఖండాలుగా, ఏకీకరిస్తే మన పని గోవిందో గోవింద!... అఫ్ కోర్స్! ఆయనమీద కోపమున్న మరో ఆచార్యులుగా రెవరో మన రక్షణ కొచ్చి ద్రోషిని అల నాడు శ్రీకృష్ణ భగవానుడు కాపాడినట్టు మననీ కాపాడ వచ్చు! మన వ్యాసంలోని ('లోని'యా 'లేని'యా?) గొప్పదనాలను నిగూఢ రహస్యాలను, నగ్నసత్వాలను ...జాను నగ్నసత్యం అంటే ఎలా వుంటుందబ్బా? 'సత్యము ఎల్లప్పుడూ తేజోవంతమై వెలుగొందు చుండును!' అని ఎవరో చెప్పురు కదా! అంత తేజో వంతమై నది ఇంకా నగ్నం కావడం ఎందుకు? .. నగ్నం సత్యం యెలావుంటుందో తెలుసుకోవాలని చిన్నప్పటి నుండి చూస్తున్నా! సత్యమే కవిపించి చావకపోతే యింక నగ్న సత్యమెక్కడ కనిపిస్తుంది?

...ఆ అలాంటి గంభీర విషయాలను వెదికి చూపించవచ్చు. అప్పుడు దానిమీద వాల్చిర్చరూ నెలల తరబడి, కొండొకచో సంవత్సరాల తరబడి కీమలాడు కుంటారు! మనం పెదవి విప్పనక్కర లేదు, కలం వట్టనక్కరలేదు! . ఇంకా పదేళ్ళ పోయాక 'చూడండి ఫలానా సంవత్సరం, ఫలానా నెల భారతిలో నా వ్యాసం' అని రాసుకోవచ్చు! దాన్ని ఖండించిన నంగతి మనం వ్రాయనక్కరలేదు!... మనస్థిర చాలక దాన్ని ఖండించిన ఆయన అప్పటికీ బ్రతికివుంటే కష్టమే! ... 'చూడండి ఫలానా నెల భారతిలో నా ఖండనవ్యాసం' అంటాడు! . 'ఇది నొక విషయం!' ... ఎక్కడో ఎప్పుడో విన్నసాట గుర్తు కొస్తోంది!

'హేయ్! రామారావ్! ఇంక యీ రోజుకు ఆఫీసుకు వెళ్లేవేమిటి? తెమలవయ్యా బాబు!'

.. వెడదాం వెడదాం! వెడతానుసార్ ఆఫీసుకు వెడతాను! ఆఫీసు. ఆఫీసు...ఆఫీసు! ఆఫీజ! ఫీజ లేనిది ఆఫీసు! డాక్టర్లు, యాకర్లు, లాయర్లు ఫీజులు! లు తీసుకుంటారు గనుక వాళ్ళ ఆఫీసుల 'కెళ్ళరు! మనం జీతభత్యాలు, భత్యం అంటే దానంగా యిచ్చేవా యేమిటి కొంచెదీసి?...ఒక్కొక్కప్పుడు అద నపు భత్యాలు తీసుకుంటాం! (ఇవి ప్రభుత్వం కనిక రించినప్పుడు వస్తాయి!)

.. అఫ్ కోర్స్! మనం ప్రభుత్వాన్ని జీతం యెక్కువ చెయ్యమని లేకపోతే స్ట్రైకు చేస్తామని బెదిరిస్తాం! ప్రభుత్వం, డొక్టరించేస్తాను జాగర అని బెదిరిస్తుంది! 'మార్చినెల రణరంగకాలం! అప్పుడే యన్ జీవీలు 'మార్చి పార్వర్ట్!' అంటారు!... బెదిరింపులు—అదిలింపులు సస్పెన్షన్లు, తర్రెట్టులు కాల్పులు...లాతీచార్జీలు! చివరకు 'రాజీలు'! మరో నాలుగు రూపాయల పెంపుదల! ఇంత కష్టపడి యీ అదనపు భత్యాలు సంపాదించగానే బజార్లో వర్తకులు ధరలకు రాకెట్టుకట్టి పేలుస్తారు!... ఆ వెంటనే వోమాదిరిగావున్న రేల్వేనీ కృత్రిమ ఉపగ్రహాల్లా (ఉపగ్రహా, శని గ్రహాలా?) తాదా

పథానికి వెళ్లిపోతాయి!...మనం తెచ్చుకున్న అదనపు భత్యం చీదేసిన తారాజువ్వలా క్రిందే పుంటుంది! అంటే బజారులోని రేట్లు మనం సంపాదించే అదనపు భత్యాలు 'దొంగలు' ఆడుకొంటూ పుంటాయి! అప్పుడు ఉద్యోగస్తులు మళ్ళీ డబ్బు కోసం కటకట లాడుతారు! (ఈ ప్రయోగం అర్థం ఏమిటో?) పళ్ల కటకటా... కటకటా కంటే పటపటా కొరుక్కుంటూ రంటే బావుంటుందే మళ్ళీ సైనికులు..నోటీసులు.. ఊస్టింగులు.. రాజీలు.. మళ్ళీ వో ఆరురూపాయల పెరుగుదల!.. 'ఇది వొక విషవలయం!' 'ఛ! మరీ యివాళ 'వొకాబ్బులరీ' లేని, సొంత భావాలరాని కవిగాడిలా వాకే వాక్యం పట్టుకు వేళ్లాడుతున్నా నేమిటి? 'ఇందాకా వోసారి ఆ మాట ఉపయోగించాలా? పోనీ కాస్తేపు 'ఫర్ ఏ ఛేంజ్', యింగ్లీషులో విష వలయం అందాం! 'విషన్ నర్కిల్' జామా... డాక్టర్లకి లాయర్లకి...ఆఫీసు ఉద్యోగస్తులకుండే యీ బాధలు, లేవు కదా!.. బజారులో రేట్లు పెరగానే వాళ్ల ఫీజులూ పెరుగుతాయి; వొక్కక్కప్పుడు రెట్టింపు వేగంతో!..వాళ్లవీ 'రేట్లు' అనొచ్చుగా?... పెద్ద స్టైలుగా 'ఫీజు' అనాలేమిటి?... 'అయితే నీకేమయ్యా రామారావ్! సొంతంగా బ్రతికేవాడు తన కొచ్చేదాన్ని యేమన్నా అనుకుంటాడు!...'గవర్నమెంటు నౌఖరిలో బ్రతికే నేను వాళ్లనే అనడానికి కూడా హక్కు కోల్పోయితివా?... నౌకరీ, నౌకరీ, నౌకరీ! 'అవునయ్యా నౌకరీనే,...'ఎంప్లాయ్మెంటు'కు తెలుగేమిటనుకున్నావ్?' 'నౌఖరుకంటే నువ్వేం యెక్కువోయ్ రామారావ్? కొంచెం పెద్ద నౌకరువి, లేదా నౌకరు పెద్దవి! ఎగువ తరగతి గుచుస్తావి!...'అటు వంటి నౌఖర్లకిచ్చేవి జీతభత్యాలు కాక ఫీజు లెలా అవుతాయ్? నీకిచ్చేవి తప్పకుండా జీతభత్యాలే!...

...ఇదీ పూర్తి సత్యం కాదుగా? అప్పుడప్పుడు ఆఫీసుల్లో వాళ్లు 'ఫీజులు' సంపాదిస్తూ పుంటారు; 'కాగితాని కింత', అని! వీళ్లు డాక్టర్లు లాయర్లు బాహుళంగా బోర్డు కట్టి ప్రాక్టీసు చెయ్యలేరు;

నలుగురికీ నోటీమాలు ద్వారానే తెలుస్తుంది వీరి ప్రాక్టీసు సంగతి! ఏమాత్రం కాగితాలపై కెక్కినా వాడి ఉద్యోగం గోవిందా!...తెలివైనవాడు, వోరు మెదవక, నలుగురి ఎదటా చేయి చాచక, సైగలుచేసి, ఫ్యూన్ ద్వారా తెలియజేసి, ద్రాయరు సారుగు సగం తెరిచి, పని కానిస్తాడు!.. మరీ తెలివైనవాడు తాను పంపిన కాగితం అప్పారో—13 రాకెట్లా మళ్ళీ తన దగ్గరకే తిరిగొచ్చేలా చేస్తాడు! దాంట్లో ఎలక్ట్రిసిటీ స్పైయిల్యూరలాంటి ప్రతి చిన్న లోపాలుంటాయి! మళ్ళీ అదనపు ఫీజు ముట్టినప్పుడే దాన్ని ముందుకు గెంటుతాడు!...'టూఫీజ్ ఫర్ సింగిల్ వర్క్!...' అవును! ఇతనుమాత్రం డాక్టర్లకి లాయర్లకి ఎందుకు తీసిపోవాలి! వాళ్లు వాకే కేసుకు ఎన్ఫోస్టర్లు ఫీజులు గుంజుంటుంటే...

...హా! ఎవడి ఫీజుల గొడవో వా కెందుకు? ఈరోజు గడవటం ఎట్లాగో ఆలోచిద్దాం!' పదవయ్యా రామారావ్ స్నానానికి! ఆగునేస్తం! కాస్త బుర్రకు కొబ్బరినూనె పట్టించనీ!' 'సరే సరే సరే! ఈరోజుల పైమయిపోతుంది! ఆ తరువాత నీదుంప తెగుతుంది.'

...అబ్బబ్బ! వెధవసోది! మాట తడుముకో కుండా ఏడిసిస్తాడీ లోలోవివాడు! వాకేనా అందరికీ యింతేనా? మన బుర్రలో స్కూలు 'లాజ్'గా పున్నాయా? ..

...అరే! గడ్డం యింత మాసిపోయిందేమిటి? ఇలా ఆఫీసుకెడితే యింకేమన్నావుందీ? మజాత. లక్ష్మి, యెంత వేళాకోళం చేస్తారు?... 'తిరుపతి మ్రొక్కండి?' అని టక్కున అడిగేస్తారు! అర్జం టుగా గడ్డం గినుకోవాలి! ఏది ఏది నా రేజరేది? బ్లేడు బ్లేడు, ప్రిన్స్ బ్లేడు! 'ఈకలాంటి మెత్తదనంకోసం ప్రిన్స్ బ్లేడునే వాడండి!' ఆ ఎడ్వర్ పైజ్ మెంట్ చదివేకదా డజనున్నర బ్లేడ్లు కొనుక్కొచ్చా!

'...అయినా మరీ అడ్వర్ పైజ్ మెంట్లపై ఆధారపడే బ్రతుకై పోయిందే! తిండికి, గుడ్డకు,

రా మా రా వు చే పు ని క థ

యిళ్లకు, పెళ్లిళ్లకు, చావులకి, నంబరాలకి, అన్నింటికీ అడ్వర్టైజ్మెంట్లే ఆధారం! ఆఖరికి పిల్లల్ని కనడానిక్కూడా గవర్నమెంటు వారి ఫామిలీ ప్లానింగు అడ్వర్టైజ్మెంట్! దాని ప్రకారం రెగ్యులేట్ చేసుకోవాలి! 'దో యా తీన్ బచ్చే!' 'బచ్చే దోయా తీన్!'

...ఇది చెయ్యి! అది చెయ్యక! దీనినేక్కోను! దాన్ని కొనుక్! ఇది పూర్తి స్వదేశీ! అది పూర్తి వివేశీ! మా నరుకు మంచిది! మా నరుకు మరీ మంచిది! మా ప్రతికలోనే ప్రకటనలు చెయ్యి! నేను మంచి వాణ్ణి నాకు వోటెయ్యి! వాడుత్త వెధవ వాడికి వోటెయ్యకు! ఒద్దొద్దు! చెయ్యి చెయ్యి ఒద్దొద్దు! చెయ్యి ఒద్దొచ్చేచ్చెయ్యి!

...అబ్బ! ఏదీ ఎవరూ నన్ను సొంతంగా చెయ్యనివ్వకులా వుంది!

...డోహా ఇంక వొప్పకోను! ఏళ్ల తరబడి ప్రకటనలను నూరిపోసి సొంత ఆలోచన! ఆస్కారం లేకుండా చేసారు! ఇంకచస్తే ఎవరు చెప్పినట్టు చెయ్యను! 'నినద భీషణ శంఖము దేవదత్తచే!' థాంక్యూ గిరిశం! మంచి కొటేషను అందించావ్ నమయానికి!

'మైలార్డ్' ఐ అబ్జెక్ట్ టు దిస్ గ్రేట్ యినిజెస్టిస్ అండ్ యిన్ ఫిన్జ్మెంట్ ఆఫ్ మై ఫండ్మెంటల్ రైట్ ఆఫ్ సెల్ఫ్ థింకింగ్!

'యస్ మిస్టర్ రామారావు! యువర్ అటెన్షన్ యూజ్ అవ్ హెల్డ్!'

'వా!రే! త్రి ఫీర్స్టు రామారావు ది గ్రేట్!' ఒంటరిగా పోరాడి విజయం సాధించావ్! అభినందనలు మిస్టర్ రామారావు! 'థాంక్యూ సార్! థాంక్యూ మేడమ్! థాంక్యూ ఎవ్వరిబడి!'

'ఓయ్ రామారావు! గడ్డంపని ముగిస్తావా' మీ ఆవిడకు నీ సంగతి గుర్తొచ్చేలా చెయ్యమంటావా'

'ఓయ్ ఆలోచన! కాస్తపు నోరు మూసుకో!'

తొందర, తొందర, తొందరగా...అబ్బ! ఈ బ్లేడు కనుక్కున తెగిందే! ఆలోచనా ప్రవంతి తెగింది! రక్తనాశం నిరంతరంగా...నిర్ నిర్ నిరంతరంగా, రక్తాన్ని జెట్స్ జెట్స్ గా, జెట్ వేగంతో బయటకు చిమ్ముతోంది!...హూ!.. అమ్మమ్మ తిడుతోనే వుండే! 'వైరి వెధవ! ఆలోచనలు మరీ ఎక్కువ! ఏ పని చేస్తున్నా మరో పది పనుల గురించి ఆలోచిస్తాడు' అని! 'అమ్మమ్మా! స్వర్గంలోనే వున్నావో, నరకంలో వున్నావో కాని నీ బుర్రలో టెలివిజన్ వుంది! నీ పెద దులో నా జాతకం, (భవిష్యత్తు) ముద్రించబడి వుంది! అందుకే అన్నావు 'ఈ వెధవ పెద్దగా పైకి రాడు! ఎలాగో రోజులు గడుపుకు పోతాడు' అని! 'వాక్చుద్దిగల అమ్మమ్మా! నీ మాటే నిజమైంది! నీ ఆత్మకు శాంతి కలుగుగాక!'

...ఇప్పటికీ చచ్చిచెడి రక్తం ధారగా ప్రవహించటం ఆగింది! మహాకవి శ్రీశ్రీ 'పులి చంపిన లేడి నెత్తురు కావాలి నవకవనానికి' అన్నాడు. వన్నడి గితే 'బ్లేడు తెగినగడ్డం నెత్తురు, కావాలి నవాతి నవ కవనానికి!' అంటాను! ఆ రక్తపు ఎరుపును చూస్తే ఎంత ముచ్చట వేస్తుంది! అంత చక్కటి ఎరుపును ఎవరో కాని రంగులోక్కూడా చిత్రించలేరు కదా! అది చూడగానే ఏడుపుదో, సంతోషందో ఏదోవాక కవిత్వంరాక మానదు! అడుగో! నాకే వచ్చే స్తోంది! 'బ్లేడులు తెగిన, గడ్డాల మండిన సోదరులారా రారండి! తెగని బ్లేడులకై, మండిన గడ్డాలకై; పదండి ముందుకు, పదండి త్రోసుకు! పదండి పోదాం, పైపైకి! బ్లేడుల్ గడ్డాల, అడ్డాలలేని, మరో ప్రపంచం, మరో ప్రపంచం పీలిచింది!'

'...అయ్యనాయనోయ్! నీళ్లు చల్లారి పోతున్నాయని శ్రీమతి కేకలేస్తోంది!'

'వస్తున్నా! వస్తున్నా శ్రీమతీ, నా మతి మండిపోయింది!'

.. ఔనోను! అందుకై గడ్డపు కవిత్వం అల్లుకుంటూ...జోహా! ఏం ప్రయోగమండి! కవిత్వం

అల్లుకోవడంబ, జడ అల్లుకోవటంలా!...ఇంకా నయం నులకమంచం అల్లటంలా కాదా?...కాదే మిటిలేదూ! కొందరి కవిత్యం అంతకుంటే అద్వా న్నంగా అల్లబడటం లేదా? ఈ మధ్యన పేరు పొందిన సినీ మహాకవుల్ని చూడరాదా? డబ్బుబాగా దొరుకుతుంది కనుక సినీమా పాటలు బాగా రాస్తారు ప్రత్యేక సందికలకోసం కవిత్యాన్ని అల్లి కొండోచో (మాటలు) పేర్చి ప్రతికలవాళ్ళ మొహాన్ని ఆ తరువాత సాహితీ పిపాసుల మొహాన్ని కొడతారు! నులక మంచం అల్లటం ఎంత కష్టమైనవని దీనితో పోలిస్తే!.. పావం!...వాళ్ళ మటుక్కేం చేస్తారు? 'పిండికొద్దీ లొట్టె డబ్బుకొద్దీ కవిత్యం!' పేరొచ్చే వరకు ప్రతికలలో శ్రమించి వ్రాయి! పేరొచ్చి సినీమాల్లో చేరాక ప్రతికలవాళ్ళ చంపుకులింటే కవిత్యం అల్లెయ్యి! సినీమా మహాకవిని పెండుగనాడు నంజుకు తింటాం, అర్థంకాని ఆ కవిత్యం ప్లస్ అర్థంకాని ఆ బొమ్మల్ని! ఆక్షరలక్షిల్నిన అభాగ్యుల్ని

తలుచుకుంటే ఏడుసాస్తోంది! 'శ్రీ కృష్ణదేవరాయా! నువ్వే బ్రతికివుంటే చచ్చి పోయివుండువు కదా ఈనాటి సాహిత్య పరిస్థితికి'

...ఊ! ఊ! నడవ్వయ్యా రామారావ్! కవిత్యం అల్లటంలోంచి మాటలు పేర్చటంలో వడ్డావ్! అల్లి...అల్లి...మనం ఎప్పటికీనా అల్లిసాని పెద్దన్న అంత పెద్దకవి మవగలమా? పెద్దన్న అంతపెద్ద కవిని కాకపోయినా, చిన్నయ్య అంత చిన్న వ్యాకరణం రాస్తే బావుండును! ఇంతచిన్న వ్యాకరణ దీపపు కాంతిని పెన్సిరించేయటకు ఎంతపెద్ద వ్యాఖ్యానాలు! గూడారర్థ ప్రకాశదీపికల! రమణీయమైన ఘంటా పథ పుస్తకాలు! అహో చిన్నయగారూ అందుకోండి నా కంగ్రాచ్యులేషన్సు! ... పోదామా ఇక పోదామా? స్నానాలగదిలోకి పోదామా! మాటలు పాటలు నాటి కలు...ఫఫ పటలు పాటలు నాటికలూ...

(న శేషం)

మౌన వ్యాఖ్య

కాంతి భిక్ష

(శ్రీ గడియారం శేషఫణి శర్మ)

నీవు వలుకవు,

అలా చూస్తూనే ఉంటావు,

నిశ్శబ్దంగా— నిశితంగా,

నేను మాత్రం

పిలుస్తూ ఉంటాను,

ఆశతో,

అహ రహమూ - అనుష్ఠానమూ.

ద్వైపదవి ఏదో రుచిరార్థం,

రస రుచిలా నీ చూపులో స్ఫురిస్తుంది;

జ్యోతిశ్శక్తి కమ్మే,

నా చీకటి గుండెలో సరిభ్రమిస్తుంది.

ఇప్పుడిప్పుడు తెలుస్తున్నది,

మనసులో బతుక నేర్పనాడికి

శరీరం బరువొతుందని—

వెలుగును ఉపాసించే వేళలో

రెప్పపాటు దుస్సహనొతుందని.

ఇన్నాళ్ళలా అమకోనే లేదు

ఈ బ్రతుకు ఇంత సార్థకమొతుందని,

ఈ చీకటి తెరవెనక

ఉన్న తాండవిస్తుంది.

నిన్నుల సంజీవనీ మౌనవ్యాఖ్య

నే చూపు,

ఈ జీవన మృతి గీతికకు

ప్రాణం పోసింది !

కాంతి నింపుకున్న

నీ కన్నుల్ని చూసి;

నిన్నటి

పున్నమి వెన్నెల్ని చూసి;

మమతలు నింపుకున్న

నీ హృదయాన్ని చూసి:

ఈ ఉదయాన్ని చూసి;

నిశ్చయంగా తెలుసుకున్నాను

తమస్సు వారిందిందని;

తమస్సు ఫలించిందని.

నిన్ను వెన్నంటి

నన్ను వెరపించిన

నీడలు లేవు;

చీకటి అడుగు జాడలు లేవు;

కలలు కన్నా,

మెలుకువలో ఉన్నా

ఇప్పుడంతా వెలుగే !

మనక చీకటి పర చుకున్న

మనసు కోనలో,

మణిదీపాలు పట్టింది నీవు !

ఈ కాంతిభిక్ష పెట్టింది నీవు !!

అరవిందుల వేదార్థ పరిశీలనం

డా. ముదిగొండ శివప్రసాద్

అరవిందులను భారతదేశం వచ్చేవరకూ వేదాలపై పెద్ద గౌరవం ఉన్నట్లు కన్పడుతుంది. అందుకు కారణం వారు ముందుగా పాశ్చాత్య సంస్కృతినీ, గ్రీకు, లాటిన్లను బాషలనూ అభ్యసించి పాశ్చాత్యుల దృష్టితోనే వేదాలను చూడటం. తొలి దశలో తనకు వేదాలమీదికన్నా ఉపనిషత్తులపై ఎక్కువ గౌరవముండేదని అరవిందులే స్వయంగా చెప్పకున్నారు. పాశ్చాత్యులు చేసిన వేదాల అనువాదాలు చదివి వేదాలు కూడా మానవజాతి చరిత్రలో ఒక 'మిథ్య'మైపోయిందని మూలమే నమ్మారు. కాని భారతీయ తత్వచింతనకు మూలం మాత్రం ఉపనిషత్తులేనని తిర్వానించు కున్నారు.

కాని భారతదేశం వచ్చిన వెంటనే వారి భావాలు మారిపోయాయి. తామితకాలమూ భ్రమలోనే ఉన్నారని గ్రహించగలిగారు. బరోడా సంస్థానంలో ఉన్నప్పుడే వారు భారతీయ పెద్దతిలో వేదాధ్యయ్యాపై చేస్తే వచ్చే అర్థ మేమిటో గ్రహించ గలిగారు. ఆ తర్వాత అలీపూర్ బాంబు కేసు సందర్భంగా జైలులో ఉన్న సమయంలో కాలంలాగా యోగసాధన చేయడంతో అరవిందులను వేదమాత స్వస్వరూపంతో సాక్షాత్కరించింది. వేదాలను తొలిసారిగా వారప్పుడు 'యోగ' పెద్దతిలో అధ్యయనం చేశారు. ఇది జైలునీ కుమారిల భట్టా, శబరస్వామి చివరకు సాయణుడూ ఎవ్వరూ చెయ్యని పని. ఇలా, సరస్వతీ, పరమహంస 'దేవతా మూర్తులు' కేవలం పురాణ గాథలకు చెందినవారు మాత్రమే కాదని ఈ సామూహ పనుల విధి అనంతమైన, నిగూఢ రహస్యం వుందనీ వారికి స్పష్టమైంది. దీనితో వాటివలన కూడా రాముని సమీప సాక్షాత్కారం

దోరణులను పూర్తిగా విస్మరించి వేదాలలోని ఆధ్యాత్మిక కార్యాన్ని సంకేతంగా ఋషులు వాడిన పరిభాషలలో వివరించ సాగారు.

అంతే అరవిందులకు భ్రమ కల్గింది. వేదాలలో మోసపుచ్చిన పాశ్చాత్య ధోరణులేమిటి?? మొదటి ఆర్యుల ఆగమవానికి సంబంధించింది. ఆర్యులనేవారు షడ్య అసియానుండో మరొక చోటినుండో భారతదేశానికి తరలివచ్చి తమకన్నా ఎంతో నాగరికమైన ద్రావిడజాతిని నిర్మూలించి తమ సంస్కృతిని ప్రతిపాదించారనేది. ఈ సిద్ధాంతం వెనుక భారతదేశ మెప్పుడూ విజేతడే సుమా! అన్న ఆంగ్లేయ మనస్తత్వం దాగివుంది. దాదాపు వేదాధ్యయనం చేసిన పాశ్చాత్యులందరూ ఈ సిద్ధాంతాన్ని బలపరిచారు. హెచ్. టి. కోల్ బ్రాక్, హెచ్. హెచ్. విల్సన్, ఫ్రెడరిక్ రోజెన్, ఎ. లీబర్, రుడ్ ఓరాల్, ఆటోబోథ్ లింగ్, మాక్స్ ముల్లర్, బ్రెభుతు లెండన్ వేదాలపై పరిశోధనచేసి వాటిని పాశ్చాత్యులకు పరిచయం చేసిన మాట నిజమే కాని వీరిలో ఎవ్వరికీ చివరకు మాక్స్ ముల్లరుకు కూడా వేదాలపై గౌరవం లేదు. పైవారిలో చాలామంది వేదాలను తమ, మన గ్రంథాలనూ తులనాత్మకంగా పరిశీలించి వేదాంత అనాగరిక జాతికి చెందినవో నిర్మాపించే దుకే ప్రయత్నాలు చేశారు. అవి గొడ్డు కామకునే వారి పాటలనీ వ.చో అయితే అక్కడక్కడ కొద్దిగా ప్రకృతి కీర్తన కూడా తొంగిపొయిందనీ వారు వివరించారు. 'A large number of Vedic hymns are Chil'dish' అని సాక్షాత్తు మాక్స్ ముల్లర్ అన్నాడంటే ఇక వేదార్థం గూర్చి ఆంగ్లేయుల

దృక్పథ మేమిటో వివరించడానికి ఎక్కువ కాలం వ్యర్థం చేయవలసిన పనిలేదు కదా! హైందవ మతైక వద్దతులను నిశ్చయంగా ఖండించినవారికి జాన్ మూయర్ 200 పేజులు ఇస్తానన్నాడు అందుకని ప్రొఫెసర్ హోరేన్ హెమన్ విల్సన్ 'The religions and philosophical systems of Hindus' అన్న గ్రంథం వ్రాశాడు. నర్ మోనియర్ విలియమ్స్ అనే బోడెన్ ప్రొఫెసర్ 'భారతీయులకు క్రైస్తవులుగా మార్చేందుకు'ను భారతీయ గ్రంథాలను ఆంగ్లం లోకి అనువదించక తప్పదు' అని ప్రకటించారు (1899) - ఇది ఆంగ్లేయుల వేదాభిమానం! అందు వల్లనే అరవిందులు విదేశాలలో ఉన్నంతకాలం వేదాల కన్నా ఉపనిషత్తులే గొప్పవని నమ్మేవారు. పాశ్చాత్యులు వాదాలు చూచి భారతదేశం వచ్చాకనే వారు సంస్కృతం నేర్చుకోవడం వేదధ్యయనం చేయడం జరిగింది!

అరవిందుల వేదార్థ వివరణమంతా 1914 అగస్టునుండి 1916 జూలై వరకు 'ఆర్య' మాస పత్రికలో వ్యాసాలుగా వచ్చాయి. ఈ కాలంలోనే ఋగ్వేదంలోని అగ్ని సంబంధమైన సూక్తా లన్నింటికీ ఆంగ్లానువాదాలు ప్రకటించారు. అలాగే 'The doctrine of the Mystics' అనే మరో ముఖ్య గ్రంథం కూడా 'ఆర్య'లోనే ముందు వచ్చింది. అరవిందుల వేద భాష్యమంతా ఈ వ్యాసాలలో నిక్షిప్తం చేయబడ్డది.

వేదాలకు త్రివిధమైన వ్యాఖ్యానాలు చెప్పడానికి అవకాశముంది. వేదాలు ప్రకృతి శక్తుల సాగడ్డలనేవి మొదటిధోరణి. అలాకాక వేదాలలో కొన్ని దేవతానుూర్పుల సంకీర్తనం జరిగిందని చెప్పబడేవి రెండవ ధోరణి. అరవిందుల వాదం ఈ రెండింటికన్నా భిన్నమైనది. ముఖ్యంగా మొదటి వాదాన్ని పాశ్చాత్యులు ఎక్కువగా ప్రోత్సహించారు. ప్రకృతిలోని సౌందర్యాన్ని, వైచిత్ర్యాన్ని చూచిన ఆదిమ మానవుడి అవ్యక్తగానమే వేదమని వారి ప్రవారం. దురదృష్టవశాత్తు కర్మకాండవరంగా సాయణుడు చెప్పిన భాష్యంకూడా ఆంగ్లేయుల దురర్థాలకు ఉపయోగ పడింది, సాయణు డంతటివాడు

'పుత' అనే మాటకు 'నీరు' అనే అర్థాన్ని చెప్పాడు. ఇంద్రులు ఆశ్వాలు 'పుతస్సు' - అంటే చెమటను కారుస్తున్నాయని సాయణుని ఊహ - ఇంకేం ఇంద్రుడు వర్షదేవత - ఆయన గుర్రాల చెమటఅంటే వర్షమే - ఇదంతా వేదకవి కవిత్వం చూడారా! అన్న వ్యాఖ్యానాలుకూడా వెలువడడానికి దోహదం చేసింది. వృత్తుడంటే శత్రువు, రాక్షసుడు, మేఘరూపంలో వర్ష పాతానికి అడ్డునిలిచే రాక్షసుడు, వరుణుడంటే రాత్రి, నిప్పునిప్పే - నీరు నీరే - అందులో యజ్ఞాలు చేసేవారి యూవంతంభాల వర్ణనంబట్టి వేదకాలం నిర్ణయించవచ్చు నంటారు వీరు.

ముందుగా అరవిందులు ఈ ధోరణిని ఆంగ్ల మత గ్రంథాల సహాయంతోనే ఖండించారు. పాశ్చాత్యులు ఆర్థం చేసుకున్నంత తప్పుగా జీసస్ బోధనను మరెవరూ ఆర్థం చేసుకోలేదంటారు మహర్షి. జీసస్ మహాజ్ఞాని. తత్వజేత. ఆయన ప్రతిమాటా వేదాలలోవలె సంకేతంగా వాడబడింది. 'నేనూ నాతండ్రి ఒక్కరమే' అంటే ఆర్థం ఏమిటి? జీవాత్మా, పరమాత్మల అనుసంధానాన్ని (Identical) సూచించే భావమిది. ఇది తెలియకపోవడంతో జీసస్ తానే దేవునిగా ప్రకటించుకున్నాడనే అపార్థంపుట్టి, అసంఖ్యాక మైన వైరికథలను మేరీ పరంగా, కల్పించుకున్నారు - అంటారు అరవిందులు. జీసస్ చెప్పిన మరొక మహత్తరమాట 'ఇది నా శరీరము - ఇది నారక్తము' అంటాడు, తన చివరినింలో రొట్టెనూ సారా యాన్ని ఇస్తూ. దీనికి భౌతికార్థం ఎలా పొసగుతుంది? ప్రపంచంయొక్క అస్తిత్వ రక్షణకై భగవంతుడు సిలువవేయబడుతున్న ఆర్థం ఇందులో ఉంది. అనంతమైన చైతన్యం, పరిమితిమైన పదార్థంగా మారిందన్న భావమూ ఇందులో ఉంది. భక్తి - విశ్వాసం కలవారికి రొట్టె సారా యాలలో కూడా భగవత్ సాక్షాత్కారం జరుగుతుందని చెప్పే మహత్తరమైన భావం ఇందులో ఉంది - కాని ఇది తెలియని యుభారిష్టలు (ప్రాటి స్టంటులు) ఈ వాక్యాలను పరిపాసించడం లేదా? - అంటారు అరవిందులు.

వేదాలలో బహు దేవతా వర్ణనము ఇది. స్వర్గము నరకము, భోగాలు యజ్ఞాలూ యజ్ఞ ఫలాల్లెన బంగారము సంతానము దైహికబలం గుర్రాలూ, అవులూ ఏటి లభ్యం—ఇదే వేదార్థం అనేది రెండవ ధోరణి. అందులు దీనిని కూడా తిరస్కరించారు. సాయణుడూ యాస్కుడూ వివరించే యజ్ఞసంబంధమైన లోకీకాత్మాని ఆధారంగా స్వీకరించి ముందుకుపోతే మూడవ అర్థం లభిస్తుంది—అంటారు మహర్షి. దయానందుల్ని కూడా ఈ సందర్భంలో గౌరవిస్తారు వేదభాషకు వారు 'శ్రద్ధ'తో 'తపస్సు'తో ఏకేశ్వరో సాననమనే అర్థాన్ని సాధించారని చెబుతారు ఆరవిందులు. ఒకే ఈశ్వరునికి అనంత నామాలన్నాయి ఎవరియందు సూర్యాది తేజస్వ్యులూ పదార్థములుండునో అతడే హిరణ్యగర్భుడు—ఎవడు అన్నింటికీ మించిన అనంత బుద్ధి అతడే బహ్మ (బ్రహ్మ బ్రహ్మ వృద్ధౌ—), సమస్త జీవులయందు వ్యాపకుడగువాడే 'నారాయణుడు'. ఎవడు సత్యనివారణీయు, అసంతృప్త్యవంతుడో ఆ పరమాత్మయే ఈశ్వరుడు (య ఈ ష్టా సర్వైశ్వర్యావాన్ వర్తతే స ఈశ్వరః)—వక్రత్వాది గణములు, సమస్త జీవులు అను ప్రసిద్ధ పదార్థములకు స్వామియు పాలకుడును అగుటచే—ఆ పరమాత్మకే 'గణపతి' అని పేరు. (యే ప్రచ్ఛత్వా దయో జడా జీవశ్చ గణ్యంతే సంఖ్యాయంతే తేషా మిశః స్వామీ పతిః పాలకోవా) ఎవడు యోగులకు లక్ష్యము, చూచుటకు యోగ్యుడో అతడే 'లక్ష్మీ'—(యో లక్ష్యయతి పశ్యత్యజ్ఞాతే చిహ్నయతి చరాచరం జగ దథవా వేదైరాప్తైర్యోగి భిశ్చ యో లక్ష్యతే సలక్ష్మీః సర్వ పియ ఈశ్వరః)—ఇహ సాగింది దయానంద భాష్యం!!

అరవిందులు దీనితో సంతృప్తిచెందలేదు. ఇక్కడి తోనే ఆగిపోతే వేదర్థులు తాము ఏదో మహత్తరార్థం చెబుతున్నామని కొన్ని మంత్రాలలో చేసిన సూచన ఏం కావాలి?

'యజ్ఞేన వాచః పదవీయ మాయన్'
'తామన్యవిన్దన్నసిషు ప్రవిష్టామ్'

తామాభ్యుత్యా వ్యవదుః పురుతా
తాం సప్తరేఖా అభిసం నవరే!

(10-71-3)

బాగా అలంకరించుకొన్న పత్ని తన భర్తకు మాత్రమే ఎల్లా తన నిశిరూపాన్ని చూపుతుందో అలాగే వేదం కూడా తన్ను కాంక్షించే ఏ కొద్దిమందికో స్వస్వరూప దర్శన మిస్తుందిట!—అంతేకాదు

'ఋతేన ఋతమపి హితం ధ్రువంవా

సూర్యస్య యుత విముచ స్త శ్వాన్

దశ శతా సహతస్త్వ స్తవేకం దేవానాం

(కేషం వ పుషామపశ్యమ్!

(5-62-1)

సూర్య రథాశ్వాలు కాడిని వదిలేటప్పుడు ఒక సత్యంచే కప్పబడినట్లు కనపడుతుంది. సూర్య కిరణాలన్నీ ఏకమైనాయి. అదే మహాన్నత దివ్యరూపంగా దర్శన మిచ్చింది—అని భావం—దీనినే ఉపనిషత్ కారుడు స్పష్టంగా రహస్యం లేకుండా వివరించాడు:

'హిరణ్మయేన పాతేణ సత్యసాపి హితం ముఖం

తత్త్వం పూషన్నసామ్యణు సత్య దర్శాయ దృష్టయే'

'సత్యస్సూరియం బంగారు మూతచే ఆచ్ఛాదించబడింది. ఓ పోషించేవాడా! ఆ మూతను భేదించి సత్యదర్శాన్ని చూడనిప్పు! అని దీని అర్థం—కాబట్టే బాహిరమైన ఆర్థాలనూ వ్యాఖ్యానాలను దాటనిదే సంకేత పరంగా వేదములు వాడవ నిగూడర్థం దృశ్య మానం కాదు—అంటారు అరవిందులు.

గీతలో 'యజ్ఞ'మంటే విప్రులో నేయి వేయడమనే అర్థం కాదు. సమస్త కర్మాచరణమూ 'యజ్ఞ'మనే బావనలో ఒక సంకేతంగా ఇది వాడబడింది! ఇది మనకు సంకేతమైన వేదార్థ పరిశీలనానికి ఒక దారిని చూపిస్తున్నది. యాస్కుడే వేదాలకు త్రివిధార్థాన్ని అంగీకరించాడు. కర్మ పరంగా వచ్చేది మొదటి అర్థం, దేవతా పరంగా వచ్చేది రెండవది—ఆధ్యాత్మిక వివరణం మూడవది—యాస్కుడు చెప్పిన ఈ మూడవ అర్థమే నిజమైన వేదార్థం—అంటారు అరవిందులు. చూడండి;

'రాజంత మధ్వరాణాం గోపామృతస్య
దీ దివన్, చర్మవ్యాసం స్వేదమే' (1-1-8)

అగ్ని సత్యాన్ని గుర్తంగా రక్షిస్తూ స్వస్థాన
మందు ప్రకాశింప జేసేవాడని చెబుతున్నాడు వెదర్ని.
ఇక్కడ 'అగ్ని' అంటే నిష్పకాదనీ చిత్తాన్ని తేజోవంతం
చేసే ఒక జానానికి సంకేతమేననీ స్పష్టంగానే గూడార్థం
బోధపడుతున్నది. వెదాలలో 'గోవు' అంటే తేజస్సు
అని అర్థం—'అశ్వము' అంటే ఆధ్యాత్మిక శక్తికి
సంకేతం. మానవునిలోని సత్యానికి (సత్యానికి)
తమస్సుకూ మధ్య ఒక యుద్ధం సాగుతూ
వుంటుంది అనిచిన్నంగా — వృత్తుడన్నా నలుడు,
పణులు, దస్యులు, దన్యరాజులు — వీరంతా తమ
స్పృకు సంకేతాలు. ఈ తమస్సును నిర్మూలించే
శక్తి కొరకే మనం దేవతలను ప్రార్థిస్తాము.
(ఋతస్య ప్రేషా ఋతస్యదీతి) సత్యాన్ని ప్రేరే
పించి, సత్యమార్గాన్ని చాపించమని కోరడమే
దీనిభావం వేదాలలో యజ్ఞం, యజ్ఞసశుశ్ర, యజ్ఞ

ఫలం, పురోహితుడు—ఇవన్నీ సంకేతార్థాలే. హింసాత్మక
మైన పశుహింస ఇక్కడ లేనేలేదు — అంటారు
ఆరవిందులు.

దయానందుడు కూడా హింసా యజ్ఞాలు
అసత్యమంటే, చార్వాకుడు వాటిని పరిహసిస్తాడు.

'పశుశ్రేష్ఠిహతః స్వర్గం జోతిష్టోమే గమిష్యతి
స్వ పితా యజమానేన తత్ర కస్మాన్మహింస్యతే'

యజ్ఞమున పశువునుజంపి హోమమొనర్చుటచే నది
స్వర్గమగునని యజమానుడు తన తండ్రి మొదలగు
వారిని జంపి హోమముచేసి ఏస్వర్గమున కంపడు?
అని ప్రశ్నిస్తాడు చార్వాకమత ప్రవక్త 'బృహస్పతి'—

'పశువులను చంపి హోమమొనరించుమని
వేదాది సత్యశాస్త్రములం దెచ్చటను వ్రాయబడలేదు...
ఇది భాగవతాదుల నంగీకరించుచున్న పౌరాణికుల
మతము కాని దీనిఖండన మఖండనీయము' అంటారు
దయానందులు తమ 'సత్యార్థప్రకాశిక'లో. (ద్వారక
సముల్లాసము 568 పుట.)

చివరిప్రమోద జలుబు
చక్కణ చగివాయిదే!

అమృతాంజనం

AM/7570

తలనొప్పి, జలుబు, ఇతర బాధలను నిరపాయంగా చప్పున పోగొడుతుంది
జలుబులు, వరుసొప్పి, కండరాల నొప్పి, బెణుకులు, తలనొప్పి—చప్పున తగలంటే
అమృతాంజనం వాడండి. బాధగా వున్నదోట అమృతాంజనం రాయండి. తక్షణం బాధ
మాయమవుతుంది. అమృతాంజనం దిన్న సీసాలలోనూ, అదాచేసే పెద్ద సీసాలలోనూ,
తక్కువ ధరకి లభించే దిన్న డబ్బాలలోనూకూడా దొరుకుతోంది.

అమృతాంజనం 10 టోషధాలు కలిపినది.

అమృతాంజన్ రిమిడిక్

ఇంద్రునికి సోమరసాన్నిస్తే దానితో ఆనంద భరితుడై అతడు 'గోవులను ప్రసాదించు'తాడు. అప్పుడు మనం అతనిని ప్రశ్నించి ఆయన రహస్యం గ్రహించవచ్చు—అతని పరిశీలనా, విజ్ఞానమూ మనకు కల్యాణాన్ని కలిగిస్తాయి. (సురూపకృత్తు మూతయే సుదుఘా మిరగోదుపే...3-1-4.) ఈ మంత్రంలో 'గో'పంటే గోవు కాదనీ సోమరసమంటే సారాయం కాదనీ తెలుస్తున్నప్పుడు. అయినా అంగ్లేయులు అతీసామన్యార్థంలోనే దీనికి భౌతికమైన శబ్దార్థాల సముపరించి వ్యాఖ్యానం చేస్తారు—ఇలాగే మరో ఘట్టం చూద్దాము.

'అనాసో దన్యాం రమ్యణోపదా నని

దుర్యోణ అప్యణం మ్నాధ వాచః'

(5-29-10.)

కాశీ విశ్వవిద్యాలయానికి విదేశాలనుండి వచ్చిన గ్రీస్ లో 'ఓ ఇంద్రా! నీవు ముక్కులేని దన్యులను నీ ఆయుధంతో నాశనం చేశావు' అని ఆర్య-ద్రావిడ సిద్ధాంతాన్ని ప్రతిపాదించాడు. ఇది బుద్ధిపూర్వకమో, అజ్ఞాతో తెలియదు. అరవిందులు 'ఓ ఇంద్రా! నీవు నిశ్శబ్దంగా ఉన్నవారిని గర్జిస్తున్న మేఘాలను ఆయుధంతో యుద్ధంలో నాశనం చేశావని' అర్థం చెబుతారు. 'నాన' అంటే శబ్దం చేయుట అనే ధాత్వర్థం కాగా ఈ ముక్కులేని వారు ఎక్కడనుంచి వచ్చారు? పోనీ ద్రావిడులు మాత్రం ముక్కులేనివారు (చప్పిడి ముక్కులవారు) కూడా కాదు కదా! ఈ తులనాత్మక భాషా శాస్త్రజ్ఞుల బుద్ధిపూర్వకమైన సృష్టి ఆర్య-ద్రావిడ సిద్ధాంతం-అంటారు అరవిందులు.

పాండిచ్చేరిలో నివాస మేర్పరచుకొనేవరకు అరవిందులకు ఆర్య-ద్రావిడ సిద్ధాంతంపై ఇంకా సంశయం వుండేదే! కాని దక్షిణదేశ భాషాధ్యయనం జరిగిన వెంటనే ఇది పాశ్చాత్య తులనాత్మక భాషా వేత్తల కల్పన అని నిర్ధారణ చేసుకున్నారు. సంస్కృత వ్యతిరేకభాష అని చెప్పబడే తమిళంలో వారికి సంస్కృతంతోనే. కాదు లాటిన్ గ్రీకులతో కూడా సామ్యం కన్నదే శబ్ద సముచ్చయం గోచరించింది.

'ద్రావిడభాష ద్వారానే నాకు ఆర్యభాషల జనన వికాస సూత్రాలు తెలియజొచ్చాయి' అంటారు అరవిందులు. ఒకనాడొక మూలభాష వుండేది దాని రెండు శాఖలే ఆర్యద్రావిడ భాషలు. ఆ మూలభాష ధ్వంసమై పోయింది. దానిని గుర్తించేందుకు మనకు మిగిలిన చివరి ఆధారం వేదార్థం—అని అరవిందులు భావించి వేదాధ్యయనానికి పూనుకున్నట్లు చెప్పుకున్నారు. 'The origeins of Aryan Speech' అనే అరవిందుల కరవ్రతం ఈ సందర్భంలో వేదార్థ వివరణకు పూరకంగా మనం స్వీకరింపవలసివుంటుంది—పదాలు ఆధారంగా వాగరికతలకు సంస్కృతులకు విలువలు కట్టి విభజనలుచేసి ఆ పదాలు వాడిన జాతిని గూర్చి ఊహగానాలు చేసే తులనాత్మక దృక్పథమే ఈ 'అనర్థ' లన్నిటికీ మూలమని అరవిందులు సృష్టికరించారు. దీనికి మహర్షి ఎన్నో ఉదాహరణ లిచ్చారు కూడా!

మానసికమైన రూపకల్పనకూ ఉచ్చరించే శబ్దానికి ఏమైనా సామ్యం వున్నదా—అనే అంశం గూర్చి చర్చిస్తూ ఈ వ్యాసం అసంపూర్ణంగా వదిలి నేశారు అరవిందులు. ఇది పూర్వంలే ప్రపంచానికి ఎంత మేలు జరిగివుండేదో అంచనా వేయలేము. ముఖ్యంగా భారతదేశానికి వేదార్థ విషయం అటుంచి, రాజకీయంగా సాంస్కృతికంగా ఎవ్వరూ ఊహించలేనంత ప్రయోజనం జరిగి వుండేది!

అరవిందుల భావాలను ఆక్షేపించే వారు, వేదాల నాడే ఇంత ఉన్నత సమాజ మున్నదనడం పరిణామ క్రమానికి విరుద్ధం కదా! అంటారు. వేదకాలంలో వున్న వ్యక్తులందరూ వేదర్థాల స్థాయికి చేరిన వారేనని భావించ నక్కరలేదు. ఈనాడు చంద్రలోక పరిజ్ఞానం కలవారు అమెరికాలో ఓ వదిమందే వున్నప్పటికీ ఇది 'స్పూర్తిక యుగ'మని అనడం లేదా!! వేద విజ్ఞానాన్ని తిరిగి కాపాడేందుకే బ్రాహ్మణాలూ ఉపనిషత్తులూ కృషి చేశాయి. అక్కడ కూడా మనకు వేదార్థం సమగ్రంగా కాక శకలాలు శకలాలుగానే దొరుకుతున్నది—అంటారు అరవిందులు. అయినా వీరై సంత విజ్ఞానం వదిలపరిచే ప్రయత్నం అక్కడ జరి

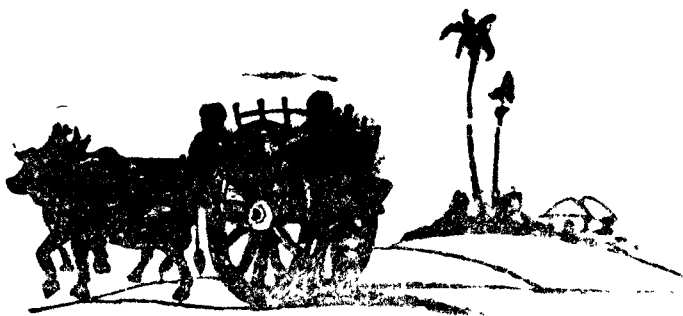
అరవిందుల వేదార్థ పరిశీలన

గింది. అయితే బ్రాహ్మణాలకు వేదరక్షణ, ఉపనిషత్తులకు వేదాంతమూ ప్రముఖ విషయాలయినాయి కాని వేదార్థంమీద వీరు ఎక్కవ దృష్టిని కేంద్రీకరించలేదు. అందువల్లనే వేదార్థం క్రమంగా లుప్తమవుతూ ఉపనిషత్తులకూ, కర్మకాండకూ ప్రాధాన్యం పెరిగి బౌద్ధయుగంతో యాంత్రికమైన కర్మకాండ తిరస్కారం మొదలై వేదాలు అసలు నిరుపయోగమనే ధోరణి ప్రబలింది. ఆ తర్వాత వేదం కామధేయపులా దర్పణంలా ఎవరి అభిప్రాయాన్ని కనుగుణంగా వారికి 'దర్శన' మివ్వ సాగింది.

సాయణాచార్యులవారిని కూడా అరవిందులు ఖండించి నూతన వేదార్థ ప్రచారనం చేయడం సంప్రదాయ విరుద్ధం కాదా? అని మరో ఆక్షేపణ. సాయణుడు తనకు ముందున్న యాస్కాచార్యులకు కూడా భిన్నంగా వేదార్థం చెప్పాడు. అందువల్ల సాయణుడు సంప్రదాయవాది కాదని మనం అనడంలేదే! నిజానికి సంస్కృతం చాలా గొప్ప భాష. పైన చెప్పినట్లు వేదమంత్రాలు రెండర్థాలను మూడర్థాలను ఇచ్చేటట్లు కూడా సాగుతాయి. 'పనీ' అనే శబ్దానికి ఆహారము—అనందము—అని రెండు అర్థాలన్నాయి. సామాన్యులకు ఆహారమని సాధకులకు 'అనంద బ్రహ్మ

మనీ' అర్థమవుతుంది. సోమరసమన్నవృక్షా సామాన్యులకు ఏదో పానీయమనీ సాధకులకు దివ్యానంద సంకేతమనీ బోధపడుతుంది. 'అగ్ని' అన్నప్పుడు కర్మిన్యులకు తాకికమైన యజ్ఞకుండం స్ఫురిస్తే సాధకులకు జీవాత్మను సర్వోన్నతమైన దశకు తీసుకొనిపోయే శక్తి—తేజస్సు—అని సంకేతార్థం వ్యక్తమవుతుంది. సాయణుడు ఎక్కడి కక్కడ సామాన్యార్థమే స్వీకరించాడు కాని విశేషార్థం జోలికి పోలేదు—అయినప్పటికీ అరవిందులకు సాయణులమీద తక్కువ గౌరవం వుందనుకోరాదు. ఆ యుగానికి సాయణులు చేసినదే మహాప్రయత్నం అంటారు మహర్షి. 'సాయణ భాష్యాన్ని వ్యతిరేకిస్తూనే అది లేకుండా ముందుకు సాగలేము. సాయణ భాష్యమనే సోపానమే లేకుంటే వేద భవనంలోకి ప్రవేశమే దొరకదు.'

అరవిందుల 'అతిమానస' సిద్ధాంతం ఒక్కసారిగా ఆకస్మికంగా అవతరించింది కాదు. అది ఒక క్రమవరిణామంతో అరవిందులనుండి ఆవిర్భవించింది. ఈ సిద్ధాంతాన్ని మనం అంగీకరిస్తే అరవిందుల వేదార్థంలో మహాపురుష (Super men) లక్షణాలు గల కొందరు ఋషుల సమాజాన్ని మనం దర్శించగలం. దానిని వేదాలలో కనిపెట్టిన (Discovery) మొదటి ద్రష్ట అరవిందులు !!

భూగర్భ వినాయకులు

(నూతన సమస్య)

శ్రీ ముసునూరి సాంబశివరామమూర్తి

1970 సం॥ మేనెలలో తూర్పు గోదావరి జిల్లా, రాజమండ్రి తాలూకా, దుళ్ల గ్రామములో ఒక సంవత్సరపు గృహస్థుడైన నూతన గృహ నిర్మాణముకొరకు స్థల పరిశీలన చేయించెను. అది ఆ యూరిలోని వశ్చిరు భాగమునకు చెందినది. శివాలయ, విషాక్షలయములకు మధ్యస్థమైనది. ఆ రెండు ఆలయములకును మధ్య ఒక వంద గజములైనను ఎడము లేదు. ఆ ప్రదేశమునకు గ్రామముంతకును ఎత్తైన స్థలము. సుమారు నాలుగు నిలవుల లోతు పాటి మట్టి గలిగి నివేశన గృహములు గలిగియున్నది. స్థల పరిశీలనలో 12 అడుగుల వరకును గోతని త్రవ్వి మట్టి తోలినారు. అచ్చట నేను చూచునరికి ఎక్కువగా ఎఱ్ఱమట్టి కుండపెంకులు రకరకములుగా పెక్కుగా నవచ్చినవి. అచ్చట నీటితడి తగులుటచే మట్టి త్రవ్వకము వాడవేసినట్లు. ఆ కుండపెంకుల మధ్య అక్కడక్కడ మనుజుల ఎముక ముక్కలును (కాల్చినవి) కానవచ్చెను. పవిత్రదేవాలయ ప్రదేశముల మధ్య గృహస్థుల గృహంతర్భాగముల నట్టివి గాన వచ్చుట వింత దోచెను.

ఆ ఎఱ్ఱమట్టి కుండపెంకుల ఒరికిలింపగా కొన్ని పలుచనివి, మఱికొన్ని దళసరివి; కొన్ని దళసరి అంచులు గలవి గలవు. అందు 6, 7 సె. మీ వ్యాసముగల మట్టులను, 25, 30 సెం. మీ వ్యాసముగల అంచులును గలిగి ఎలక్ట్రిక్ లైటు దూముల వంటివి పెక్కుగా నవచ్చినవి. అవి బొద్ద

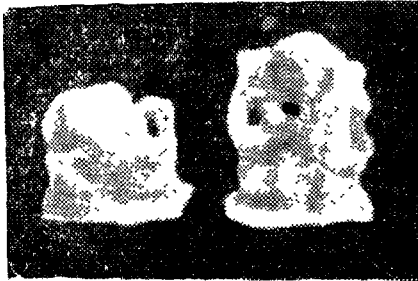
భిత్తాస్థిత శైలిలములు. ఒక కుండపెంకులోని మట్టిలో మనుజుని భుజముభాస్థి శకలమును, ఒక దుప్పికొమ్ము సంబంధమైన చిగురుముక్క 7, 8 సె. మీ గలదియు గానవచ్చినవి. అందుచే నా స్థల మొకానొకప్పుడు (చాలకాలము క్రిందట) బొద్దమత సాంప్రదాయములకు నిలయమై యుండెనని యూహించి అసేవచ్చెను. ఆ అస్థి శకలము తప్ప మిగిలినానిని రాజమండ్రిలో శ్రీ రాళ్లబండి సుబ్బారావు చారిత్ర పరిశోధక వుండలియందు భద్రపఱపబడియున్నది.

ఈ దుళ్లగ్రామము నిన్న మొన్నటివరకును ఆంధ్రదేశమున పేరెన్నికగన్న వేదాధ్యయన సంస్థలు లకును, యజ్ఞయాగా శ్రోత సంపన్నులకును నిలయమైయున్నది 'బులుసులేని యజ్ఞము నున్న' అను పేరుగొందిన బులుసువాడ గ్రామము. ఇప్పుడంత శ్రోత సంపన్నులు లేకబోయినను వేదాధ్యయన సదులకును ఆర్థ సాంప్రదాయులకును తోటులేదు. అట్టి తఱి నీ 'యా విదూక' సాంప్రదాయ చిహ్నములా పవిత్రస్థలమందు వెలువడట చాలచిత్రము. ఏది ఎట్లున్నను పూర్వమొకనొకప్పుడిచట బొద్ద ఆరామ, విహారదులయందు దేదేని యొకటి యుండి యుండవలెను.

అంతటితో తనివిటికక రాకాసి యిటుకలుగాని తదితరములేపైనను గానవచ్చునేమో యని పరిశీలించు చుండగా పదేండ్ల బాలబడికడు పచ్చి అచ్చట తనకు దొరికిన మట్టితో జేయబడిన రెండు వినాయక

భాగ్య వినాయకులు (నూతన సమస్య)

విగ్రహముల నిచ్చెను. తొల దొల్త వాటిని నేను నిర్లక్ష్యము గావించితిని. వాటిని పరిశీలించునంత యిటును మనశ్శాంతి లేకబోయినది. అందుకొఱకు

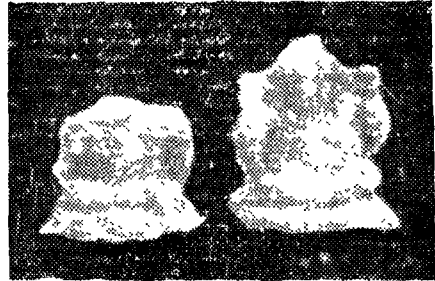
వినాయక విగ్రహము (ఎదుటివైపు)

చార్మిత్రకులకును పూజస్తు పరిశోధకులకును చక్కరక్షర న్యాయముగావించిన నా విధియని యీ న్యాయములమున బహిర్గత మొనర్చుచున్నాను. ఆ వినాయకుల (ఫోటోలు) ఛాయా బింబములను ముందు వెనుకల రూపముల) నిందుతో జతపఱచి యున్నాను.

వినాయక విగ్రహములు

(1) విగ్రహములు మట్టితోనే చేయబడినవి. కాని (కుండలవలె) కాల్బజడలేదు వాటిపై వొక విధమైన పూత (గౌరవర్ణము లేక నల్లపు) గలదు. ఆ పూత గట్టిగానుండి పలుచగా నున్నది. గట్టిగా రాచిన సునాసన గలదు. గోక నిప్పున వైచిన నల్లని పొగయు సునాసనయు వచ్చినది. కాపున, పూర్వము దేవతావిగ్రహముల బ్రతిష్ఠించునపు డుపయోగించునట్టి అష్టబంధన ప్రక్రియ యను సందేహము కలిగినది. అందువలన భూమియందున్న చెమ్మకు (నీరు) ఆ మట్టిబొమ్మలు నాని విడిపోకుండ చిరకాలమునిల ననువు కలిగియుండును. అంతేగాక బాగుగా కాల్చిన కుండవలె ఖంగు ఖంగున ప్రయోగమవును. నీటిను తడిపినను విడిపోలేదు అని చిరకాలము భాగ్యమున లోతున దాగియుండుటచే గాలితగులని మట్టియందు ఒత్తుడు కలిగియుండుటచే ఆ యుష్ణ గ్రాతక క్రవేణా శిలాలక్షణమును బొందుచున్నదని

యూహించ ననువు కలుచున్నది. అందువల్లనే గునకపు పోటులిన్న వినాయక విగ్రహపు తల ఖండితముగ తెగి విడిగిపోయేకేగని మిగిలిన విగ్రహమంతయు చెక్కు చెదరలేదు. ఆ విగ్రహములట్లు ఎన్నివందల సంవత్సరములు లేక వేలసంవత్సరములు భాగ్యమున దాగి యుండవలెను.

వినాయక విగ్రహము (వెనుక వైపు)

(11) విగ్రహములచేత.— ఇప్పటి వినాయకచరిత్రకి కట్టడిచ్చుల (మూసల) వ్యధ్యనొక్కి తయారుచేసి నటులగాని, లేక మట్టిమచ్చను పెండ్లము తయారుచేసి దానికి తల, కాలు సేతుల వతుకు బెట్టుకొని తయారు చేయబడలేదు.

7, సె. మీ చా కమును 9, సె. మీ ఎత్తునుగల ఒక మట్టిదిమ్మను తయారుచేసి దానిని నిలువున ఎడమవలి బొటన వ్రేలికి నమర్చికొని అదిమిపట్టి కుడిచేత వొక యులి బట్టుకొని పర స్థలముల జెక్కివేసి విగ్రహ స్వరూపమున కనువగు రూపమున ఎత్తునెల్లములు, నందులు వేల్పురించెను. ముక్కు, చెవులు, కన్నులు, కాళ్లు, తుండము, దంశములు మొదలైనవి నన్నని యులితో చెక్కుబెడెను. కాపున అన్నివిధములచేతను ఆ విగ్రహములు శిరోశిల విధానముల ననుసరించబడినవి అట్లా విగ్రహములు తయారు చేయుటకు ఒక్క ఘడియకాలము ఒక్కొక్క దానికి సరిపడగలదు. అందుపై 'సునీవింసజేసి చిర కాలము నిలవజేయగలుగుటకు మఱియొక ఘడియలో నా అష్టబంధనపు పూతను గావించియుండును. ఈ పైవిధానముల గమనింప నా విగ్రహముల నప్పటి

కన్నడు తయారుచేసి కావ్యావసరముల భూనిక్షేపము గావించుటయే పరమావధియేమో యుపించుచున్నది. ఆ విగ్రహముల క్రిందనుండు రుద్రమునందు పరికిలవస్తై నా ఎడమచేతి బొటున నేలు కొంచెం ముందుకువంచి వట్టి పరికిలించినప్పుడే విశదమైనవి.

(III) విగ్రహముల స్వరూపములు — ఆవయవ విహితములు: ఈ విగ్రహములు రెండును బహిరాకృతిచే విషయక విగ్రహములే కాని యన్యములుకావు కాని వాటితీరు మనసేటి వినాయక స్వరూపములకు భిన్న సంస్కృతిని రూపించుచున్నవి. అందుచే నివి ఆర్ష సంస్కృతికి భిన్నమై—మతాంతర సంస్కృతుల కొల వట్టె యున్నవి.

ఆ విగ్రహములు (ఉత్తిష్ఠ) కూర్చున్న విగ్రహములే యైనను క్రింద (పుష్పభాగమున) ఆసనము లేమి తలపైన కిరీటుమునులేదు. (ఒకదానికి శీర్షమే తెగిపోయినదిగదా) చతుర్భాసాపురుషాబంధము మూషకభాసము మొదలగు దైవీ (సంవద) లక్ష్మణములు గానరాకున్నవి. ఒక విగ్రహం బొజ్జ వెన్నుపై యజ్ఞోపవీతము వంటి చిహ్నము (ఉల్లిగీట్లు) కలవు. మఱియొకదానిపై నవి తిరిగి చెఱిపి వేయబడినవి. యజ్ఞోపవీత సమచిహ్న ధారియైన వినాయకుడు దక్షిణపాద కుంచితుడుగాను, యజ్ఞోపవీతము చెఱిపి వేయబడిన (శీర్షహితుడు) వినాయకుడు వామ పాద కుంచితుడుగాను యుండెను. కాని రెండు విగ్రహములకును వక్రతుండములే. దక్షిణాంబు కుంచితములే (దక్షిణాంతర వినాయకునివలె) తుండము కిరువంకలందును రెండు దంతములును గలవుగాని ఏక దంతములుగాదు. చిన్న చిన్న దంతములను ఉలిగాట్లచే నేర్పఱిగిరి. శీర్షము, యజ్ఞోపవీత చిహ్నముగల విగ్రహము దిగంబరముగాను, శీర్షము లేని విగ్రహము యజ్ఞోపవీతమును కౌపినమును కటి సూత్రమును గలిగియున్నవి. మొత్తము నీ విగ్రహములు రెండును దైవత్వము నిరూపింపక మానవమాత్రులైన నన్యోనిరూపమునే బహిర్గత మొనర్చుచున్నవి.

శీర్షయుక్తమైన సంపూర్ణ విగ్రహము 270 గ్రా. చిన్నశీర్ష అసంపూర్ణ విగ్రహము 170 గ్రా. బహువు గలవై యున్నవి.

ఈ విగ్రహములు రెండును రాజమహేంద్ర వరము శ్రీ రాళ్లబండి సుబ్బారావుగారి చారిత్రక పరిశోధన మండలియందు భద్రపఱువబడి యున్నవి.

విగ్రహ వైఖరులు:—ఈ విగ్రహముల బరికింప నొక శ్లోకము జ్ఞప్తికి వచ్చినది.

ద్యాయే త్వింహ గతం వినాయక మముం

దిగ్భావా మాధ్యేయుగే ।

(తేతాయాంతు మయూర వాహన మముం

షడ్భాసారం సిద్ధిదం ।

ద్వాపరేతు గజాననం యుగభుజం

రక్తాంగ రాగం విభుం

తుర్యేతు ద్విభుజం సితాంగ రుచిరం

సర్వార్థదం సిద్ధిదం!.

ఇం దువాహరింపబడిన సింహవాహనుడును, అష్టభుజుడును అగు వినాయకుని గంచియుండలేదు. అది ఆదియుగమైన కృతయుగపు నాటిదే గదా. షడ్భాసా వినాయకుడు త్రేతాయుగపునాటి వాడైనను రాజమండ్రి శ్రీ రాళ్లబండి సుబ్బారావుగారి చారిత్రక పరిశోధనలయమున గలదు. కాని మయూర వాహనము గానవచ్చులేదు. ద్వాపరయుగపునాటి చతుర్భాసా గజానుచే నేటికిని మనము పూజించుచున్నాము. అయితే కలియుగపు ద్విభాసా సర్వార్థసిద్ధు నిపుడు గాంచఁగలిగితిమి. (సర్వార్థేషు సిద్ధో నిష్పన్న ఇతి సర్వార్థ సిద్ధిః.) (సర్వాన్ వినయతి హితమను శాస్తీతి వినాయకః.)

ఈ విగ్రహ ప్రమాణములు:—‘గుంటూరుజిల్లా లోని మాచర్ల పాఠశాలమున గల మాడుగల్లు దేవాలయంలోగల గణేశుని ప్రతిమ శిల్పకళాశాస్త్ర ప్రముఖమైనది. కూర్చున్నతీరులో మకటంలేక ద్విభుజయుక్తంగా నొంపుగా నులంబడినది’ అని శ్రీ ఎస్. ఆర్. కోటేశ్వరశర్మగారు ‘ఆంధ్రప్రభ—చరిత్ర వారపత్రిక 9-9-70. పే. 23’ ఉదాహరించి యున్నారు. కాని మిగిలినవిషయములు మాత్రము నిర్ధారించబడలేదు.

అయితే—‘ద్వీభుజాంతో’ ప్రకృతమైన గజానన రూపంకల విఫేక్ష్యర్తుని ప్రతిమలు గుప్తులకాలంలో ఎక్కువగా వాడుకలో ఉండేవి. క్రీస్తు పూర్వమే అమరావతి శిల్పకళ అందాలను దిద్దుకుంది. కుడ్యాలంకరణలందు పెక్కు దేవతా విగ్రహములు చోటు చేసుకున్నాయి. అందు వినాయకాదొకడైనా ఈ గజేశులకు దంతములున్నట్లు కన్పించదు. భారీ స్తూప్తి వారంగా వేసికొన్నట్లు అలంకరింపబడింది.’ ‘ఇవే శిల్పశైలిలో మలనబడ్డ వినాయక ప్రతిమలు క్రీస్తుపూర్వం రెండవ శతాబ్దికి చెందినవి. కంటక సిటీంగలో సింహళ దేశములో బయల్పడినవి. కాని ఈ ప్రతిమతో దంతాలు వివరంగా చెక్కబడ్డాయి.’ అని అదే పేజీలో ఉదాహరింపబడి యున్నది.

The Book ‘Hindu-America’ by Chamanlal chapter V & II ‘Hindu Legends in America’ page. 182-187 are going to present many things about the importance The ‘God Ganesa’ in America also.

ఈ పై విషయముల గమనింప ఈ వినాయక విగ్రహములు ఆర్ధ సాంప్రదాయక సిద్ధముగు హిందూ దేశమునందే గాక ఆర్షేతర సాంప్రదాయ సిద్ధములగు సింహళముందును క్రీస్తు పూర్వము రెండవ శతాబ్దము నందును, గుప్తరాజుల కాలమునందును పలురీతుల నాదరించి ఆధించి ధ్యానింపబడినటుల ధృవమగుచున్నది.

అంతేగాక ఆంధ్రప్రభ సెప్టెంబరు 4.-పే 5 లో శ్రీ కాశ్యపగారి—శ్రీ గణపతి రహస్యము’ అను వ్యాసమును బరికింపగా ఈ వినాయక విగ్రహములు జానా, సుమిత్రా, బలి, చైతనా, జపాను దేశములందున్నట్లును ఉదాహరించి యున్నారు.

అదే వ్యాసమున 6 పే. 8:—‘బౌద్ధ మత ములోగూడ వినాయకుడికి ప్రాధాన్యమున్నది. మహాయాన తాంత్రిక సాంప్రదాయం గణపతికి నమస్కృత స్థానమిచ్చింది. బుద్ధుడికి ఉండే పేర్లలో ‘వినాయకుడు’ (సర్వార్థసిద్ధి) అనే పేరుగూడా ఉంది’ అని యుదాహరింపబడుట విశేషముగా గమనింప తగ్గింది.

నెనుక వారి బౌద్ధమత దమనవమో లేక అశ్వఘోషుని గూర్చియో విజయవాడ రేడియో బ్రాడ్కాస్టింగులో తొలుదొలినే ‘గణానాంత్యా... ఊతిభి స్సీధ సాదనం’ అని ప్రారంభించి నటుల జాపకము.

ఈ పై విషయములన్నిటి బరిశోధించి సమన్వయింపగా ప్రపంచ మంతటను వినాయక విగ్రహములు కలవనియు, ఆర్షేతర మతములందును పలు రూపములు గల గణపతి విగ్రహములు కాలానుసరణముగ నాధింపబడుచుండెననియు ప్రతి మతమునందును (బౌద్ధ హిందూ, (మహమ్మదీయ క్రైస్తవ) దేశములందును గలవని ధృవపడుచున్నది.

ఇట్లు విశ్వస్థమైన వినాయక స్వరూపము కాలానుసరణముగా రూపభేదములచేత బౌద్ధమతము నందును మహాయాన-తాంత్రిక సాంప్రదాయకముల బ్రసిద్ధి చెందినదని ధృవమగుచున్నది.

ప్రస్తుత మీ వినాయక విగ్రహములందు దైవత్వ నిరూపణ చిహ్నములగు కటక, కిరీటాది కేయూరములును దివ్యాలంకారములును, ఘృతవామర, కేతనాదికములను బహుభుజాలంకార ఆయుధ ధారణయు లేవి. జేసియు సర్వకర్మ ప్రవేశార్థముగు వాహనమును, సర్వకర్మానుష్ఠానాదికార సూచకము యజ్ఞోపవీతమును లేమింజేసియును గమనింప కేవలము ఆర్షేతర సాంప్రదాయమైన బౌద్ధ సన్యాసి సదృశమైన మానవ ప్రకృతినే ప్రతిబింబించు చున్నది. అట్టివారే నాటి శ్రావణీ-శ్రావణికులుగా నుండటమే తెల్లము. అంతేగాక నా తావుననే ఎఱ్ఱమట్టి కుండల (ముక్కలు) విడదాక సాంప్రదాయకముగ బౌద్ధభిక్షు సౌతిల నడుమ మానవ భుజముఖాస్థి కలము గనవచ్చులుము; బుద్ధునకు ‘షడభిక్షోదశబల’ బౌద్ధయవాదీ వినాయకా’ అనియు, సశాక్యసింహ సర్వార్థసిద్ధి శౌద్ధోధనిశ్చనా’ అను నైఋణికి మూలమును కానవచ్చులయే బౌద్ధ సాంప్రదాయమున వినాయకుడు, సర్వార్థసిద్ధుడై పూజనీయుడయ్యెనని విశదమగుచున్నది.

దహన సంస్కారముల విడనాడి ఖనన సంస్కారములై నమాధి నిష్ఠుల గావించు వారలు (‘సంవిదాగ్నిః

ప్రతిజ్ఞానం—నియమాశ్రయ సంగ్రహాః । అజ్ఞే కారా భ్యవగమ ప్రతిజ్ఞవ సమాధయః' అనియు 'స్య సమ ర్థసనీవాక నియమాశ్రయ సమాధయః అనియు నైఘం టికములు) తమతమ అనూనాచార నియమ సంతతి ననుసరించి ఆ సమాధులయందు ఇష్టదైవారాధన చిహ్నముల నిక్షిప్తము గావించుట లోకవిధితము గదా. లింగభారులైన ఆరాధ్యులు లింగములను, విభూతి రుద్రాక్షమాలికా ధరులైన వీరశైవులు, జంగ ములు, త్రిశూలములను, రుద్రాక్షము ఆ సమాధుల యందు నిక్షిప్తము గావించుట నే నెఱుగుదును. కావున అటులనే బొద్దులు వినాయక భక్తు లగుట చేతను, బొద్దు భిక్షాప్రేతల మధ్యస్థమున మానవ అస్తి శకలములతోబాటుగ నిట్టి వినాయక విగ్రహ ములు లభ్యమవుటచేతను బొద్దు ము నందలి హీన యానానాతరమున మహాయాన తాంత్రికాచార కాల మందు (అనగా క్రీస్తు శకమునకు పూర్వమే) బొద్దు మతాదిపతుల (వివాహ కాలమున) సిద్ధి సమయమున వారి అవశేషములతోబాటు (చతుర్విధ స్థాన నిర్మాణములలో నొకటిగ) వారి ఆరాధ్య దైవముగు వినాయక ప్రతిమల నిష్కటిక తయారుచేసి ముందుతరమున వారి కొఱకై భద్రపఱచు వాచారముండెడిదని యూహించి వలసినప్పుడున్నది. అట్లుగానిచో 10, 12 అడుగుల లోతున వాటినుట్టి యందు బొద్దుభిక్షా ప్రాతాదులతో నీ వినాయక విగ్రహములు దొంకుట ఆసంభవము. అంతేగాక బొద్దు విగ్రహముల బరిశీలించ కొన్నింటి శిఖామజ్జాపవీకములు వన్ది ధారణము, తిలకము, కిరీటమును గాన్పించుచున్నవి. అనగా గౌరముడు బుద్ధుడు కానప్పటి రూపకల్పనయు ఆ తరువాత శిఖామజ్జాపవీక, కటిసూత్ర, వస్త్రవిర్జిత విగ్రహములను ధ్యానమగ్న స్వరూపమున గాన్పించును. అట్టి వినాయక, స్వార్థసిద్ధి విగ్రహములే నీ వినాయక స్వరూపులని నా నిశ్చయము

'ఈ గ్రామమునకు 'దుళ్ల' యనిపేరు. ఇది క్రీ. శ. 1018 మే నెలలోని చాలుక్య విమలాదిత్య విష్ణువర్ధనుని 'సిరిపాడి పూన్తి' తామశాసనము లోను క్రీ శ. 1018 ఆగష్టునెలలోని 'రణస్థి పూడి' తామశాసనములోను 'దుళ్ల' అనియే నుదాహరింపబడినది.

అయితే ఈ యూరను 'దూర్వాస్థాశ్రమమని' అచ్చట శిష్టులనుచున్నారు.

అంతకుంటే యోజింపగా దుని=ముని యని యర్థము. ఆ ధుని శబ్దమే కాలక్రమముగా 'దుళ్ల' అయియుండును. బొద్దుస్థానములను (శమణకులు= భిక్షులు) మునులనంటి వారేగదా. అట్టివారికి అచ్చటి, మతారామ విహారాదులు విలయములగుటచే నది తొలుదొల్త 'దుని'యై యుండి (బొద్దుమగది పతి యుండెడి నెలపు) కాలక్రమమున వర్ణాగమ, లోప,సంక్రమణాదులనొందికమక్రమముగా 'దుళ్ల'యై యుండవలెను. క్రీ. శ. 1018 వాటికి కానముల 'దుళ్ల'గా మారెనన అంతకు బూర్వమెన్నడో అనగా ఎన్నో శతాబ్దముల క్రిందటనే ఆ తొలుదొల్తటి గ్రామనామముగు 'ధుని' బాపురాసి 'దుళ్ల'గా మారెననగా దానికి ప్రాతిపదికమగు 'ధుని' అను మతారామమును, 'ఆ బొద్దు సాంప్రదాయాదు లను ఆ గ్రామమున మనూరు క్రీస్తు శకమునకు సమకాలమునందు అనగా నేటికి రమారమి రెండువేల సంవత్సరములరాదు గుప్తరాజుల కాలమున సింహళదేశ (బొద్దుమత) సాంప్రదాయకమగు బొద్దుమతమో, ఆరామ, విహారాదులలో నేదేని యొకటి యుండి యున్నట్లు నిర్ధారించవలసి వచ్చుచున్నది.

భూదేవికి రత్నగర్భయని (జగతారత్నగర్భాన భూత దాతృబ్ది మేఖల' అని విఘంటును) గదా ప్రసిద్ధి. అట్టి భూదేవి గర్భనమగు (ఖనిజ సంపదలో) రత్నములలో నిది యొకకత్తముగా నెంచి పనికి లించి నాయోపసంతపఱకు వ్యాఖ్యాని విశిషి ఇది రానియో, రత్నయో, పరిశీలించి విలువగట్టి లోకమున కందీయవలసినవారు దార్శనికులు, చారిత్రకులు, వైజ్ఞానికులగుటచే అల్పజ్ఞాదనగు నేను నా విద్యుక్త మనియెంచి నా యోషిర కొలది ప్రమత్నించి యీ పరిశీలనా వ్యాసమును దేశమునకు సమర్పించుకొంటిని.

పెద్దలు, విజ్ఞులు, చారిత్రకులు, దార్శనికు లును అల్పజ్ఞాదనగు నా దోషముల మన్నించి, పరిశీలించి, ఎఱుకవరదిన కృతజ్ఞతతో సరిదిద్దు కొన గలవాడనని నా మనవి.

ఆతియగాక నతెచ్చుటనైనను బొద్దుమత కరందాదుల బుద్ధావశేషములతోబాటు ఇట్టి వినాయక విగ్రహములు నిక్షేపము గావించబడెనో లేదా ముఖ్యముగా బరిశీలించి లోకమునకు వెల్లడించి చారిత్ర ముల మునకు పురోభివృద్ధిని గావించ వేడెదము.

కెంటక్కిలో తెలుగువారి బొమ్మలు

వైదేశాలలో ఎన్నిటిలోనో—ముఖ్యంగా పాశ్చాత్య దేశాలలో—భారతదేశానికి సంబంధించినవాటికి 'ఎంత' విలువ ఉంటుంది. మ్యూజియమ్లలో ప్రాచీన శిల్పాలు, ఇతర అవశేషాలు ఉంటూనే ఉంటాయి. ఆధునిక భారత చిత్రకారులు సృష్టించిన అంశాలు ఎక్కడో గాని కనిపించవు. వాటిలో కూడా భారతదేశం ప్రాచీన వైభవం, అక్కడి ఆధ్యాత్మిక చింతన విశిష్టత మొదలయిన వాటికి ప్రాధాన్యత ఇస్తున్నామనే కళాకారులకే ఎక్కువ కనిపిస్తాయి—అనిపిస్తుంది.

'నేను వెస్టర్న్ ఆర్ట్స్ టీచ్ చేస్తాను' అన్నారు ఇటీవలే ఎస్. వి. రామారావుగారు మదరాసులో (ఈ వ్రతీక విలేఖరితో.) శ్రీ రామారావుగారిది గుడివాడ. ఆయన రెండు డిగ్రీలు తీసుకుని, తరువాత బొమ్మలు గీయటాన్నే తమ వృత్తిగా స్వీకరించారు. మదరాసు స్కూల్ ఆఫ్ ఆర్ట్స్లో చదివి పట్టభద్రులయి ఇంగ్లాండు వెళ్లారు. అక్కడ ఆరు సంవత్సరాలు ఉండి (1968 లో) అమెరికాకి మారిపోయారు. మొదట ఫ్లారిడా రాష్ట్రంలో పని చేశారు. కొంతకాలంగా కెంటక్కి రాష్ట్రంలో 'బ్రెలింగ్' అనే ఊరిలో చిత్ర కళ ఆధ్యాపకులుగా ఉంటున్నారు.

'అమెరికాలో ప్రతి పెద్ద విశ్వవిద్యాలయం లోనూ ఇండియన్ ఆర్ట్స్ ని గురించి బాగా చెప్తారు. అందుచేత, నేను మన ఆర్ట్స్ ని గురించి అంతగా చెప్పక్కరలేదు' అన్నారు శ్రీ రామారావుగారు.

ఆయన ఒక ఇండియన్ గా అమెరికన్ లకి చిత్ర కళ నేర్పుతున్నారు. కాని పాశ్చాత్య కళా సంప్రదాయాలని గురించే వాళ్లకి చెప్తారు. ఆ బాటీలలోనే వాళ్లకి 'తరిపేదు' జ్ఞాపకం.

శ్రీ రామారావుగారు తమ అమెరికన్ విద్యార్థులకి భారతదేశం నుంచి వచ్చిన ఒక 'ఎంత' కాదు!

'లండన్ టయిమ్స్' వ్రతీక ఒకసారి ఆయన బొమ్మలలో 'ద్రవ్య' గుణం (Fluidity) ఉందని మెచ్చుకుంది. అది భారతీయ కళాకారుల గుణం అని శ్రీ రామారావుగారి అభిప్రాయం. ఆయన అనక పోయినా ఆయన మాటలు వినేవారికి అనిపిస్తుంది: పాశ్చాత్యదేశాలవారికి వారి సంప్రదాయాలకి తగిన విధంగా చిత్రకళనేర్చుతూ భారతీయుడుగా తమ చైతన్యంలో ఏర్పడే పరిణామాలని వారికి తెలియజేస్తున్నారు' అని.

శ్రీ రామారావుగారికి 'యగ్జ్ ప్రాక్ట్' చిత్ర రచన ఇష్టం. ఆయన అదే చేస్తున్నారు. ఆయన నకి 'సర్రియల్మ్' కళ అన్నాకూడా ఇష్టమే.

'కౌలంబస్ కి ముందు అమెరికాలో ఉండే ఆర్ట్స్ అంటే ఇష్టం, ఎప్పుడయినా లాటన్ అమెరికా వెడతాను' అన్నారు ఆయన.

శ్రీ రామారావుగారి బొమ్మలు ప్రపంచంలో ఎన్నో గాలరీలలో ఉన్నాయి. ఆయన ఇప్పుడు భారత దేశం వచ్చిన పనులలో ఒకటి ఏమిటంటే—ఆంధ్ర ప్రదేశ్ లలితకళా ఎకాడమీవారి సహకారంతో అమెరికాకి కొందరి తెలుగు కళాకారులు బొమ్మలు వెడుతున్నాయి, దానికితగిన ఏర్పాట్లు చేస్తున్నారు. కెంటక్కి ఆర్ట్స్ కమిషన్ వారు పిటి ప్రదర్శనల బాధ్యత నిర్వహిస్తున్నారు. కర్చులన్నీ వారిదే.

శ్రీ రామారావు తెలుగువారికోసం చేస్తున్న మంచి పనులలో ఇదొకటి. కెంటక్కిలో ఇంచుమించు ప్రతి ఉల్లొనూ తెలుగువారు వేసిన బొమ్మల ప్రదర్శనలు జరుగుతాయి.

—భారతి విలేఖరి]

కీ టి కీ

శ్రీ పణతుల రామచంద్రయ్య

లెల్లంత దూరాన్నే వుండమకున్న తేజోశాశి చుట్టూ
నల్లనల్లని మేఘాలు చుట్టు సుట్టగా
తోడై వుంటామన్న జెత్పాహిక బృందం దారిలోనే నీరసించి
నీడలా ఒంటరితనం భయపెట్టగా—

మునిమాపు వేళకు తిరిగి యింటకి వచ్చి
ముసలితనపు మంచు ధారల్లో కోర్కెల్ని తడిపి ఆరవేసి
చేవలేని స్వప్నాల కుక్కిమంచంలో యీ మూల
చేరగిలబడిన నా పెదాల దగ్గరికి
కించిత్తు చెవిద్య రసాయనాన్ని తెచ్చి వుంచుతానంటోంది—
కిటికీ.

* * *

ఆలస్యంగా కాని తెలిసి రాలేదు—
అన్వేషించబోతున్న ఆద్యుత నేత్యం అంత మధురమైంది కాదని-
అడుగుడుగులా తగిలే గాయాలు చేసిన
వగుళ్లలోనుంచే అది కవబడుతుందని.

ఆలస్యంగా కాని తెలిసి రాలేదు—
ఎప్పటికీ దారి చూపుతుందనుకున్న కాంతి మండలం
ఇంతలోనే మాయమవుతుందని,
అప్పటిదాకా నందడి చేసిన అంతస్పత్యం నిజానికి
అందమైన మేలిముసుగు కవ్వకున్న విదో జ్వరమని.

బయల్దేరినప్పుడు స్కాతం నలువైపులా
ప్రభాత సుఖం రోచిస్సుల వలయాలు
ఏ వువ్వు కోసుకోవాలో ఏ నవ్వు దూసుకోవాలో తెలీకుండా
ఇరుకునపెట్టే అప్రిశాంత యువతా మార్గాలు.

అలా నాలు గడుగులు వడిచి
అంతలో ఎదురైన తమోఖిరాంతు చూచి బెదిరి
ప్రపంచపు పసికంబంలో అక్కడ ఏర్పడ్డ స్వప్న సౌహృదాల వద్ద తులన్నీ,
ప్రపంచ విజ్ఞాన ధురీ వహ్రాసా రాటికి చెరిగిపోయినవని తెలుసుకుని,

తిరిగి వచ్చి,
పురద్వారం వద్ద గుడ్డిదీపం వెల్తురులో నా మొహాన్ని
పరిహాసంగా చూసే వృద్ధ భుకుటీ భుజంగలను అప్పించుకుని,
వడివడిగా కిటికీ ఒడిలోకి చేరుకున్నాను.

తడి ఆరివి కోర్కెల్ని ఒంటినిండా కప్పకున్నాను.
మనఃశా కనిపించి గుచ్చుకుంటున్న స్వర్గాల్ని
మనసారా తిట్టుకున్నాను.

గతించిన గాంభీర్యాల దిండుపై తల ఆన్చి
కఠినమైన అమభూతుల తలంపై వెన్నెముక పరచి
చీకటిలోకి, నిరాశలోకి
చేజార్చుకున్న భేజోనైశాల్యాల లోకి
కాళ్ళ చాచి పడుకున్నాను.

* * *

దప్పు దప్పుల బాబిలోనియన్ తీరాల ప్రాచీనితా సుగంధాన్ని
దట్టంగా అందుకున్న జీవన పవనాలివి —
గ్రీక్ సంస్కృతి వైభవ కథా సాంధ్రమైన మధ్యధరా సముద్రంలోంచి
లేచివచ్చిన ప్రభాత చైతన్య తరంగా లివి—
నాజుకుగా కిటికీ లోంచి తోసుకొచ్చి
నన్ను మేల్కొలుపుతున్నాయి.

ఓ కప్ప టీలో గతాశా పునరుజ్జీవనాలకై వెదుకాడే నాకు
ఊహా మంగళోద్వర్తనం చేస్తున్నాయి.
ఆద్యుతమైన కాలదేవి వయ్యద అంచుల నగిషీలు వివరించి,
అందని గతంలోంచి తెరలు చీల్చుకుంటూ వచ్చిన
మానవానుభవాల, భావాల విశ్వరూపాన్ని ప్రదర్శించి,
హెచ్చుతగ్గుల్ని, సంఘర్షణల్ని,
గుచ్చుకునే ప్రశ్నల్ని, తృప్తి, విజయాల్ని,
చరిత్ర చీకటి లోతుల లోలోపలి మెరుపుల్ని
చవి చూపించి పరవశించ జేస్తున్నాయి.

తరుణార్క రోచిస్సులా బోగన్ విల్లాకొమ్మ పాకుతోంది లోపలికి —
తడి ఆరివి కోరికల్ని రగిలించటానికి.

నిన్న ఏమయిందో ఆ సప్తని పెన్ చెట్టు —
నీరాకాశంలోకి గర్వంగా పాడుచుకు వస్తోందివ్వుడు.

అరిగో, ఫ్లాంగు దూరాన ఆ నీటిగుంట ఇక మీదట
హృదయం లేని నిశ్చలత్వాన్ని శాశ్వతంగా విస్తరిస్తుందట.

కొద్దిగా కనబడే కొబ్బరిమట్టల వెనుక, అదిగో, ఒక నవ్వేంద్రవాసం
దిద్దుతోంది మనక స్వర్గాలకు సువృష్టరూపం.

శ్రీతిజాన్ని కాలరసాయనంలో రంగరించి నా నోటికి
హితవుగా చేసి అందిస్తోంది కిటికీ

* * *

తుల్లివడతూ వస్తాయట వెచ్చదనపు అలలు
మల్లీ త్వరలోనే కిటికీ లోపలికి,
దిండు చుట్టూ పరచుకున్న నా ప్రపంచపు నీరసావస్థల లోకి,
ఎండ సోకని నా ఆశల జీలుగుడుకూలాల మీదికి,

మల్లీ త్వరలోనే కిటికీ లోపలి రాజ్యంలో
హల్లీనకా లాడుకుంటారట, కుట్టులత్వాన్ని విరచించే చిన్నపిల్లలు.

ఈ ఊపరి మధ్యలోంచి
ఎర్రరజాలాంటి బాల్యం, పసందైన యౌవనం
ఇక ఎప్పటికీ నిండుగా కనిపిస్తాయట.

అనుభవాలను పలుచన చేసుకొమ్మని సిగ్గుల్ ఇచ్చే నా వయసు
అరిగించుకునే దృశ్యా లేవో కిటికీకి తెలుసు.

కాబట్టే నన్ను లాలించి,
గాయదడిన నా శిరస్సును తన ఒడిలోకి చేర్చి,
అవతలివైపు తనను రాచుకుంటూ పోయే
అఖండజీవన గంగను అదిమిపట్టి,
అర స్నాన చొప్పున తాగిస్తుంది నా చేత.

కిటికీ నా కవచం—నాకూ, నాలోని భయాలకూ అడ్డుగా నిలుస్తుంది.
కిటికీ నా చైతన్యం—నా గుండె మోతల్ని గుణిస్తుంది.
కిటికీ నా నేస్తం—నా రహస్యాలను పంచుకుంటుంది.

అందుకే ఒక్కొక్కప్పుడు
అనేకానుభవ పరిశీలనలైన నా దృగ్గోళులు
తీవ్రత్వాన్ని కోల్పోయినప్పుడు,
జ్వలించని క్షణాలపై అంటుకున్న దుర్బర దైర్ఘ్యం
దులిపి వేయరానిదిగా తోచినప్పుడు,
కిటికీ వజ్రత్వాన్ని కంటినిండా నింపుకుంటాను.
కిటికీ సాన్నిధ్యాన్ని ఒంటినిండా కప్పుకుంటాను.
అఖండమైన కిటికీ అస్తిత్వంలో పూర్తిగా మునిగి
అద్వితీయ పరవశ్యం అనుభవిస్తాను.

నీలకంఠ దీక్షిత గ్రంథమాల

[క్రీ. శ. 1600-1675]

శ్రీ ఈయ్యాణ్ణి భారద్వాజ వేంకటవీరరాఘవాచార్యులు

క్రీ. శ. 16, 17 వ శతాబ్దములయందు దక్షిణ భారత వర్ణమున దేవాలయ వాస్తు శిల్పముల యందును, గీర్వాణ సారస్వతమునను ప్రగళ సువిస్తృత కృషి జరిగినది. ఉపైవనంటి ఈ సాంస్కృతిక వ్యవసాయమునుగూర్చి టి. యస్. కువ్వస్వామి, కవికోకిల డాక్టర్ వి. రాఘవన్, ఉల్లాస యస్. పరమేశ్వర అయ్యర్, డాక్టర్ మాదభూషి కృష్ణమాచార్యులు మొదలగు సాహిత్య మహారథులు తమ తమ రచన లందించించుక ప్రవచించిరి. కాని, చాటి సాహిత్య విజృంభణమును గూర్చిన వెమగ గ్రంథ మింకను వెలువడలేదు.

ఈయన గ్రంథరాజములనుగూర్చి ఈ మధ్య ద్రవిడ—మలయాళములందును. అంగ్లమున వొక పిద్దాంత గ్రంథమును (Doctoral Thesis) ప్రకటింపబడెను. నిన్న మొన్న, 1967 సంవత్సరమున పుదుచ్చేరిలో దీక్షితుల రచనల నిర్దుష్ట ప్రమాణాత్మక సంపుటము (1 భాగము — ఫ్రెంచి భాషను వాదాదులతో Pierre sydvain Filiozat పండితునివే ఫ్రెంచి భాషయందు పుటల భూమికతో పు. 57+362 plates 10) ప్రకటింపబడెను. నీలకంఠదీక్షితుల 'గురుతత్త్వసూత్రిక' అనుకృతి ఈ సంపుటమునందే ఇదం ప్రథమముగా సూర్యాలోక భాగ్యము నందినది.

నీలకంఠ దీక్షిత గ్రంథ ముక్తాకలాపము

1. అన్యసదేశ శతకము 101 శ్లో (138 పు.) శ్రీరంగం—వాణి పిలపైసెన్ 1911 (4 ముద్రణములు.)
2. ఆనందసాగరస్తవము (6 ముద్రణములు) (108 శ్లో.) (కావ్యమాల XI గుచ్ఛము 1933) ఆంధ్రీకృతము.
3. కవి విడంబనము (కవి యుగాధికే వము) 102 శ్లో. (కావ్యమాల V)
- ఆంధ్రీకృతి: రూపావతారం నారాయణశర్మ 1957. పరవస్తు వేంకటరంగాచార్యులవారి ఆంధ్ర ప్రతిబింబము (1875) శిలపాక సూర్యవకాశరావు పరివర్తనము.
4. కనుపర్తి మార్కండేయ శర్మగారి తెనుగు తాత్పర్యముతో,
5. వేదం. వేం. కృష్ణ శర్మగారి ఆంధ్రీకృతి=శ్రీ కృష్ణ శాస్త్రీయము (1955)
6. మల్లాది సూర్యనారాయణశాస్త్రీగారి 'ఆంధ్రీకృతి, మక్కపాటి వేంకటరత్న కవిగారి ఆంధ్ర సతీకృతి (1950) (మూలము 7 వివిధ ముద్రణలు)
4. కైయుట మహాభాష్య ప్రదీపముపై వ్యాఖ్య (అముద్రితము)

5. గంగావతరణము (8 సర్గలు) 598 పద్యములు, నిర్ణయసాగర ముద్రణ 1902 (3 ముద్రణలు.)

6 గురుతత్వ (రత్న) మాలిక-పుదుచ్చేరి సంపుటిలో ముద్రణము (1967)

7. చండి రహస్యము-స్వగురువగు గీర్వాణేంద్ర సాన్యతి స్తవము.

8. చిత్రమీమాంసా దోషదిక్పాఠము : అవ్యయ దీక్షితుల కృతిపై పండితరచిత్ర విమర్శనకు సమాధానము (దీక్షితుని సమర్పించుట)

9. సువచిత నాటక (అనమగ్రసిప్తము) మైలాపూర్ పత్రిక, శ్రీరంగప్రతి.

10. సింకంఠ విజయ చంపూః (5 ఆశ్వాసములు), మూలము : 3. ముద్రణములు. గ్రంథాక్షర పతి, ఆంధ్రాక్షరప్రతి మొదటి నాగర్మిపతి ఆంగ్లభూమికతో, బాలమనోరమా గ్రంథావళి 7; మైలాపూర్ (1924.)

11. పరిభాషావృత్తి (Trivāṇṇam Skt Series -46; - 1915)

12. ముకందవిలాస (కృష్ణ చరిత్రాత్మకము) అనమగ్ర లిప్తి. కాణాద పెద్దన సోమయాజి ఈ పేర రచించిన ఆంధ్ర ప్రబంధ మొకటి కలదు.

13 రఘునీరస్తవ (రామాయణ సారసంగ్రహ రూపము.)

14. వైరాగ్య శతక (101 శ్లో) 1. మార్కండేయ శాస్త్రిగారి తెలుగు తాత్పర్యముతో 2. మక్క పాటి వేంకటరత్నకవి ఆంధ్రీకృతి (1950) 3 రూపావతారం నారాయణశర్మ ఆంధ్రీకృతి (1957) మూలము-సింకంఠ దీక్షితుల లఘుకృతులనుపేర - శ్రీరంగమున వాణీవిలాస ప్రెస్సున రెండుసార్లు (1911; 19) ముద్రితము. బాలమనోరమా గ్రంథావళిలో గూడ పై శీర్షికతోడనే ముద్రితము (1942) పుదుచ్చేరి సంపుటము-ఫెంచ్ పరివర్తన వివరణామలతో (1967.)

15. శాంతివిలాసః (51 శ్లో) శ్రీరంగ సంపుటము 1911; మైలాపూర్ పత్రిక 1942

16. శివ తత్వ రహస్య

17. శివ లీలార్ణవ (22 సర్గలు) శ్రీరంగ ముద్రణము 1911 (పు 4³ + 487) శ్రీ దత్తాత్రేయ సూర్యనారాయణశాస్త్రిగారి ప్రశస్తి-ఆంధ్రీకృతి (1971)

18. శివోత్కర్ష మంజరి (52 శ్లో) పుదుచ్చేరి సంపుటమున శివానందతీర్థ వ్యాఖ్యతో ముద్రితము (1967) పరమశివ పారవ్య ప్రతిపాదకము

19. సూరంజన శతక (105 శ్లో) మైలాపూర్ ప్రతి (1942); శ్రీరంగ ముద్రణములు రెండు. 1911; 19 ..) ఆంధ్ర తాత్పర్యముతో యం. జి. సుబ్బారాయశాస్త్రిగారి ప్రతి (1917?)

ఆంధ్రీకృతులు=1. మక్కపాటి వేంకటరత్న కృతము (1950.)

2. రూ నారాయణశర్మ కృతము (1957.)

3. క. మార్కండేయ శాస్త్రిగారి ఆంధ్ర తాత్పర్యముతో.

20. సౌభాగ్య చంద్రాతపము (శాక్త గ్రంథము.)

ప రి శి ష్ట ము-1

నీలకంఠ విజయము (1637—38 వ వత్సరమున రచితమని ఈ క్రింది అంతర ప్రమాణముఁబట్టి (కలియుగము 4738) తెలియుచున్నది.

‘అష్టత్రింశ దుపస్కృత—సప్త—శతాధిక—చతుస్పహస్రేషు
కలివర్షేషు గతేషు, శ్లోధితః కిల నీలకంఠ విజయోఽయమ్.’

—నీలకంఠ విజయ (1 అ., 10 ప; 7 పు.)

మహాదేవనూరి విరచితమగు ‘విబుధానంద’ వ్యాఖ్యతో నీచంపుపు బాలమనోరమా గ్రంథావళయందు (సంఖ్య—7) నాగరీలిపియందు (తొలిసారి) క్రీ. శ. 1924 వత్సరమున ముద్రింపబడెను. నీలకంఠ దీక్షితుల ‘గంగావళరణ మహాకావ్యము’న తొలిసార్లు యుండలి ఈ క్రింది పద్యములవల్ల ఆయన జీవిత విశేషములు కొల మును విశదమగుచున్నవి:—

1. శ్లో. ము నిరస్తి భరద్వాజః ఖ్యాత స్త్రిభువనేష్యసి,
అన్వైర్యవ్యజహా రామోఽప్యరణ్య భ్రమణశ్రమమ్. (38 శ్లో)
2. తస్యాన్వయే మహాత్మానేత్ క్షీరోద ఇవ చంద్రమాః
శ్రీ కంఠ చరణావక్తః శ్రీ మా నవ్వుయ దీక్షితః (39)
3. అమోషణీయై రక్రమ్యై రమూర్త్యై రషఠీమస్తైః
యత్ ప్రబంధైః శతేనైవ భారతీ పరికర్మితా (44)
4. యం విద్మ ఇతి యద్ గ్రంథా నభ్యస్యామోఽఖి లానితి
యన్య శిష్యః నృ ఇతి చ శ్లాషునే స్వం వివశ్చికః (45)
5. నాకేఽపి సతి దేవానాం మాహాత్మ్యకంఠే మిధః
వాదః శామ్యతి యద్వాచి విన్యన్య నిఖిలం భరమ్ (46)
6. తత్సమాన ప్రభావస్య తదనంతర జన్మనః
ఆసీదాచ్ఛా దీక్షితస్య పుత్రోనారాయణాధ్వరీ (48)
7. జయంతి తనయాస్తస్య పంచసౌ భ్రాతృశాలినః
గర్భదాసా మహేశన్య కవయశ్చ వివశ్చితః (49)
8. తేషా మిహం ద్వితీయోఽస్మి భూమిదేవీ తనూభవామ్.
నీలకంఠ ఇతిఖ్యాతిం నీతః శంభోః ప్రసాదతః (50)
9. వారికా భరణ గ్రంథ నిర్మాణ వ్యక్త నైపుణః
శ్రీ వేంకటేశ్వర మఖీ శిష్యే మయ్యను కంపతే (51)
10. కుర్యతీ శ్రవణే వాణీ కోమలాం యన్యసాహితీమ్
కర్ణపూర శిరీషేఽపి కాశిన్య మివ పశ్యతి (52)
11. లాంతి శిష్యః పురో యన్య పాణి విన్యస్త పుస్తకాః
తత్సాక్షి జాహ్నువీ పూర త్రాసేవేవ ధృత ప్ల వాః (53)

నీలకంఠ విజయమునకు మూడొంద్రీ కృతులు కలవు.

1. శ్రీ దువ్వూరి సూర్యనారాయణశాస్త్రిగారు రచించినది (1959), కాకినాడ.
2. శ్రీ రూపావతారం నారాయణశర్మగారు విరిచినది (1961). హిందూపురము.
- 3 కీ. షే. విద్వాన్ శ్రీ దర్పా కృష్ణమూర్తిగారు ఎం. ఎ. (అముద్రితము)

పై యాంధ్రీ కృతులలో శ్రీ దువ్వూరి వారిది ప్రశస్తమైనది.

కవికుల గురువు ఉపమా వైభవము, భారవి అర్థ గృహవము, దండిశబ్ద లాలిత్యమును, పై మూడూ మాఘుని కవితలోనే కాక నీలకంఠ దీక్షితుల రచనలందును కానవగును. పై గుణ తయమేకాక నీలకంఠుని కవితయందు ముగ్ధుడుకళా సన్నికమగు 'వక్రక్తి' కూడ కన్పట్టును.

‘భూవన్నాభవన్తి యత్రై తే గుణాః సర్వేతథాపరే
నీలకంఠస్య వక్రక్తిః సాముగ్ధేందు కళానిధా.’

కవిరాజ నూరి, రామన ఫౌండేషన్ (1-41 ప.)

సుబంధుడు, భట్టబాణుడు, తానును=(కవిరాజును) వక్రక్తి మార్గ నిపుణులనియు, నిక నాట వాడు కలడో, లేడో అని చెప్పకొనెను. విద్యామాధవ కవి.

పృథివియందు వక్రక్తి దతులగు కవులు బాణ సుబంధు కవి రాజులును, విద్యామాధవ వండితుడు అను నలువురే కాని అయిదవవాడు లేడని కంఠోక్తముగా చెప్పెను.

(సార్వత్రి రుక్మిణీయము) ‘వక్రక్తి కావ్యాత్మ’యని కుంతకుడు ‘వక్రక్తి జీవితము’న నిరూపించెను. పాండ్యరాజ సభాసతిగా నుండిన నీలకంఠకవి వైద్యుషీ విద్యుత్ప్రేక్షణోత్సవకలను సమకాలిక కవులును తదనంతరకాలికులు నిట్లు స్తుతించిరి:

1. “విద్యద్వద వివాద కాలయుగవ ద్విసూర్య హం పూర్వికా—
నిర్యద్యక్తిసహస్ర దర్శిత మహాహేంద్రావతారా కృతిః
కర్తుం, కారయితుం, తథా రసయితుం కావ్యాని నవ్యా న్యలం
భూష్ణ రాత్రి సభాసభా జితమతిః శ్రీ నీల కంఠాధ్యరీ”

—(కుశ కుముద్వతీయ నాటకము) అతి రాత్రయజ్ఞ (నీలకంఠకవి సోదరుడు) అతి రాత్ర యజ్ఞ తనయుడు గీర్వాణేంద్ర దీక్షితులు శృంగారకోశ భాణమున ఇట్లు నీలకంఠ దీక్షితుని ప్రశంసించెను.

2. “అ న్త్యస్తోక గుణో హిమాద్రి శిఖరోత్పంగా పతజ్జాహ్నవి—
సాహంకార తరంగ సంగ సహజ శ్రీ హరినూక్తి క్రమః,
కిం బోన్మీలయితుం పునశ్చ సదృశీకర్తుం కళాసు ప్రభుః
సర్వజ్ఞ హరిదంత విశ్రుతయశాః శ్రీ నీలకంఠాధ్యరీ”

3. ‘యస్మిన్ క్షోణిభుజాం సభాసు విదుషా మ్రగేసరే జాతుచిత్
స్వాతంత్ర్యం వివిధం విప్రణ్వతి నిజం సర్వాసు విద్యాస్వసే,
జాయంతే గగన ప్రచోదిత దృశః సన్వోపలబ్ధి క్రమాః
స్వేదాంభః కణసిక్త సర్వత సవో దీనాః ప్రతిధ్వం ద్విహః’

గీర్వాణేంద్రుని ‘శృంగార కోశభాణము’ లోనిదే,

ప రి శి ష్ట ము-2.

నీలకంఠ దీక్షితునికి అయ్యాదీక్షితు లని నామాంతరము. వార్షికాభరణ గ్రంథనిర్మాత యగు వేంకటేశ్వర మఖి నీలకంఠదీక్షితులగుచువు. తంజావూరు ప్రభుశేఖరుడగు రఘునాథ భూపాలుని అమాత్యశేఖరు డగు గోవింద దీక్షితుల పుత్రరత్నమే వేంకటేశ్వరమఖి. నీలకంఠుని ఆశితాంతే వాసులు: (1) కుశ కుముద్వలీయ కర్తయు, తదనుజుడు అగు అతి రాత్రయజ్ఞ (2) శృంగార కోశభాణ కర్తయగు ఆయున తృతీయ తనయు డగు గీర్వాణేంద్రుడు. (3) వైయాకరణ మూర్ఖస్యుడగు చొక్కనాథ దీక్షితులు. (4) చొక్కనాథుని జామాతయు 'జానకీ పరిణయ' రసోపకరాజ్ఞనవ్యయనగు రామభద్ర దీక్షితులు.

ప రి శి ష్ట ము-3

నీలకంఠ దీక్షితులకు కవితృవిషయమునకల మహాదాత్త ప్రమాణములు శివలీలార్ణవమున నీ క్రింది రీతిని విశదీకరింప బడెను.

1. వక్రకోక్తయో యుత్ర విభూషణాని, వాక్యార్థబోధః పరమప్రకర్షః
అర్థేషు బోధ్యే స్వబిదైవ దోషః, సా కాచి ధన్యా సరణిం కపీనామ్ (శివలీలా 1 ప. 19)
2. కృతే యుగే వ్యంజనమాన తీరం, త్రేతాయుగే సైవ గుణీ బభూవ
ఆస్త్వైత్రాయే తు యుగేఽర్థచిత్రం, యుగే తురీయే యమక్రవచః (శి. లీ. 1-38)
3. ది స్త్వైధి రూఢాః కవితాధి రాజ్యం దీరా రమంతే న హి శబ్దచిత్రే,
స్వర్గేఽపి గత్వాఽస్మరసాం వివాసే కాశ్చైవ కిం కాపి గవేషణీయా? (శి. లీ 1. 39)

ప రి శి ష్ట ము-4

విస్మృత నామకుడగు నొక కవి శేఖరుడు వక్రకోక్తి వైభవము ని ట్లుగ్గడించెను.

శ్లో. మార్గం నిసర్గా దవలంబ్య వక్రం
సుధా రసానుం మధురం వమంతి,
చాంద్రీ చ మూర్తిః కవి తు శృ సూక్తిః,
న ధార్యతే మూర్ధాని వేశ్వరేణ?

ప రి శి ష్ట ము-5

చమత్కృతితో దీపించు నీలకంఠ విజయ ప్రారంభ శ్లోకము :

'పందే వాంఛిత లాభాయ కర్మ కిం త న్న కథ్యతే
కిం దంపతి మితి బ్రూయా ముతాహో దంపతీ ఇతి.'

ప రి శి ష్ట ము-6

నీలకంఠ విజయ చంపూప సంహారము :

శ్లో 'వాచం వ్యాకురుతే చిరంతనగిరం మీమాంసతే చోభయాం
సాన్ధ్యః కాన్యవధేషు సాదకమలే సక్తః పురారే రితి

మామేత త్కర యిష్య తీతి రచితం కావ్యం మయా త త్కునః
తావద్వక్ష్యతి వాన వా తదువరి న్యస్తః సమస్తో భరః'

5. ఆశ్వాసః—63 వ. 313 పు. మైలాపుర శ్రీతి (1924),

'ఇతిశ్రీ మద్భారతాద్వైపకల జలధి కౌస్తుభ శ్రీ కంఠ మత ప్రతిష్ఠాపనాచార్య చతురధిక శత ప్రబంధ
నిర్వాహక శ్రీ మన్మహావ్రతయాజి శ్రీ మదవ్వుయ దీక్షిత సోదర్య శ్రీ మదాచార్య దీక్షిత పాత్రేణ శ్రీ నారా
యణ దీక్షితాత్మజేన—శ్రీ భూవిదేవ గర్భ సంభవేన శ్రీ నీలకంఠ దీక్షితేన విరచితే శ్రీ నీలకంఠ విజయే
చంపూకావ్యే.

పంచమ ఆశ్వాసః' (1924 క్రి.)

(సమాప్తశ్చాయం గంధః)

పరిశిష్టము—7

శ్రీ కృష్ణ చరిత్ర నిరూపకమగు ముకుంద విలాసము ('భద్రావరిణయ' మని దీని నామాంతరము)
అనమగ్ర లబ్ధమగు మహాకావ్యము నీలకంఠాని రచనయందు దన్యతము. ఇండితమయ్య నీ కృతి ఇంద్రదాస
శకలమువలె రసికజన మనోహరము. కాళిదాస—భిల్లాణులు, మధురా విజయ రచయిత్రయగు గంగాదేవి
విజయాంక (విజ్ఞాన)ల కవితవలె నీ యర కవితయు వైదర్భీరీతి ప్రచురము. ఈ కావ్యము అపూర్వములు
రమణీయములునగు కల్పనా విశ్వాసముల కాటవట్టు. క్రి. 17 వ శతాబ్దియందు భారతీయేతి హాస విశేషములు.
దీనియందు చిత్రితములు. డాక్టర్ కె. ఆర్. జోషి మహాశయులు ఉజ్జయినిలో (అక్టోబర్-72) జరిగిన
ప్రాచ్య విద్యనాథో సభయందు పఠించిన ఈ క్రింది రచనము కనదగును.

Dr. K. R. Joshi of Vidyanagari, Nagpur : 'మహాకవి—నీలకంఠ దీక్షిత విరచితం
అముద్రితం ముకుంద విలాసకావ్యం' p. 401 of of 'Summaries of papers' (1972)

పెన్న ఒడ్డున హరిహర నాథాలయము :

తిక్కన మాట

భారతి-మే-1972 లో సెల్లారులో పెన్న ఒడ్డున హరిహరనాథాలయము ఉండినదా? అను వ్యాసమొకటి ప్రకటించబడినది. దానిమీద తద్జ్ఞులెవరైన చర్చించగలరని యెదురు చూచినాను. ఎవరును పట్టించుకొన్నట్టు కానము. సారస్వత పరముగా గూడ ఇది యీనాటి వనస్తబ్ధతకు చిహ్నము. ఎవరేది చెప్పినను పట్టించుకొనక తిరుగుటకులె నిర్జీవ లక్షణము మంకటి లేదు.

పై వ్యాసకర్త, శ్రీ మరుపూరు కోదండరామ రెడ్డి ఆకుకందని పోకకు పొందని పలువిషయములు గుద్దిగుచ్చి కూర్చినారు. పెన్నఒడ్డున హరిహర నాథాలయము ఉండలేదని చెప్పటకు సంబంధములేని నవా లక్షణంగతులు ప్రవంగించినారు.

సారాంశ మేమనగా—

తిక్కన కాలమున సింహపురమున పినాకిని తీరమున హరిహర నాథాలయము ఉండినదియు, తిక్కన అందు గూర్చుండి భారతియు తెనిగించినదియు పుక్కిటి పురాణము. ఆ దేవాలయము ఘృటి రంగనాథాలయమునకు వడనట పెన్న ఉత్తర నాహనియై పారే దక్షిణపు కునిలో, అంచున ఉండినట్లు, అది వెల్లువకు కొట్టుకొని పోయినట్లు చెప్పకొనబడనదియు నోటిమాట; అనగా నిరధారము

ఐతే, హరిహర నాథాలయము ఉండలేదనుటకు ఆధారములు ఏవి? ఒక వస్తువు ఉన్నది అనుటకు ఆధారములు చూపవచ్చునుగాని, లేదు అనుటకు ఆధారములు చూపలేము. విమర్శకు డవ్వవాడు మొదట గుర్తించవలసిన నత్యమిది. కాకపోతే, అధా

రము మృగ్యము—వెదకవలసి యున్నది—అందుము. అనగా ఎప్పుడైనను ఆధారము లభించవచ్చు నేమో అన్న అభ్యాసా అన్నమాట.

హరిహర నాథాలయము ఉండినట్లు శాసనాధారము లేదని వ్యాసకర్త చెప్పినారు. చిక్రమ సింహపురికి సంబంధించిన శాసనములన్నియు మనకు లభించి, మనము పూర్తిగా చూచియుండినచో ఇది గూడ ఒక అంశముగా గ్రహించి యుండదగునేమో, చెప్పలేము!

ఆలయము ఉండినట్లు చెప్పబడు 'ఈ పెన్న దక్షిణపుపాయ క్రమేనా వూడిపోయినది.' అని వ్యాసకర్త చెప్పమన్నారు. మరి దేవాలయము వెల్లువకు కొట్టుకొనిపోయినట్లు చెప్పబడు నోటిమాట సత్యదూర మెట్లుగును? వూడిక యెత్తించి భూవరిశోధన చేసేవారా? లేనప్పుడు ఆలయముయొక్క ఉనికిని ఎట్లు కొట్టి పారవేయవలెను? దేవాలయము వెల్లువకు కొట్టుకొని పోయినట్లు చెప్పట నిరధారమన్న వ్యాసకర్త, ఆ దేవాలయ ముండినట్లు చెప్పబడు పెన్నపాయ వూడిపోయిన దని ఒప్పుకొనుటమాత్రము చిత్రమైన నంగతి! పెన్నపాయ వూడిపోగల వెల్లువలకు దేవాలయము కొట్టుకొనిపోయి యుండదని యెట్లు చెప్పగలము?

తిక్కన తన యింటలోనే కూర్చుండి భారతాంధ్రీకరణము చేసినాడని చెప్పటకు ఆధారముగా చూపిన 'తిక్కన మాట' (సీరాట- I, 37) గూడ సరైన ఆధారము కాదని చెప్పవలయును. ఈ వాక్యము యొక్క సందర్భము వేరై యున్నది.

కొన్ని జన్మకుతులు కుద్దాబద్దము లైనట్లే, మరికొన్ని పరమ సత్యములును కావచ్చును. ప్రబలము లైన యితరాధారములనుబట్టి సత్యాసత్యములు నిర్ధారణ చేయవలయును.

పంచమ వేదమైన పవిత్ర మహాభారత రచనను కవిబహ్మయగు తిక్కన సోమయాజి దేవాలయములో గూర్పుండి రచించుట సహజమనియే చెప్పవలెను. కావ్యవత్సవము, కావ్యరచనము, పవిత్ర గ్రంథముల భద్ర పరచుటయు పూర్వము దేవాలయములందు జరుగుచుండెడివని చెప్పట వింత కాదు. తిక్కనయొక్క సొంత యిల్లా రాజభవన సదృశమో కాదో అది వేరు విషయము గాని, దేవాలయములో 'దేవ సన్నిధి'లోని నైర్మల్యము, ఏకగత రాజభవన సదృశమైన తన సొంత యింటిలో కుదరక పోవచ్చునేమో గద!

దినములో ఎక్కువ భాగము వ్రాయుటయు, ఐనమట్టుకు రాత్రిపూట భక్తకోటికి వినిపించుటయు గూడ తిక్కన దేవాలయములో దేవ సన్నిధిలో చేసి ండుననుట నిరాధారమైన ఊహ కాదు.

'నా నేర్చిన భంగి జెప్పి పరణీయుండ నయ్యద భక్తకోటికిన్' (I, 28) అనియు; 'ఆంధ్రావళి మోదముం బొందునట్లుగ .. మహాకవిత్వ దీక్షావిధి నొంది పద్యముల గద్యములన్ రచియింపెదం గృతుల్' (I, 30) అనియును చెప్పిన వెంటనే గల వచనమును చూడుడు—'అని పూని యీ దృశంబులగు పుణ్య ప్రబంధంబులు దేవ సన్నిధిం బ్రకంపించుటయు పి క్క యారాధన విశేషం బగుటం జేసి' (31).

పై వాక్యములను బట్టి మన మిట్లున్నకొన వచ్చును—పద్యములను కృతులని, ప్రబంధములని తిక్కన పేర్కొనెను. ఇటి పవిత్ర భారత పర్వము లను దేవాలయములో దేవ సన్నిధిలో ప్రకంపించుట— అనగా వ్రాయుటయు, వ్రాసినదానిని భక్తకోటికి విని పించుటయు—అనునది, ఒక రకమైన దైవపూజా క్రమమే అన్నది తిక్కన అభిప్రాయము.

తిక్కన హరిహరనాథమూర్తిని స్పష్టముగా

భారతములో వర్ణించియున్నాడు. తిక్కన తన పలుకు బడిలో అట్టి మూర్తిని శిల్పము చేయించి దేవాలయ నిర్మాణము చేయించకుండునా, అన్నదియు విచార్యము గద! హరిహరనాథ తత్త్వము ప్రచారమునకు తేదలంచుకొన్న తిక్కన అట్టి కార్యక్రమము చేపట్టి యుండదని భావించుటకు ఆధారములు లేవు.

ఉదయగిరి దగ్గర భైరవుకోనలో వెలసిన హరిహరనాథమూర్తి, తిక్కన స్వస్థలమున వెలసి యుండదనుట నిరాధారమై టూహా కాదా?

మరియుక విశేషము—

తిక్కన తనయింటిలో హరిహర నాథమూర్తిని మనస్సునందు భావించి కల్పించుకొని రచన పాగించాడని, దేవాలయములో శిల్పమూర్తి సన్నిధిలో కాదని వ్యాసకర్త అభిప్రాయపడి అందుకు ఆధారముగా తిక్కనమాట వొకదానిని ఉటంకించినారు. అది అనందర్పమని పరిశీలించినవీరదట తేటపడను భగవంతుని మనసులో నిచ్చుకొన్నందుకు ఆధారముగా పనికివచ్చు నాక్యము కాదది. రెడ్డిగారు అక్కడనున్న 'అంతస్సన్నిధి'ని తప్పగా గ్రహించి బేబుపోయినారు!

భారతము వ్యాసుని రచన. అది జగత్ప్రసిద్ధ కథ (I. 42.) దానివీరది తిక్కనకు గొప్ప అభిప్రాయము (I. 3-4) కాబట్టి దాని నింతకుముందే పలు మారు పఠించి, చెప్పి, కథను మనస్సుకు దెచ్చుకొని యున్నాడు. ఇప్పుడు పూర్వపరములు చూడవలసిన పనిలేదు. మూలవ్యాస భారతమును దగ్గర పెట్టుకొని తెల్లరారు వేయవలసిన అగత్యము లేనలేదు. కాబట్టి ఆ మహాకవ్యార్థమును 'అంత స్సన్నిధిం గలిగించుకొని' నను విష్ణువము చేయువిధముగా పంగ తము చేసెదను, అని తిక్కన చెప్పకొన్నాడు. ఈ విషయమునే I, 37 లో 'ఏను విష్ణువంబు సేయు తెఱంగుగా నంతస్సన్నిధిం గలిగించుకొని యమ్ముహా కావ్యంబునర్థంబు న.గతంబు చేసెద' అని, కథా ప్రారంభమున కుపకమించినాడు.

షష్ఠ్యంతములు చెప్పినవీరదట 'అభ్యుదయ పరంపరాభివృద్ధిగా నా యొనర్పం బూనిన మహా

ప్రబంధంబునకుఁ గథాక్రమంబెట్టి దనివ' అని చెప్పి తిక్కననుండి ప్రారంభమైన పంచదాయము గద! తిక్కన విర్మించుచున్న ప్రబంధమండలికి కథాక్రమము వ్యాసునిదేగనుక దానికి అంత వున్నిధిం గలిగించుకొని చెప్పుచున్నాను, అన్నాడు. దీన్నిదా వాయక పంచోధనము, కథా ప్రారంభమును పంచదాయములైనవి. అనగా 'అంతప్పునిం గలిగించుకొని' అన్నది ద్వైతముమగక కథా సూత్రమును అని అన్వయించుకోవలసి యున్నది. కాబట్టి వ్యాసకర్త అభిప్రాయము పూర్తిగా అనివార మూలకము!

—శ్రీ బండి నాగరాజు.

తెలుగులో వాక్య రచన—

ఒక పరిశీలన

వాక్య రచన అనగానే వచన భాగమే సామాన్యముగా గుర్తుకు వస్తుంది. అయితే పద్యంలో కూడా వాక్య రచన ఉంటుందని వేరుగా చెప్పవలసిన అవసరం లేదు. వాని పద్యంలోని వాక్య రచన అన్వయస్థంగా ఉన్నా దాని నొక క్రమము ననుసరించి సరిచేసికొని అర్థం చేసుకొంటాం. కాని వచనంలో మాత్రమే అర్థం చేసుకొనడానికి ముందే ఆ వాక్యం వేతొక అర్థాన్ని పాతకునిని అన్వయస్థంగా చేస్తుంది. వాక్యానికి యోగ్యత, అన్వయక్రమం, ఆకాంక్ష, పదబంధ మను గుణము లవసరం. మాట్లాడుట తెలిసిన వ్రత వ్యక్తి భాషణలోను, రచనలోను ఈ గుణాలుంటాయి. కాని యితరమాత్రంతో వాక్య రచనావసరమగు లక్షణం అగదు. అలంకార విజ్ఞత, విశేషణ వ్రయోగం. విభక్తుల కూర్పు, కర్తృపదవ్రయోగ సామర్థ్యం కూడ వాక్య రచనా విషయంలో గమనింపదగిన అంశాలు. సంస్కృత శ్లోకాలలో వాక్య రచన అన్వయ్యాన్ని అభిలషిస్తుంది. ఎందుచేతనంటే నాలుగు పాదాల శ్లోకంలో నాల్గవ పాదంలో గల ఒక పదాన్ని ముందు చెప్పడమో, లేక మొదటి పాదంలోని కర్తృ పదాన్ని చెప్పి వెంటనే తద్విశేషణమును నాల్గవ పాదము నుండి ఏరుకొనడమో జరుగుతుంది. ఎలాగా అంటే

అథాఽంధకారం గిరి గహ్వరాణాం
దంష్ట్రామయూభైః శకలాని కుర్వన్
భూయస్స భూతేశ్వర పిర్వ్య వర్తి
కిం చిద్విహస్యార్థ వతిం బభాషే.

అనే శ్లోకముంది. ఈ శ్లోకంలో పూర్వ కథా విషయ బోధకమగు అధ అను అవ్యయాన్ని ముందు చెప్పి తరువాత మూడవ పాదంలో ఉన్న భూతేశ్వర పిర్వ్య వర్తి అను విశేషణమును చెప్పి ఆ తరువాత స. అనే కర్తృవాచక పదమును చెప్పాలి. ఇంకా అనేక పదముల నన్వయించు విషయంలో ఈ శ్లోకం మన దృష్టిని క్రిందికి పొదికి తిప్పి కొంచెం ఇబ్బంది పెడు తుంది. తెలుగు పద్యాలలోను ఈ క్లిష్టత ఉంది. 2'క్రూర వనేభ దంతవాత కుడ్య పరిచ్యుత వజ్ర పంక్తి' ... అనే పద్యపాద ముంది ఈ పాదములో గల మొదటి పదం క్రూర అనునది. ఈ పద్య పాదానికి వరుసగా అర్థం చెప్పుకుంటూ పితే క్రూర అనునది వనేభమునకు విశేషణ మవుతుంది. అట్లుకాక నమానంలోని ఉత్తరపదంతోనే విశేషణ మన్వయిస్తుంది అనుకొంటే యిది వజ్రపంక్తికి విశేషణ మవుతుంది. కాని ఇక్కడ ఈరెండు విధాలుగా కూడ అవలూనికి వీలులేదు, ఈ విశేషణం వనేభదంతాలి కన్వయించాలి. కనుక విశేషణ విశేష్యపదాలకు మధ్య వ్యవధాన మొకటుంది. అందుకే క్రూర అనునది దంతాలకే విశేషణమని వ్యాఖ్యాతలు వ్రాయవలసి వచ్చింది, ఇందువలననే వచనంకంటే పద్యాన్ని అన్వయం చేసుకోవటం కొంచెం కష్టం.

కాని యీవిషయం వేటి పద్యగద్యాల రైండిటి లోను కూడ కనబడుతోంది. అట్టి వాక్యాలను సరామగ్నించుటయే వ్రస్తుత వ్యాసద్వేయం. ఇంతకు ముందు చూపిన పద్యపాదంలో విశేషణ విశేష్యములు ఏకపద వ్యవధానముతో మనకు కనిపించి అన్వయ మును కొంత సుగమముచేసినవి. కాని ఈ క్రింది పద్యంలో అట్టి సాగమ్యంకూడ మనకు కనిపించదు.

1. రఘువంశము, సర్గ 2. శ్లో 46.

2. మను చరిత్రము ఆశ్వా 1. ప 36.

శిశుము లలాపవట్టి నొనగూడిన
మాత్రవ బువ్వశృంగ సా
మ్యమును దెచ్చికొందువలరా!
మహిషమునువోలె వాల్గు సా

దమ్ముల క్రూరజంతువపు

దట్టపు చర్యము నీ స్వభావ నై

చ్యమును జాటుచున్న ది

కనైనను గర్వము మానుము ఇడగూ

ఇక్కడ 'మహిషమును వోలె వాల్గు పాదమ్ముల క్రూర జంతువపు' అనుపద్యపాదం ఇడగూని చెప్పిరి. కాని యీ వోలె అను ఉపమావాచకం వాలుగుపాదాల సాధార్య్యాన్ని మించి క్రూరత్వాన్ని మాత్రమే వ్యక్త పరుస్తున్నది. ఇక్కడ వాక్యార్థానికి దోహదంచేసే ఆలంకారిక పదాల నవ్యమితికింప లేక పోవుట యొక లోపం.

ఇట్లే సమాసపదానికి విశేషణాన్ని కూర్చి వాక్యరచన చేయటంలో కనిపడిన తొందరను ఈక్రింది వాక్యంలో చూడగలం. 4¹పాలిండ్ల పాంకముచే బలిష్ఠ మైన ఆమె మెడయందు గుండ్రని ముత్యాల హారము వ్రేలుచుండగా' అను ఈ వాక్యంలో ఆమె మెడ అనునది సమాసం. ఇక్కడ సమాసాంతర పదానికి ప్రాధాన్యముంది. కనుక దానికి ముందున్న విశేషణములన్ని ఆ పదానికే చెందుతాయి. అందువలన ఇక్కడ పాలిండ్ల పాంక ముచే బలిష్ఠమైనది మెడ అనే అర్థమే స్ఫురి స్తుంది. కాని సమాస పదాన్ని విడగొట్టి ఆమెతో నన్వయించేయదు. కనుక ఈ వాక్యంలో 'ఆమెకు మెడయందు' అని 'కు' అనే విభక్తి ప్రత్యయాన్ని చేరిస్తే వాక్య మర్థవంతమవుతుంది. సమాసం చేస్తేనే! 'కు' లోపం చెప్పి అన్వయించుకొనలేమా? అనుకొనిన అట్లు కుదరదు. ఆమెకు మెడకుగల సమ వాయ సంబంధము నిర్ధారించబడుటవలన 'అక్కడ యొక్క అనే షష్ఠి విభక్తి ప్రత్యయమే కనిపిస్తుంది కాని 'కు' కనబడదు. ఈ వాక్యరచన చేసిన శ్రీ ఇంద్ర గంటి హనుమద్వాక్త్రాగిరికిదంతా తెలియదంటే నేను తీవ్రవ్యభిచారి. నాకాయన గురుతుల్యులు.

కాని అంతటి విద్యవూర్తులే అలవాటు తొందరలో ఇట్టిపాఠపాటు చేసారంటే మామూలు వారి మాటే మిటి. ఆ హెచ్చరిక కోసమే యీ వాక్యాన్ని చూపెట్టాను.

ఇక విభక్తి ప్రత్యయాల విషయం చూద్దాం.

1¹పద కవితా పితామహుడగు క్షేత్రయ్య పదము పెట్టినదీ విజయరాఘవు సభ.

2¹అసలీ కథ అందీబడిన మొదటి గ్రంథము నవనాథ చరిత్రలో కథారంగము రుద్రపురము.

ఇందు మొదటి వాక్యములో, స్వతంత్ర ప్రయోగము కలిగి అపధారణార్థ ద్వితీకముచేయు 'అందే' అనుసపతనిని విభక్తి లోపించి వాక్యమును అసంపూర్ణముగా చేసినది. 'సభయందే' అని అంటే వాక్యము పూర్తియై యుండెడిది. ఇక్కడ వాక్య పూరణార్థమునయోగించు విభక్తి ప్రత్యయము సభా హారము చేయవలెను. కాని ఆ—ఈ మొదలగు సర్వ వామ విశేషణములు, కొన్ని చోట్ల సంబంధార్థకమున పూర్వవాక్యము, న్యూనతార్థావ బోధకములగు ఐన, ఏని, ఏ, ఓ, మొదలగునవి, కర్తృ కర్మ క్రియలు అధ్యాహార్యములగుట కలదుగాని, ఎంత స్వతంత్ర ప్రయోగార్హత కలదైనను విభక్తిని అధ్యాహార్యము చేసికొనుట లేదుగదా! ఇక రెండవ వాక్యములో అర్థ స్ఫూర్తి కనకాశమే లేదు. ఇందు 'నవనాథ చరిత్రలో' అనునంతవఱకొక వాక్యము. కథారంగమును నది రెండవ వాక్యము. ఈ రెండిటికి సంయోగ సంబంధమెట్లు కుదురునో తెలియదు. నవనాథ చరిత్రలో అనునపుడు 'లో'చేయు వెనేమిటో తెలియదు. కాని అది లేకున్న పూర్తి కావలసిన వాక్యము అది ఉండుటచే రెండవ వాక్యమెదుట భంగపడవలసి వచ్చినది.

3. పండితరాయల చివాట్లు. 1972 అక్టోబరు, భారతి.

4. కాళిదాస కళామందిరము పుట 179.

5, 6, తెలుగు వాఙ్మయ సంకలనములో దక్షిణాంధ్రయుగ వాఙ్మయము. పుటలు 89, 92.

ఇక కర్తృవద. ప్రయోగ విషయము గమనింప తగినది.

7వండితులందఱు పాపము దివికేగె

మనకింక దిక్కువర్తనుచునుండ

స్వర్గీయ శంభుప్రసాద్గారిపై వ్రాయబడిన పద్యపాదమిది. ఈ పద్యపాదము వినగానే ఇందు కర్త యెవరో పాపమేమిటో తెలియని అయోమయముతో పడుదుము. ఇక్కడ కర్తృవాచక పదము నేఱుగా లేకుండుటచే సంశాపార్థములో అవ్యయముగా వాడ బడిన పాపమును పదము నామవాచకమై అదియే కర్తగా భాసించు చున్నది. పాపము దివికేగుట, పండితు లందఱు ఆ పాపము కొఱకేడ్చుట, ఇంతవఱకా పాపమే వారికి దిక్కుగానుండుట మొదలగు అప్ర స్తుత విషయములే మనకీ పద్యపాదమువలన స్ఫురిం చును. కాని శంభుప్రసాద్గారిపై సంతాపము మాత్రము వ్యక్తమగుటలేదు. కనుక కర్తృ కర్మ క్రియ లధ్యాహార్యంబులగు అని వ్యాకరణాధిపతి విస బడుచున్నను, అది అన్ని చోట్ల తగదు. భావమునకు ప్రకరణము ముఖ్యము.

ఇట్టి లోట్లు నేటి వాక్య రచనలో చాలవఱకు కనబడుచున్నవి. కనుక వాక్యము 'హిందూస్థాన్ వారి రిమ్ క్రొత్తబట్టలను ఉతుక్కుతుంది' అను వివిధ భారతి ఎడ్వర్సైజ్ జామెంట్ లా ఉండకూడదు.

—శ్రీ కాశీభొట్ల సత్యనారాయణ.

కిష్కింధా నగర మెచ్చట ఉన్నది?

శ్రీ ఎన్. ఎల్. నరసింహార్యులుగారు ఏప్రిల్ నెల 'భారతి'లో కిష్కింధానగరము బిళ్లా రిజిల్లా లోనిది కాదనియు, గోదావరినదికీ మరియు వింధ్య పర్వతమునకు ఉత్తర దిశగా కిష్కింధ యుండవచ్చు ననియు విసరీత సిద్ధాంతమును ప్రకటించినారు.

'కిష్కింధ వింధ్యపర్వతమునకు ఉత్తరాన ఎక్కడో ఉండి యుండాలి'

7. భారతి 1973 జూన్.

'కిష్కింధకు దక్షిణభాగముననే వింధ్యపర్వ తము, నర్మదానది, దండకారణ్యము, గోదావరి మొద లగునవి ఉన్నవని తెలియుచున్నది.' (పుట 69)

'సీతను ఎత్తుకొనిపోయిన రావణుడుకూడ వింధ్యపర్వతమును దాటి వెళ్ళినాడు.'

'కిష్కింధ, హంపీకేత్రము నేడు మనమును కొనుచున్న స్థలములు కాజాలవు.' (పుట 70) అని వ్రాసినారు.

ఈ సందేహము వారికెందుకు గలిగినదో తెలి యుట లేదు. ముగ్ధిపుడు సీతాన్వేషణార్థమై వనచరు లను నలుదెసలకు బంపుచు అంగద జొంబవంత హను మంతాది వానర వీరులకు వింధ్యపర్వతమునకు దక్షిణ ప్రాంతమువంతయు వివరించి వెదకివలసినదిగా ఆజ్ఞాపించినాడు.

'యే కేవల సముద్రే శా వృత్త్యాం

దిశి సు దుర్గమాః,

కపీశః కపిముఖ్యానాం సతేషాం

తానుదాహరణ్ ||

(శ్రీ మద్రామాయణమ్, కిష్కింధాకాండ, సర్గ 41, శ్లో. 7.)

'సహస్ర శిరసం వింధ్యం

నానాదుమలతాయుతం,

నర్మదాం చ నదీం దుర్గాం

మహారాగ నిషేవితామ్ || (, శ్లో. 8.)

ఇక్కడ గోవిందరాజ ప్రణీత రామాయణ భాషణ వ్యాఖ్యానమున 'సహస్ర శిరస మిత్యాది. పూర్వవస్తవ్య దేశాపేక్షయా వింధ్యస్య దక్షిణత్యవ్యస దేశః' అనియు; మహేశ్వర తీర్థుని శ్రీ రామాయణ తత్వ దీపికా వ్యాఖ్యానమున 'సహస్ర శిరస మిత్యాది. పూర్వవత్ మధ్యదేశాపేక్షయా వింధ్యాద్రేః దక్షిణ దిక్త్వవ్యవదేశః' అని అన్వయింపబడినది. ఈ శ్లోక ములనలన వింధ్యపర్వతమును సీతాన్వేషణార్థంబు స్థల ముగా నిర్దేశించినటుల దెలియుచున్నది. తానున్న కిష్కింధానగరమునుండి నలువైపుల సీతను వెదకవలసి

వదిగా ముగిపుడు చెప్పలేదు. కనుకనే అంగద హనుమ దాదులు వింధ్యపర్వత దక్షిణ పశ్చిమ ప్రాంతములను శోధించినటుల వాల్మీకి వ్రాసియున్నాడు.

‘తతస్సముత్తాయ పునర్వానరాస్తే మహాబలాః,
వింధ్యకానవ సంకీర్ణం విచేరురక్షిణాం దిశమ్.’
(కిష్కింధాకాండ, సర్గ 49, శ్లో 15.)

.....
సహతారాంగదాభ్యాం తు సంగమ్య హనుమాన్కపిః,
విచిన్తోస్మ వింధ్యవ్య గుహాశ్చ గహవాని చ’
(,, సర్గ 50, శ్లో 1)

.....
‘ఆసే దుస్తస్య శైలస్య కోటిం *దక్షిణ పశ్చిమాం,
తేషాం తత్రైవ వసతాం నకాలో వ్యత్యవర్తత’
(,, సర్గ 50, శ్లో 3.)

రావణుడు సీతనహరించుకొని వియత్పదమున బోవునప్పుడు వింధ్యాద్రి శిఖరమున మన్న పంపాతి చూచినటుల వాల్మీకి రామాయణముననున్న వాక్యముల కపారత్వము చేసికొని వింధ్యనగరమునకు ఉదీచి దిశగనే కిష్కింధ యుండునని భ్రమప్రమాదములకులోనై ఆచార్యులవారి వితండవాదమును ప్రారంభించిరనుట న్నన్నము. జనస్థానమునుండి సీతనహరించుకొని ఆక నమున బోవుచున్న రావణుని వింధ్యగిరిపైనున్న సంపాతి దూరదృష్టిచే జూచినటుల సంపాతి వాక్యములే రూఢి చేయుచున్నవి. ఇటునున్న శ్లోకములలో సంపాతికి శతయోజనములవరకు చూడగల శక్తి యున్నటుల జెప్పబడినది.

‘ఇహస్థోఽహం ప్రపశ్యామి రావణం జానకీం తథా.
(కిష్కింధాకాండ, సర్గ 58, శ్లో 29.)

అస్మాకమపి సౌవర్ణం దివ్యం చతుర్బలం తథా,
తస్మాదాపార వీర్యేణ నిసర్గేణ చ వానరాః
,, శ్లో 30.

ఆయోజన శతాత్పాగ్రా ద్యయం వశ్యామ నిత్యశః,
అస్మాకం విహితావృత్తి ర్నిసర్గేణ చ దూరతః
,, శ్లో 31.

.. .. .
తతస్సు సాగరాన్మైలా న్నదీ స్పర్వా స్పరాసే చ,
వనా న్యుదధివేలాం చ నమోక్ష్య మతిరాగమత్
,, సర్గ 60 శ్లో. 6.

హృష్టపక్షిగణా కీర్ణః కందరాంతర కూటవాన్
దక్షిణస్యోదధేస్తేరే వింధ్యేఽయమితి నిశ్చయః
,, శ్లో. 7

ఇక్కడ దక్షిణ సముద్ర తీరమున వింధ్య పర్వత మున్నదని అన్వయించగూడదు. వింధ్యపర్వత శిఖరాగమననున్న సంపాతికిగల దూరదృష్టివలన సముద్రములు, కొండలు, నదులు, సరస్సులు, వన ములు మిక్కిలి సమీపమున నున్నటుల గనబడినవి చెప్పవలయును. ‘మతిః=ప్రత్యభిజ్ఞా’ అని వాఙ్మయ కర్తలు అర్థవివరణముచేసి యున్నారు. కిష్కింధా కాండము 58 వ సర్గ 15 వ శ్లోకమునుంచి 25 వ శ్లోకమువరకును రావణుడు సీతనహరించుకొని బోవునప్పుడు వివచిన్స సీతావిలాసము, లంకాపురమున రావణాంతఃపురమున జానని కావలిలోనుంచుట మున్నగు విషయములన్నియు ప్రత్యభిజ్ఞవలన సంపాతి గ్రహించినటుల విశదము చేయబడినది.

‘జా నేన ఇయ పశ్యామి దృష్ట్వా (వత్సాగ్గ మిష్యథ.’
(కిష్కింధాకాండ, సర్గ 58, శ్లో 25).

ఇటునున్న శ్లోకముల పౌర్వాపర్యములను పరిశీ లిస్తే యధార్థ విషయములు బోధపడుతుంది. వింధ్య పర్వతమునకు దక్షిణ దిశగా చాలా దూరమున గోదా వరీ నదీతటమున పంచవటిలోనున్న పర్ణశాలనుంచి సీతను అనహరించుకొని దక్షిణ దిశగానున్న లంకా నగ రాభిముఖుడై వరుసించిన రావణుడు వింధ్యను దాటి పోవలసిన అవసరమేమున్నది? జనస్థానము వింధ్యకు దక్షిణముగా నున్నది. కాని-ఉత్తర దిశగా లేదుగదా! సీతానహరణమైన తరువాత రామలక్ష్మణులు పర్ణ

* దక్షిణ పశ్చిమాం దక్షిణ పశ్చిమయోరంత రాశం, నైర్వృతి నిత్యర్థః—క్రి రామాయణ తత్త్వ దీపికా.

శాలనుండి సీతను వెదకుచు దక్షిణ దిక్కుగా ప్రయాణము సాగించి పంపా సరోవర తీరముననున్న కిష్కింధకు జేరినట్లు వాల్మీకి వ్రాసియుండగా. కిష్కింధ గోదావరికి ఉత్తరముగ నున్నదనియు, వింధ్యపర్వతమునకును ఉత్తర దిశగా నుండునేమోయనియు సందేహింప వలసిన పనిలేదు.

కిష్కింధనుంచి సుగ్రీవుని యాజ్ఞచే సీతా స్వేషణార్థమై ప్రయాణమైన వానరవీరులు గోదావరి తీరప్రాంతము, దండకారణ్యము, సర్పదానదీ తటము, వింధ్యపర్వత దక్షిణ పశ్చిమ సానుభులలో వెదకుచు స్వయంప్రభాబిలమున ప్రవేశించి స్వయం ప్రభా సహాయమున గుహనుండి వెలువడి, పంపాతి వలన పుత్రాంతమంతయు దెలిసికొని, అటనుండి మహేంద్రగిరికి జేరినటుల వాల్మీకి వర్ణనలవలన సువిదితము.

శ్రీ సరసింహాచార్యులు 'మహేంద్రగిరి వింధ్య పర్వతమునకు ఆగ్నేయ దిశలో నేటి 'ఒరిస్సా' రాష్ట్రములో నున్నది.' (పుట 70) అని వ్రాసివారు. కాని సుగ్రీవుడు వివరించిన మహేంద్రపర్వతము ఉత్కళ రాష్ట్రములోనిదికాదు. కావేరీనది, అగస్త్య మహర్షి నివాసగు మలయపర్వతము, తామ్రపర్ణినది, పాండ్య నగరమగు కపాటమును దాటిన పిమ్మట దక్షిణ సముద్రతీరమున మహేంద్ర పర్వతమున్నటుల వాల్మీకి రామాయణమున నున్నది. (కిష్కింధా కాండము, 41 వ సర్గ, 15 నుంచి 21 వ శ్లోకం వరకు.)

పతంజలి వ్యాకరణ మహాభాష్యమునగూడా 'కిష్కింధ' ప్రసక్తి యున్నది. ఆర్యావర్తమునకు ఎల్లలు నిర్ణయించుటలో కిష్కింధ ఆర్యావర్తమునకు వెలువలనే యున్నట్లు వివరింపబడినది. మహాభాష్య పంక్తులలోని యన్వయముననుసరించి చూచినను పారియత్రాచలమునకు ఉత్తర దిశగా 'కిష్కింధ' యుండుట సంభవింపదు. 'కః పునరార్యావర్తః? ప్రాగదర్శనా త్రుత్యక్కాలకవనా ద్ధక్షిణేన హిమ

వంత ముత్తరేణ పారియాత్రమ్!' యద్యేవం కిష్కింధ గాంధికం శకయవనం శౌర్యకౌంచమితి న సిద్ధ్యతి.

(వ్యాకరణ మహాభాష్యమ్, 2-4-10.)

రాజకాల నిర్ణయమ్, తెలడి బనవరాజకృత శివతత్త్వ రత్నాకరవేదవంటి సంస్కృత గ్రంథముల లోను; శ్రీ కృష్ణరాయ విజయాది ఆంధ్రగ్రంథముల లోను కిష్కింధకు సంబంధించిన వర్ణనలతో మహా కవి ప్రయోగములున్నవి. పంపాసరోవరము ననుసరించియే ఇటనున్న విరాపాక్షేశ్వరునకు 'పంపావతి' అనుపేరు వచ్చింది. సంస్కృతాంధ్ర భాషలలో నున్న 'ప' కారమునకు బదులుగా కన్నడ భాషలో 'హ' కారము ఆదేశమై వచ్చును. కనుక పంపాతీరమున నున్న ఈ క్షేత్రము 'హంపి' అయినది. ప్రాచీన కాలమునుండియు ఈ ప్రాంతముననున్న కన్నడులలో 'హంపణ్ణ' అని నామకరణముచేయు దేశాచారముగూడా గమనింపదగినది.

శ్రీ మద్రామాయణమున వర్ణితములైన ఋష్యమూక పర్వతము, పంపా సరోవరము ప్రస్తుతం మైసూరు రాష్ట్రమున బళ్లారి జిల్లాలోనున్న హంపి-విజయనగర ప్రాంతమే 'కిష్కింధ' అని నిరూపించుటకు ప్రబల ప్రామాణికాధారములగుటచే యీ విషయమున వివ్రతివత్తి ఏమియు లేదనుట నిర్వివాదాంశము.

— శ్రీ ధేనువకొండ

భానుమూర్తి పండితారాధ్య.

“ఆంధ్రపాణినీయము—

విశేషసంధులు”

ఈ మే నెల భారతిలో డా॥ జె. సూర్యనారాయణ గారు 'ఆంధ్రపాణినీయము' అనే శీర్షికతో బాలవ్యాకరణంలోపున్న సంస్కృత వ్యాకరణ విశేషాల్ని చాలా వాటిని చక్కగా తెలిజేశారు. అయితే అందులో రెండు విషయాల్ని గురించి కొద్దిగా వ్రాయవలసి వుంది.

(1) ఆచ్యుత పరిచ్ఛేదంలో 'బల్లిదారులు సంస్కృత తుల్యంబులు—3' అనే సూత్రానికి వివరణం వ్రాస్తూ 'మహత్త్వంబున వీని కుత్స డుకాదులు, అమహత్త్వంబున మువర్ణకాదులు, స్త్రీత్వమునందు ఆలు శబ్దముతోడ సమాసముమం గలుగునని యెఱుంగునది' అనే చోట 'డుకాదులు' అని చిన్నయసూరి ప్రయోగించాడు. ఇక్కడ 'డ జ్ + ఆది అని వున్నప్పుడు 'జ మోహస్వాదచి జముణ్ణీత్యం' అనే పాణినీయాన్నిబట్టి జముడాగమంవచ్చి 'డుకాదులు' అనే ద్విత్వరూపం వుండాలనీ, అలా ప్రయోగించలేదు కాబట్టి ఇది సూరిచేసిన 'విశేష సంధి' అని శ్రీ సూర్యనారాయణగారు వ్రాశారు.

పాణినీ జముడాగమాన్ని విత్యంగానే విధించి నప్పటికీ, తానే చాలా చోట్ల తద్విరుద్ధరూపాల్ని ప్రయోగించాడు. 'సనాద్యంతా ధాతవః' (సన్ + ఆది); తనాది కృశ్ భ్యః ఊ (తన్ + ఆది) మొదలైన సూత్రాల్లో ఆ జముడాగమం కనిపించటం లేదు. మాహేశ్వర సూత్రాలు అయిన వెంటనే 'ఇతి మాహేశ్వరాణి సూత్రాణి అణాది సంజ్ఞార్థాన్ని 'అనే వాక్యంలో 'అణ్ + ఆది' అనే పద విభాగంతో 'అణ్ణాది' అని రూపం వుండాలిక! ఇలాంటి కొన్ని ప్రయోగాల్నిబట్టి జముడాగమానికి అనిత్యత్వాన్ని సంస్కృత వ్యాకర్తలే అంగీకరించారు. కాబట్టి 'డుకాదులు' అనేచోట చిన్నయసూరి జముడాగ మాన్ని చెయ్యలేదు. అంతేతప్ప ఇది పాణినీయానికి వ్యతిరేకంగా చిన్నయసూరి చేసిన 'విశేషసంధి' సూత్రం కాదు. చింతామణిలోకూడా 'మహతస్సర్దు జనితోభవేత్పుంసి' 'డుజాతున ... మొదలైనచోట్ల ఈ జముడాగమాన్ని నన్నయ్య చెయ్యలేదు.

(2) డుకాదులను సంధి విశేషములనేగాక 'వచ్యర్థ' అనే మరోసంధిని సూరి ప్రయోగించాడు... ఈ విశేషసంధిని గుర్తించనిచో ఈ ప్రయోగముగల సూత్రము (కారక-6) 'సమన్వయంగాదు' అని వారు వ్రాశారు.

'వచ్యర్థా ముఖ్యకర్మంబునకుఁదోడ కువర్ణంబులు

ప్రాయికంబుగానగు' అనే సూత్రంలో 'వచ్యర్థ' అనే రూపాన్ని వారు విశేష సంధిగా పేర్కొన్నారు. అంటే 'డుకాదులు' అనే రూపంలాగానే ఇదికూడా సంస్కృత వ్యాకరణ పాఠ్యంకాని విశేష సంధి రూపమని వారు భావించినట్లు స్పష్టమవుతోంది.

ఈ రెండింటిని కూడా 'విశేషసంధులు' అన్నారేపు 'అ పాణినీయములు' అనలేదు—అంత వరకూ అదృష్టవంతుడే మరి చిన్నయ సూరి!

సంస్కృత ధాతువుల్ని ఇగంతాలుగానూ, శ్రిబంతాలుగానూ కూడా నిర్దేశింపవచ్చును 'ఇక్ శ్రిపా ధాతు నిర్దేశౌ' అనేది సంస్కృత వ్యాకరణంలో స్ఫుటసిద్ధమై వుంది. బాలమనోరమలో 'ఏత్యేథ ల్యాయు' అనే సూత్రవ్యాఖ్యానంలో ఈ పంక్తి చూపబడింది. ఖాది ప్రకరణంలో 'రచిన్వసి యజాదీనాం కితి' అనే సూత్రంలో వచ్ ధాతువు ఇగంతంగా నిర్దేశింపబడింది. అలాగే 'భవతేరః' అనే సూత్రంలో భూధాతువు శ్రిబంతంగా నిర్దేశింపబడింది. ఈ రకమైన నిర్దేశాలు సంస్కృత వ్యాకరణంలో కోకొల్లలు.

అందుకే సూరికూడా వచ్ ధాతువుని ఇగంతంగా నిర్దేశించి 'వచ్యర్థ' అని యణాదేశం చేశాడు. అక్కడ ఒక్కచోట మాత్రమేకాదు. 'చేతవర్ణకంబు హేతు కరణంబులకు గ్రహ్యది యోగజంబగు పంచమికిని బహుళంబుగానగు' (కారక-4) అనే సూత్రంలో కూడా 'గ్రహ్యది' అనేచోట గ్రహధాతువుని ఇగంతంగా నిర్దేశించి యణాదేశ సంధి చేశాడు.

చింతామణిలోకూడా 'రంజతి ఘట్ట్యాదీనాం బిందోశ్చస్యాసి తాపుభౌ భవతః' అనే సూత్రంలో 'రంజతి' అనేది శ్రిబంతంగానూ, 'ఘటి' అనేది ఇగంతంగానూ నిర్దేశింపబడింది. ఇలాంటి ప్రయోగాలు ఇంకా చాలా వున్నాయి.

అంచేత డా॥ జె. సూర్యనారాయణగారు వ్రాసినట్లుగా, సూరి ప్రయోగించిన 'డుకాదులు' 'వచ్యర్థ' అనేవి 'సంస్కృతాంధ్ర సంధులకు లొంగని విశేష సంధులు' మాత్రం కావని తెలిజేస్తున్నాను.

‘సంస్కృతాంధ్ర సంధులకు లొంగని విశేష సంధులను గుర్తింపజాలనిచో బాలవ్యాకరణ మగవ్య గోచరమగుననుటను గుర్తింపజలయును’—శ్రీ సూర్య నారాయణగారి ఈ మాటలు ఎంతవరకు సత్యమో యేమోకానీ, అద్యవ్యాకరణంబాగా తెలియందే ఆంధ్ర వ్యాకరణం అర్థం కాదనటం అసత్యంకాదని ఇప్పుడు రూఢిగా చెప్పగల్గు.

—శ్రీ బేతవోలు రామబ్రహ్మం

వాఙ్మయ సమాలోచనము —

అవంతిగారి సమీక్ష

బ్రిటీషల ఆచార్య శ్రీ ఖండవల్లి లక్ష్మీరంజనం గారన్నట్లు సమీక్షలపైతిరిగి విమర్శలు వ్రాయడం సాధారణంగా అవసరం. కాని ఒక్కొక్కప్పుడు వ్రాయక తప్పదు. మే నెల సంచికలో నా ‘వాఙ్మయ సమాలోచనము’పై అవంతిగారి సమీక్షలో కొన్ని అభిప్రాయాలకు జవాబు చెప్పవలసిన అవశ్యకత నాకు ఏర్పడింది.

సమీక్ష రెండు రకాలు. ఒకటి రచయిత గ్రంథంలో చెప్పిన అంశాలను క్లుప్తంగా పాఠకులకు పరిచయం చెయ్యడం. రెండోది రచయిత అభిప్రాయాలను విమర్శించడం.

రెండు పద్ధతులలోనూ లోపాలుండడానికి అవకాశం ఉంది. మొదటి విధం గ్రంథాన్ని గురించిన ఆలోచనలను రేకెత్తించదు. రెండో విధం రచయితని ప్రక్కకినెట్టి సమీక్షకుడు పరితమండుకీ వచ్చేటట్లు చేస్తుంది. మెలకవకం సమీక్షకుడు రెండు విధానాలనీ తగిన పాళ్లలో మేళవించి సమీక్ష చేస్తాడు ముందు గ్రంథకర్త ఏ ఉద్దేశంతో గ్రంథం వ్రాశాడో పాఠకులకు పరిచయం చేశాక కదా సమీక్షకుడు అతని అభిప్రాయాల గుణదోషాలను చర్చించడం!

అవంతిగారి సమీక్షలో ఈ రెండో పొరపాటు జరిగిందని అనుకొంటాను. పుస్తకంలోని పన్నెండు

వ్యాసాలలోనూ ఐదు మాత్రమే వారి విమర్శలోకి వచ్చాయి. చిన్న వ్యాసాలని వదిలివేసి ‘రామాయణం ఒక పరిశీలన’ ‘తిక్కన అనువాదసరణి’ అన్న రెండు పెద్ద వ్యాసాలగురించి కొంచెమైనా చర్చించడానికి వారి సమీక్షలో చోటులేకపోయింది.

కవిత్రంలో అన్నప్పైత విషయం, భాషకి భావాన్ని వ్యక్తం చెయ్యగలశక్తి గురించి, సాహిత్యాన్ని సమాజాన్ని మర్రామత్తుచేసే పట్టుదలతోనే వ్రాయాలా అన్న అభిప్రాయం—ఈ మూడటిలోనూ నా ఉద్దేశం సరైనదా లేక అవంతిగారిదా, అన్న నిర్ణయాన్ని పాఠకులకి వదిలేస్తాను. ‘సాహిత్య భవిష్యత్’ అన్న వ్యాసంలో సైన్సు ప్రభావంవలన పూర్తిగా యాంత్రికంగా మారుతున్న నేటి సమాజంలో ముందు ముందు ఏదో మార్పువచ్చి క్రొత్త చైతన్యంవస్తే దప్పు మంచి సాహిత్యం రాదని నెను ప్రతిపాదించాను. రామరామ సైన్సు సైన్సునే యాంత్రికం చేస్తోందన్న నా అభిప్రాయాన్ని అవంతిగారు గమనించలేదు. నేను ప్రతిపాదించినది ‘భాషా శంకరుడి అవతరణ’ కాదు, అసలు ‘శంకరుడి’ ఆవతరణ కూడా కాదు. ‘శంకరుడి’ మతంలో నూత్న చైతన్యం తెచ్చినట్లు ముందు ముందు ఎవరో మానవసమాజంలో గాంధీర్యాన్ని తేవాలని మాత్రమే. నేను శంకరుడి అవతరణను ఉపమానంగా మాత్రమే ఉపయోగించాను.

యంత్రాలు ఇంకా ఇంకా అభివృద్ధిచెంది మనిషికి చాలవంత విశ్రాంతి లభిస్తే ముందు ముందు మంచి సాహిత్యం ఎందుకూ రాదు అంటారు అవంతిగారు. సాహిత్యరచనకి కొంత విశ్రాంతి అవసరమే కాని అంతకన్నా ముఖ్యమైనది పట్టవచ్చైన చైతన్య వంతమైన సమాజం. యంత్ర సదృశులైన మనుష్యులను గురించి ఎంత తీరుబాటు కల రచయిత అయినా ఏమీ వ్రాయలేడు. యావజ్జీవ కారాగారశిక్ష నమభి విస్తున్నవాడికి కావలసినంత విశ్రాంతి ఉన్నా జీవితామభివం కూడా ఉన్నా తరచు రచయిత కాలేక పోతున్నాడు. కారణం సాహిత్య తృప్తికి ముందు చైతన్యంకల సమాజం, ఆ చైతన్యాన్ని గుర్తుపట్టకల ప్రతిభకల రచయిత అవసరం కావడమే.

నేటి తెనుగుభాషకి ఇతోఽధికాభి వృద్ధికి సంస్కృత భాషా ప్రభావం ఇంకా అవసరం అన్న నా అభిప్రాయాన్ని అవంతిగారు ఒప్పుకోలేదు. ఇది వరకు సంస్కృత ప్రభావం ఉండడం సరేకాని ప్రస్తుతం ఆధునిక విజ్ఞానం దృష్టిలో ఆధునిక వైదేశిక భాషల ప్రభావం అవసరమనీ, ఇంకా సంస్కృత ప్రభావమే కొనసాగుతే తిరోగతి పడుతుందనీ అవంతిగారు వాచారు.

భాషల చరిత్ర సంకీర్ణమైనది. శాస్త్ర సాహిత్య విజ్ఞానా లోకవంకా, రాజకీయ సాంఘిక సంఘటన లింకొక వంకా భాషలను ప్రభావితంచేస్తూ ఉంటాయి. ఇన్ని కారణాల వల్లా భాష నిష్పన్నమవుతూ ఉంటుంది. ఒక భాషపై ఇంకొకభాషయొక్క ప్రభావం పడడంవలన లాభనష్టాలు రెండూ ఉంటాయి. తెనుగుపై సంస్కృతం పడడం వలన తెనుగుభాష విస్తృతమైంది. ఇది లాభం. కాని తెనుగు తనంత తను పెరగలేదు, ఇది నష్టం. దీని కారణంగా ఇప్పుడు తెనుగుభాషలో పాండిత్యం సంపాదించాలంటే ముందు సంస్కృతం చదివ వలసిన దుస్థితి ఏర్పడింది. తెనుగు ప్రబంధాలన్నీ చదివేకనా అరడణమ సంస్కృత కావ్యాలు నవ్యాభ్యాసంగా చదువుతే తెనుగు భాషలో మంచి పాండిత్యం వస్తుంది. కాని ఇది తప్పుదు. ఇప్పుడు తెనుగులోనుంచి సంస్కృతాన్ని విడదీయలేం. కాని ఇప్పుడే వోసైన్సులకోసం అవసరమైందని వైదేశిక భాషాపదాలని విశృంఖలంగా తెనుగుభాషలో ప్రవేశపెడితే ముందు ముందు తెనుగులో ప్రావీణ్యం సంపాదించడానికి సంస్కృతం, ఇంగ్లీషు రెండూ కుళ్ళుంగా అభ్యసించవలసి వస్తుంది. అది అసాధ్యం. అందుచేత ఆ వచనమీద పతికక ప్రభుత్వం ఉండదు. భాషని లోబరుచు కొందుకీ బిరుదు భాషకి లోబడడం జరుగుతుంది. అందుచేత భాష సాధ్యమైనంతవరకు స్వశక్తిమీద పెరగాలి. అప్పుడే ఆ భాష ఆ ప్రాంతీయుల హృదయగత మవుతుంది. రాజకీయాది కారణాలవల్ల ప్రవేశించే అన్యభాషాపదాలు ఏ కొద్దో ఉండవచ్చును. అంతే, కాని ప్రస్తుతం తెనుగులో సంస్కృతం కలిసి పోవడం

వలన సంస్కృతం ద్వారా వచ్చే తెనుగులో పెరుగుదల స్వశక్తిమీద సాధించే పెరుగుదల క్రిందే పరిగణించాలి. నేటి వ్యావహారిక తెనుగు భాషకి ఒక నియతి ఏర్పరచడం, సంస్కృత భాషా ప్రభావాన్ని ఇంకా కొనసాగనియ్యడం ఇవి రెండూ దూరదృష్టితో చూస్తే తెనుగుభాష అభివృద్ధికి అవసరం. ఈ అభిప్రాయమే నా వ్యాసంలో ప్రతిపాదించాను.

— శ్రీ కాళూరి హనుమంతరావు.

మా ర్కేయ మా — అమార్కేయమా

‘భారతి’, జూన్ 1973 సంచిక ‘గ్రంథ విమర్శలు’ శీర్షిక చాలా ఆసక్తిదాయకంగా ఉంది. ఎందుకంటే, ‘అవంతి’ నామధేయుని చేసినవన్నీ గ్రంథ విమర్శలా లేక గ్రంథకర్తల రాజకీయాభిప్రాయాల విమర్శలా అని అనుమానం కలుగుతుంది. అంతే కాదు. ఇవి విమర్శలా లేక తీర్పులా అనే అనుమానం కూడా కలుగుతుంది. త్రిపురనేని మధుసూదనరావు గారు ‘కలగూరగంప’లో అవంతి తమ గ్రంథం గురించి చేసిన విమర్శను ‘అన్యాయమైనదిగా భావించారంటే, అలా భావించక తప్పని పరిస్థితిని సూక్ష్మకులు కల్పించడమే కారణమని నేననుకొంటున్నాను.

‘మహతి’ వ్యాస సుకలసంలో ‘తెలుగు సాహిత్యం - మార్క్సిజం ప్రభావం’ అనే నా వ్యాసాన్ని నమోదీస్తూ అది ‘అమార్కేయం, అతివాద ధోరణిలో వ్రాసిన వ్యాసం’ అని అవంతి తీర్మానించారు. వారి తీర్పుతో నాకు పేచీ లేదు గాని ‘అమార్కేయం’ శబ్ద ప్రయోగమే వారి ధోరణిని చట్టిస్తోంది. పిలక పండితులు కొందరైతే, మానసిక పిలక పండితులు మరికొందరు. (దుష్టు సమానం కాబోలు!) ‘ఆర్షేయ’, ‘గాంధేయ’, ‘డాంగేయ’ — ఇప్పుడు ‘మార్క్సియ’ అయినా కాలేక, ‘మార్కేయం’, ‘అమార్కేయం’ అయినట్లుంది.

అవంతి ఎలిమెంటరీ స్కూలు పంతులు ధోర

జీలో, 'మార్క్సిజం అన్నది ప్రపంచాన్ని, సమాజాన్ని, చరిత్రగతిని అవగాహన చేసుకొనే పద్ధతి' అని వర్ణించి పాఠం చెప్పారు. ఇలాంటి పద్ధతి వారికి కొట్టిన పిండిలాగుంది. ఇప్పటికి ముప్పై యేళ్లుగా వారు చెబుతూవచ్చిన పాఠమే ఇది. అందుచేతనే అది చిలక పలుకు బాసలుగా మారింది. మార్క్సిజాన్ని ప్రపంచ దర్శనంగా భావించడంవరకైతే ఫ్యాలేదు గాని, దానికి ప్రాణమూలమైన ఆచరణాత్మకతను మినహాయించడం కంటే మార్క్సిజానికి ఎవరూ చెయ్యగల మహోప కారం మరొకటిలేదు. నా వ్యాసక్రమంలో మార్క్సిజం గురించి నేను రాసిన మాటలు ఇవి.

'మార్క్సిజం ఆధునిక భావచేతనలో ఒక ప్రధానమైన అంశం. వర్గాలు వాటిమధ్య ఘర్షణ ఉన్నంతకాలం, మార్క్సిజానికి కాలదోషం వట్టదు. భౌతిక వాస్తవాన్ని గ్రహించడంలోనూ, దాన్ని మార్చేందుకు క్రియాశీలతను అలవరచుకొని శ్రామిక ప్రజల్ని పోరాటాలకు మళ్లించడంలోనూ, మార్క్సిజం ఏకకాలంలో శాస్త్రమూ శస్త్రమూ కాగలుగుతుంది.' (మహతి. పు. 76.)

అవంతికి పతిశాస్త్రంగా, లోకదర్శనంగా, అవ గాహనా పద్ధతిగా కనిపించిందే, నాకు శాస్త్రంగానే గాక, శస్త్రంగానూ కనిపిస్తోంది. ఇదే మార్క్సిజం విశిష్టత. కాబట్టి ఎవరి అవగాహన 'ఆమార్క్సి యమో', నేను చెప్పవలసిన పనిలేదు.

తాము మితవాదులు గనకనే నా వైఖరి అవంతి కళ్లకు 'అతివాదంగా' కనిపిస్తోంది. ఇందులో వింతలేదు. ఆ. ర. సం.; వి. ర. సం. ల పోట్లాటలో వారిది ఏ పక్షమో తెలుస్తూనే ఉంది. అయినా వస్తువరంగా గాక, స్వీయాభిప్రాయ (subjective) వరంగా అవంతి, ఇక్కడేకాదు, 'ఆంధ్రపత్రిక'లో కూడా గ్రంథ 'సమీక్షలు' చేస్తున్నారు. నా గ్రంథాన్నేకాదు, విప్లవ రచయితల సంఘానికి చెందిన ప్రతిఒక్కరి గ్రంథాన్నీ ఇలాగే మానసిక పీలక తత్వంతో, మితవాదవైఖరితో విశ్లిస్తున్నారు. ఇలా

గ్రంథకర్తలను, వ్యాసకర్తలను శిక్షించడమే, సమీక్షకు గల వరమ ప్రయోజన మని వారు భావిస్తున్నట్లుంది. 'ఆంధ్రపత్రిక'లో 'భారతి'నీ 'విశాలాంధ్ర' వాణిగా ఆయన మార్చగలుగుతున్నారు.

కవిత్వపు విలువలను వట్టించు కోకుండా, వస్తువుకే 'ప్రాధాన్య'మిస్తున్నారని అవంతి 'లే'గురించి రాశారు. 'ప్రాధాన్యం' అన్నప్పుడు, ఆప్రాధాన్యం అనేదీ ఉంటుంది. వస్తువుకు ప్రాధాన్యముంటే, (అది నేరం కాదు), కవిత్వపు విలువలకు ఆ ప్రాధాన్యమైనా ఉన్నది గదా, వాటిని సస్కరంతి అనుకోవడం ఎలా సాధ్యం? తాము సమీక్షించదలచు కున్నది వస్తువునే కాబట్టి, ముందుగానే అవతలివాడి కాలికి బందంవేసే ప్రయత్నమే గాని ఇది చిత్తశుద్ధితో కూడిన సమీక్షా విధానం కాదు.

వస్తువును సమీక్షించదలచుకొన్నప్పుడు కూడా, తనకు సరిపడని రాజకీయ ధోరణిని విమర్శించే ముందు ఆ ధోరణి ఏమిటో సూచనగానైనా సమీక్షకుడు చెప్పాలి. అంతేగాని, సమీక్షను యుద్ధరంగంగా మార్చి, అక్కడ లేని గ్రంథకర్తకు గానీ వ్యాసకర్తకు గానీ అన్యాయం చెయ్యగూడదు.

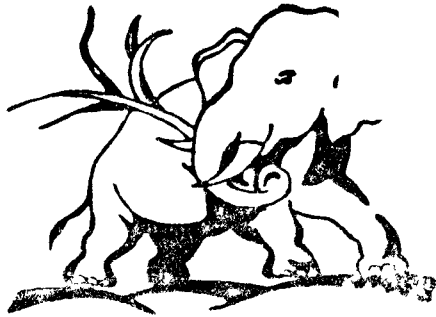
అవంతికి 'లే' గురించి గాని, 'విప్లవం వర్ధిల్లాలి' గురించి గాని, సానుభూతి లేదు. ఎందుకంటే ఈ కావ్యకర్తల వయస్సు, మనస్సు ఆయనకు అవ గతం కాలేదు. తమ 'ఓపిక' వీరికి లేనందుకు అవంతి వీరిని తప్పున్నడం పోస్టాన్నడం. తాము లలితకళగా చేసుకొన్న విప్లవ వంచన వీరిలో లేనందుకు సగ్గు పడవలసిందీ, నేరస్థులుగా చరిత్ర బొసులో నిలుచో వలసింది, వీరు వ్యూతం కాదు. విప్లవకారుల స్థాయికి చేరలేక, అలా చేరాలనే తపనతోటి, 'మీరు, మేము' అని విడగొట్టడం, వీరి చిత్తశుద్ధికి నిదర్శనం. విప్లవ కారుల మనుకుని 'మార్క్సియాన్ని' వర్ణిస్తూ విప్లవ ప్రతిఘాతుకులుగా మారిపోవడం కంటే, ఇది ఎన్నో రెట్లు మెరుగు. ఈ రచయితలు నిజానికి తామూ విప్లవకారులే. విప్లవం ఎన్నడో ముహూర్తం పెట్టు

కుని ప్రజలను సమీకరించుకుని పరిస్థితులను మాగ బెటుకొని వెలువడుతుందంటున్నారు అవంతి. విప్లవం మొదలై బిచ్చం అమ్మింది. అది నక్కబిచ్చం అని ప్రజలకు తెలియకుండా పుట్టినట్లుగా సాగుతుంది. ఇంకా ప్రారంభ దశలో ఉంది. వర్గ శత్రుత్వం బలమైన దెబ్బలే తిని ఉండవచ్చు. అది ఇంతలో వెనక్కు మళ్లించి కాదు. ఆ సంతోషాన్ని సంతృప్తి అవంతికి అది కలిగించదు. దీర్ఘకాలికమైన సాయుధ ప్రజాపోరాటం ఇది. ఇంతలోనే గెలుపంటుంది తేలవు.

అవంతి మార్క్సిజమని దేని ననుకుంటున్నారో, ఆ మార్క్సిజం ఎదుగా బొదుగాలేని జడ పదార్థం కాదు. ప్రజా విప్లవం యుగంలో సామాజ్యవాదాన్ని భూస్వామ్యాన్ని దెబ్బతీసేందుకు 'మావో

ఆలోచనా విధానం మాత్రమే మార్క్సిజంతప్ప, అన్యం కాదు. ఈ తరం కవులు—విప్లవ రచయితలు—మావోను నేటి మార్క్సిజంగా ఎంచుతున్నారు. అవంతి దాన్ని సహించలేదు. అందుచేతనే పనిగట్టుకుని ఓటమి తత్వాన్ని మారిపోస్తూ ఈ రచయితలను వెనక్కు లాగుతున్నారు. ఈ పని కొనసాగిస్తూనే, వీరిని 'మిత్రులు' అంటున్నారు. అవంతి మైత్రీకి అర్థం, విప్లవానికి అనర్థం. ఇది కవట మైత్రీ. కుహనా విప్లవ వాదం. ఇదంతా. 'వి.ర.నం. చారిత్రా' అని వారసుకోవచ్చు. నాకేం అభ్యంతరం లేదు. భావ సీరసం వాటిబడనందుకు నాకు సంతోషంగా ఉంది.

— శ్రీ కె. వి. రమణారెడ్డి.

గ్రంథవిమర్శలు

తమిళ కథా మంజరి

(సంకలన కర్త: డా. అ. చిదంబరనాథ చెట్టి యార్, తెలుగుసేత: శ్రీ వాకాటి పాండురంగరావు, ప్రచురణ: సాహిత్య అకాడెమీ, న్యూఢిల్లీ. క్రాఫ్ సైజు. పేజీలు—300, వెల: రూ. 6.)

ఒక్కొక్క భాషలో ప్రచురితమైన కొన్ని కథలను ఏరి, సంకలనంగా కూర్చి వెలువరించాలన్నది సాహిత్య అకాడెమీవారి సంకల్పం. ఈ నిధంగా భారత రాజ్యాంగ చట్టంలో పేర్కొనబడిన పదనాలుగు భాషలలోనూ కథా సంకలనాలను, ఆ తర్వాత వాటికి ఇతర భారతీయ భాషనువాదాలను ప్రచురించాలన్న ఉద్దేశం వారిది. ఇందుమూలంగా వివిధ భాషలు మాట్లాడేవారు పరస్పరం సన్నిహితులు కాగలరన్న ఆశాభావమూ వున్నది. ఈ ఆశయం మేరకు పదిహేనేళ్లప్పుడు తమిళంలో కథా సంకలనం ఒకటి ప్రచురింపబడింది. ఆ కథా సంకలనానికి ఇది తెలుగుసేత.

ఆధునిక తమిళ కథానికా సాహిత్యంలోని వైవిధ్యాన్ని, అందచందాల్ని సాక్షాత్కరింపజేస్తున్న ఈ సంకలనంలో తమిళుల సాంఘిక జీవనం, ఆచార వ్యవహారాలు, అభిరుచులు మొదలైనవి ప్రతిబింబిస్తున్నాయి. వస్తు వైవిధ్యం వున్న ఇరవై ప్రసిద్ధ కథానికలు ఇందులో చోటు చేసుకున్నవి. రచయితలందరూ తమిళ కథా సాహిత్యంలో ప్రసిద్దులే. జాతీయ భృతి వార్జించిన వారూ కొందరున్నారు. ఈ రచయితల్లో నగం మంది ఈ శతాబ్దం మొదటి దశాబ్దంలో జన్మించినవారు. కొందరు నేడు సజీవులై లేరు. తమిళ సాహితీనందనంలో ఈ శతాబ్దం పూర్వార్థంలో వికసించిన కథా పారిజాతాలు యివి. జీవితంపట్ల, మానవత్వంపట్ల తమకున్న పరిపూర్ణ విశ్వాసాన్ని, ఎనలేని గౌరవాన్ని ఈ కథల రూపంగా వెల్లడిచేయడం ద్వారా

ఈ రచయితలు పాఠకుల గౌరవానికి పాత్రులు కాగలుగుతున్నారు. జీవితంలోని ఆర్థిక, అనుకంపకు వీరి కథలు నీరాజనాలు.

బాప్య సంస్కారంపై గల వ్యూహాంతో—రక్తమాంసా లిచ్చినవారిని, రక్తం పంచుకొన్నవారిని బుద్ధిపూర్వకంగా బలిచేసుకున్న ఒక పారిజన యువకుడి హృదయసంస్కారాన్ని నిరసించే (సి. రాజగోపాలాచారి) కథ 'తల్లి—తండ్రి'.

అనాధగా వదిలివేసి వెళ్లిపోయి, పద్దెనిమిది సంవత్సరాలు ఇటు తిరిగి చూడని భర్త చచ్చిపోతే. 'కేదారి అమ్మ' తల గొరిగించిన శాస్త్రాన్ని దుయ్యబట్టారు కల్కి.

భూలోకాన్ని చూసిపోదామని వచ్చాడు దేవుడు. తనకు తెలిసిన విద్యతో ఈ లోకంలో బ్రతకలేక పోతాడు. జీవనోపాయం తెలిసిన కందసామిప్పిల్లో 'మిమ్మల్ని చూస్తే ప్రపంచాన్ని చూచినట్లే' అంటాడు. జీవించటం ఒక కళ అని నిర్వచించే పురుషై పితన్ కథ 'దేవుడూ—కందసామిప్పిల్'.

కీడును శంకించి భయపడే మనస్సుకు ఉపశమనం ఎప్పుడు? కీడుగానీ మేలుగానీ రూఢిగా తెలిసినప్పుడు—అంటారు కు. ప. రాజగోపాలన్, 'తెల్ల వారేనా?'లో.

పేదసాదల్ని నీడించి ప్రాణాలు తోడే పోలిను 'బూచిగాడు' తన పాపాల బూచిగాణ్ణి చూచి భయంతో తానే కొయ్యదారిపోతాడు—అఖిల్ వ్రాసిన కథలో.

క్రష్ణన్, రాము బాల్యమిత్రులు. వారిద్దరి మధ్య అసోపాల 'మంచుతెర' అడ్డు నిలిచింది. తన మిత్రులు రామూని అవమానించటం క్రష్ణన్ సహించలేక పోయాడు. మంచుతెర తొలగిపోయింది.

ఈ సున్నితమైన స్నేహభావాన్ని కథగా మలిచిన రచయిత మాయావి.

దేవన్ రూపొందించిన 'సుందరమ్మ దెయ్యం' అన్యోన్యత చెడి ఎడమొగం పెడమొగంగా పుంటున్న శర్మదంపతులపద్య అమరాగ సేతువు నిర్మించి పుణ్యం కట్టుకుంటుంది.

ఊళ్లో పిల్లలకంతా క్రేమగా మిక్తాయి అమ్మే మునిసామి తనకొడుకు కట్టలోనుండి ఒక మిఠాయితీసి రుచిచూస్తే, వాడిచెంప వాయగొట్టి తాను వెక్కివెక్కి ఏడ్చి ఆ చెంపవీడే ముద్దుపెట్టుకుంటాడు. కి. వా. జగన్నాథన్ వ్రాసిన ఈ కథ పేరు 'మిఠాయి వాడు.'

'ఈశ్వరీ! రెండు రోజులనుండి కడుపు దహించుకుపోతుంది. ఇవాళయిరా కండ్లు తెరిచి చూడు. మంచి మనసున్న మహారాజును అమ్మగ పొందు.' అని రోజూ ఆలయంలో దుర్గమందర నిలబడి ఏడ్చే పడుపుకత్తె ధర్మఫెరార్మైన చావు చచ్చింది. శవాన్ని మోయటానికి ఒక్కరూ రాలేదు. ఊరికంతా వెలుగునిచ్చే 'గోపురదీపం' అమె మరణం వట్ల సంతాపనూచకంగా ఆ రోజు వెలగలేదు. ఎంత వెలుతురుంటే మాత్రం ఏమి? మన చీకటిమాత్రం పోదుకదా?' అంటారు, తి. జానకిరామన్.

నర్తకి మహాసౌందర్యవతి. మహాకతిమరాలు. శిల్పి మలిచిన శిల్పంలో సౌందర్యం మాత్రమే తనది. ఆ కళ్లలోని కారుణ్యం తనదికాదు. నర్తకి కళ్లలో క్రౌర్యం కన్నీరై జారిపోయింది. కరుణ తొణికిసలాడింది. శిల్పి చెక్కిన శిల్పంవలె భాసించిందామె. తురైవన్ వ్రాసిన 'కరుణ'లో వృత్తాంతం ఇది.

అలౌకిక మనస్తత్వం కలిగిన 'జనని' కథా రచయిత ఎల్. ఎస్. రామామృతం, సర్వప్రాణులను పెంచి పోషించే 'జనని' మాతృప్రేమను చవి చూడాలనే వాంఛతో శిశువుగా జన్మించింది. కన్నతల్లి ఆ పసిగుడ్డును పారేసి పోయింది. పెంచిన తల్లి ప్రేమను సంచలేకపోయింది. కట్టుకున్న వాడి కళ్లలో కామం

బునలు కొట్టింది. మాతృభావం మచ్చుకైనా కనిపించని ఈ లౌకిక ప్రపంచంలో ఆమె ఇనుడలేక పోయింది. వతితలలో తత్వజిజ్ఞాసను రేకెత్తించే కథ.

'వేదాంత కేసరి' (జీవా), 'శ్రీశైలం' (త. నా. కుమారసామి), 'ఉదయకుమారి' (సోము), 'సన్యాసి' (సుకి)— సత్యాసత్యాలను, నిత్యానిత్యాను విడమరచి, వేదాంత పరమార్థాలను ప్రబోధించే కథలు.

'నక్షత్ర బాలలు' (బి. ఎస్. రామయ్య), 'విజయదశమి' (న. పిచ్చయ్యారెడ్డి) పిల్లల మనస్తత్వాలను శరచి చూపించే కథలు.

'కన్య' (రా. కి. రంగరాజన్), 'కుంటిచిలుక' (తి. జ. ర.), 'సోమవారం' (రాజం కృష్ణన్—రచయిత)— అడవిల్లల మూగజీవనశ్రీ. అందమైన ఊహాశ్రీ ప్రతిబింబించేసే మనోహరమైన కథలు.

వేదా, సారంగన్ పరస్పరం ఇష్టపడ్డారు. ఆ పెళ్లి చేయాలని అందరూ అనుకున్నారు. అడుగడుగునా అటంకాలు, అవాంతరాలు. ఆ శుభవేళ ఎండ మావీలై ఊరిస్తూ అందీ అందకుండా నడిచింది. ఆమెను నడిపించింది. చిట్టచివర ఆతడికి పెళ్లి జరిగింది. ఆమె మాత్రం 'కన్య'గానే మిగిలింది. కాలపురుషుని కేళి వినోదంలో అటవీమృగా వేదా అరిసి పోయింది.

చిలకలాంటి ఆ అమ్మాయిని ఎదురింటి అబ్బాయి చీకట్లో కౌగిలించుకుని ఎన్నో ప్రమాణాలు చేశాడు. ఆమెది కుంటికాలని తెలిసిన తర్వాత 'కుంటిది పొందిన వాగ్దానం చెల్లదు' అన్నాడు. కాలు విరిగినట్లే ఆమె మనసు కూడా విరిగిపోయింది. జీవితాకాశంలో ఉల్లాసంగా ఎగురలేని 'కుంటిచిలుక' అయిందామె.

సోమవారం అంటే చారుమతికి వినుగు. అయితే ఆమె జీవన గానానికి అడుగడుగునా వల్లని పాడుతూ శుభం వలుకుతూ పుంటుంది 'సోమవారం'.

ఈ తమిళ కథలన్నీ తెలుగువారి జీవితానికి చాలా దగ్గరగా వున్నాయి కాబట్టి, మనస్సును ఆకట్టు

కుంటాయి. మనసును కదిలిస్తాయి. సంకల్పస్థి నిస్తాయి. ప్రపంచ కథా సాహిత్యంలో ఏ ఉత్తమ కథకూ తీసిపోని కథా రత్నాలు ఇందులో నాలుగై దున్నాయి. పాండురంగరావుగారు స్వయంగా సిద్ధహస్తుడైన కథా రచయిత కావటంవల్ల—అనలు తెలుగు కథ చదువుతున్నట్టే హాయిగా, సాఫీగా వుంది అనువాదం.

ప్రతి కథకు మొదట — ఆయా రచయితల గురించిన పరిచయాలు సంగ్రహంగా ఇవ్వబడినవి. ఈ పరిచయాలు విన్నవ్వుంగా లేవు. సామాన్య పాఠకులను తికమక చేసేలా వున్నాయి. పదిహేనేళ్లనాటి తమిళ మూలంలోని పరిచయాలను ఇప్పటి ఈ అనువాద గ్రంథంలో యథాతథంగా పొందుపరచటంవలన 'ఈ రచయిత్రికి 32 ఏళ్లు' అనీ, 'ఈ కథ రెండేళ్ల క్రింద 'కల్పి' వార పత్రిక జరిపిన కథల సోటిలో మొదటి బహుమతి పొందినది' అనీ చదువుకోవలసి వస్తున్నది. కాల భేదా న్ననుసరించి అవసరమైన చోట్ల పరిచయాలలో తగిన మార్పులు చేసేవుంటే బాగుండేది.

కథానికా లక్షణాలను గురించి, తమిళ కథా భృదయాన్ని గురించి సంకలన కర్త వ్రాసిన మున్నుడి చాల విలువైనది. పుస్తకం ముద్రికైన బైండుతో ముచ్చటగా వుంది.

ఒక భాషలోని వారికి వేరొక భాషలోని ఉత్తమ కథానికలను అందించడానికి సంకల్పించిన సాహిత్య అకాడమివారి ఈ కృషి శ్లాఘనీయమైనది. మారుతున్న విలువలకు తగినట్లే స్వాతంత్ర్యానంతరం మన కథాసాహిత్యంలో ఎన్నో మార్పులు వచ్చాయి. ఎన్నో ఉత్తమ కథలూ వెలువడ్డాయి. కనీసం పదేళ్లకోమారు ప్రతిభాషలోని ఉత్తమ కథానికలను ఎన్నికచేసి ఇట్టే సంకలనాలు, వాటికి భాషాంతరీకరణలూ ప్రచురిస్తే, సాహిత్య అకాడమివారు భారతీయ కథాసాహిత్యానికి మరెంతో మేలు చేసినవారు కాగలరు.

ఐరావతి—ఇతర కథలు

(రచయిత : శ్రీ కె. ఎన్. వి. నరసింహమ్, క్రాస్ సైజు 103 పేజీలు, వెల : రెండువూర

రూపాయలు, ప్రతులకు : ప్రత్యూష సాహితీ, 124; జి. ఎస్. మాడస్ట్రీట్, తిరుపతి.)

ఈ కథా సంపుటి ఈ కథకుడి ఉజ్వల భవిష్యత్తుకు వేగుచుక్క.

ఇందులో మొత్తం ఎనిమిది కథలున్నాయి. ఒకటి రెండు కథలు తప్పించితే మిగతా వాటిలో బలమైన ఇతివృత్తాలు లేవు. అతిసున్నితమైన భావోద్వేగాలు కథాశిల్పాలుగా రూపు దిద్దుకొన్నాయి.

ఒక కన్నెపిల్ల తన బ్రతుకు మండుటెండ కాగా, వడగాల్పుల తాకిడికి వాడి ఒరుగైపోయి, ఆశల ఎండమావులవెంట నడిచి చల్లని నీడలో సేద దీర్చుకొన్న కథ 'బ్రతుకుతీపి.'

రెండోకథ 'ఐరావతి.' ఐరావతికి అందం వుంది. డిగ్రీ వుంది. ఉద్యోగం వుంది. తీరని కోరికలు కోర్కెలుగా వున్నాయి. ఆమెకు నిలుపుటద్దం లేదు. మంచి చీరలేవు. వానలో ఆఫీసుకి వెళ్లటానికి గొడుగులేదు. రిక్వాలో వెళ్దామంటే. ముప్పావలా లేదు. తనకున్నంత అందం సుబ్బలక్ష్మికి లేకపోయినా, తనకులేనివి ఆమెకు చాలా వున్నాయి. ఆమె అలా సీతాకోక చిలుకలా బ్రతకటానికి కారణం—ఆఫీసు మేనేజరుకి కుడిభుజంవంటి భాస్కరం అని ఐరావతికి తెలుసు. తాను సుబ్బలక్ష్మిలా బ్రతకటానికి అవకాశం లేకపోలేదు. వర్షంలో తడుస్తూ వెడుతున్న ఐరావతికి భాస్కరం గొడుగువట్టాడు. గొడుగుచాటున ఆమె నడుముమీద చెయ్యి వేశాడు. (శ్రీ శీలా వీర్రాజు వేసిన ముఖచిత్రం అందంగా వుంది.) ఆమె కళ్లలో నిప్పులు కురిశాయి. ఆమెకు మిగిలినవల్లా తీరని కోరికలు, ఆరని గుండెమంట. ఈ కథలో శిల్పం విలక్షణంగా వుంది. ఇదొక ప్రతిభావంతమైన భావచిత్రం. ఈ కథా చిత్రాన్ని పూర్తిగా ఒకే కాన్వాస్ పై చిత్రించవచ్చు.

వాస్తవాలను అందుకోగల గుండె నిబ్బరంలేక వాటిని చేజీతులా జారవిడుచుకుని, ఊహలవెంట పరుగులు పెట్టే పిరికివాడి మానసిక సంక్రోభం—

'విడువని నీడ' వదేళ్లక్రితం తనను ప్రేమించిన బంగారుబొమ్మ సుమిత్ర పారిపోదాం రమ్మంటే అతడు ధైర్యం చేయలేక పోయాడు. వదేళ్ల తర్వాత భర్తతో, పిల్లతో రైల్వేవెడుతూ పచ్చగా కనిపించిన ఆమెను ప్లాట్‌ఫారంపై నుండి చూచి, అందని రైలు వెంట వరుగులు పెడతాడు' చెతస్య ప్రవంతి ధోరణిలో మానసిక చిత్రణ ప్రధానంగా సాగిన రచన యిది.

ఒక స్త్రీ జీవితంలో తారసిల్లిన ఓపవళి పరం పరమ మజిలీలుగా చేసుకుని ఆమె బ్రతుకులోని వెలుగునీడల్ని చూపించే కథ 'దీపావళి'. బాల్యం, యౌవనం, పెళ్లి, పితృవియోగం, పుత్రోదయం, వైధవ్యం—యిలా సర్వసామాన్యమైన జీవిత ఘట్టాలను అందంగా కూర్చి చెప్పడం తప్పితే—కథా నిర్మాణానికి అవసరమైన విశేష సంఘటనగానీ, సెంటిమెంట్‌గానీ యిందులో లేదు.

సరస్వతికి ఒకటే కోరిక—సంగీతం నేర్చుకోవాలని. చాలా సున్నితమైన విషయం ఆధారంగా ఆల్లిన 'కోరిక' అనే కథలో సరస్వతి పాత్ర పాత్రకుల జాలిన చూరగొంటుంది. కథ చాలా భాగం చక్కని ఫ్రేమ్‌వర్క్‌లో రసాత్మకంగా నడిచింది.

'అపస్వరం' అనే కథలో ఓ మొలక రచయిత తానున్న పరిసరాలకు అనుగుణంగా ఓ విషాదాంత ప్రేమగాధను ఊహిస్తాడు. ఫలితంగా—ఓ చిన్నది అతణ్ణి పలికించబోతే అతడి హృదయవీణ అపస్వరం పలుకుతుంది. ఈ కథ పేరులోనే వ్యంగ్యం ధ్వనిస్తుంది.

చివరికథ 'ప్రేయసీ! నీ పేరు రాక్షసి!' కాస్త కృత్రిమంగా వుంది కాలేజీ, సాందర్భోపాసన, ప్రేమ లేఖలు, ప్రెస్‌పాత్‌కి రిపోర్టులు, కాలేజీనుంచి వెళ్ళ గొట్టించడాలు—యిలాంటివి అనవజం కాకపోయినా, గోపాల్ కాదంబరిని కలవరించడం, అతని ఆరాధన పిచ్చిగా పరిణమించడం, రైలుకిందపడి చనిపోవడం—యివి సహజంగా లేవు. ఇలాంటివి ఇంత గంభీరంగానూ సినిమాల్లో నాటకాలలో చెప్పకోడానికైతే బాగుం

టాయి. గోపాల్ సర్వనాశనం కావటానికి కారణం అతని బాహినతే.

ఈ సంపుటిలోకెల్లా మంచికథ, గుండె చెమర్చేకథ, బలమైన ఇతివృత్తం వున్నకథ 'తీపి మనసు'. తింటే అప్పయ్య మిఠాయే తినాలి అనే నానుడి ఆ పూరికి ఇరవై ఏళ్లనుండి పరిపాటి. శివుడు అనే కుర్రాడు కొత్తగా మితాయి వ్యాపారం పెట్టడంతో అప్పయ్య వ్యాపారం పూర్తిగా పడి పోయింది. 'మనమిక్క బ్రతకలేము' అంటాడతడు పెళ్లాంతో. తన పెళ్లికి రమ్మని పిలవటానికి వచ్చిన శివుడు 'తల్లి తండ్రి లేని వాణ్ణి...నాకు మీకన్నా ఎవరున్నారు?...ఇది మీ కొడుకు పెళ్లి అనుకోలేరా?' అంటుంటే—అప్పయ్య ఊహలో—పండి కూలిపోతున్న తల్లి చెట్టు కిందనే తలెత్తే లేత అరటి మొక్కలు మెదిలాయి. చక్కని ముగింపు.

కథల్లో పాత్రల అంతరంగ చిత్రణ ప్రతిభా వంతంగా వుంది. సానుభూతి కలుగుతుంది. శైలి మెచ్చుకో దగినది. చిన్నచిన్న మాటలలో, వాక్యాలలో పాత్రల ఆలోచనల్ని, అనుభూతుల్ని హృదయానికి గురిపెడుతూ లయబద్ధంగా నడుస్తుంది కథనం. ఆయా కథల్లో రచయిత చిత్రించిన వాలావరణం ఆయా పాత్రల మానసికస్థితికో, జీవన పరిస్థితికో నేపథ్య చిత్రణల్లా వున్నాయి. 'బ్రతుకు తీపి'లో బ్రతుకుచెడిన కన్నెపిల్ల కష్టదశకు ప్రతీకగా నివ్వలు కురిసే ఎండ, 'పరావతి'లో మగవాళ్ళ కుటిలత్వానికి, మగువల నిస్సహాయ స్థితికి ప్రతీకగా ధనధన కురిసే వాన, 'కోరిక'లో సరస్వతి మనస్సులోని శూన్యతకు ప్రతీకగా ఇంట్లోని చీకటి—కథ పాడుగునా సాంపుగా వర్ణింపబడ్డాయి.

అయితే కథానికకు—వర్ణించే తీరు (కథనం) ఎంత ముఖ్యమో, సంఘటన కూడా అంతే ముఖ్యం. వర్ణన లేని సంఘటన వార్త అవుతుంది. సంఘటన లేని వర్ణన కవిత్వం అవుతుంది. పూజ కొద్దీ పురుషుడన్నట్లు కథానిక గొప్పదనం అందులోని సంఘటనను బట్టి, వస్తువునుబట్టి వుంటుంది. సగిషీ రాణించాలంటే, కలవ మంచిదిగా వుండి తీరాలి.

గ్రాంథ విమర్శలు

ఈ సంపుటికి ప్రవేశిక వ్రాసిన శ్రీ ఆచంట జానకిరాంగారి మాటల్లో—“ఏండ్లు గడచిన కొలదీ, అనుభవాలు ఎక్కువైన కొలదీ మానవ నైజములోని మంచితనపు ఉత్కృష్టతను మరింత శాశ్వతంగా నిరూపింపగలడు ఈ యువరచయిత యని నా ఆశా, నా విశ్వాసమూ కూడా”

కొత్త సంతకాలు

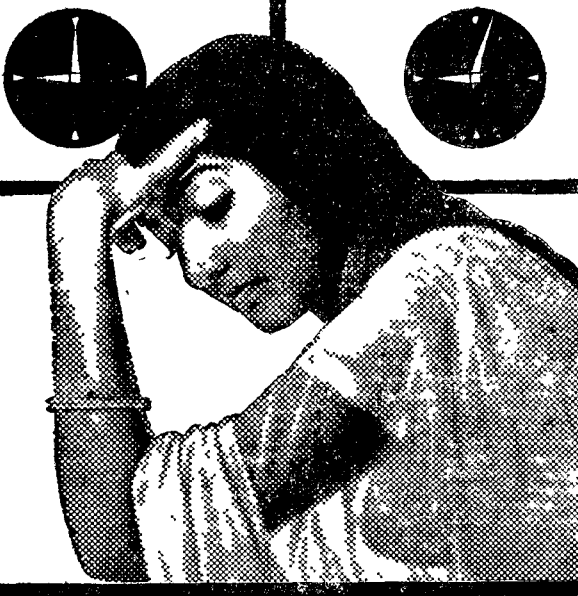
(కథా సంకలనం, పాకెట్ సైజు 120 పేజీలు. వెల: రూ. 1-50. ప్రచురణ: ఉస్మానియా విశ్వవిద్యాలయ విద్యార్థి రచయితల సంఘం, 11-6-550, నాంపల్లి, హైదరాబాద్-1)

ఉస్మానియా విశ్వవిద్యాలయ విద్యార్థి రచయితల రెండవ కథానికా సంకలనం యిది. ఇందులో వ్రాతీకా ప్రపంచానికి పరిచితులైన కథానికా రచయితలు ఒక రిద్దరున్నా చాలామంది కొత్తవారే అందుకే ఈ సంకలనానికి ‘కొత్త సంతకాలు’ అని పేరు పెట్టబడింది.

‘అక్షరాలు రాకుండాను, వదాలు తెలియకుండాను, వాటిరంగు, రుచి, వాసన తెలుసుకోకుండాను కథల్రాయకూడదు. రాసినా అవి మంచి కథలు కాలేవు....రాసేముందు ఏం రాయాలి, ఎలా రాయాలి, ఎందుకు రాయాలి అని ఆలోచించడం చాలా అవసరం...విద్యార్థి రచయిత అయ్యేముందు విద్యార్థి కావాలి. రచయిత అయ్యాకకూడా విద్యార్థి గనే వుండాలి. ఒక కథ రాయడానికిముందు వెయ్యి కథలు చదవాలి. చదువుతూనే వుండాలి...ఇవార్థి సాహిత్యం గురించి, యివ్వార్థి రచయితల గురించి తెలికుండా కథల్రాయొచ్చుగానీ మంచికథల్రాయలేం... ప్రాణమున్న కథల్రాయలేం...’ పుస్తకానికి శ్రీ డి. వెంకట్రామయ్య వ్రాసిన ముందుమాటలు యివి. ఈ కొత్త రచయితలందరూ పై మాటల్ని మననం చేసుకోవలసిన అవసరం చాలా వుంది.

ఇందులో మొత్తం పదకొండు చిన్నకథలున్నాయి. మూడు కథలు రచయితలవి. కొందరు

తలనొప్పి లేక ఘోరబాధకు
ఆతిశయంగా ఉపశమనం!

శాలోఫెన్

బాధానివారిణి మాత్రం

అమృతాంజన్ లిమిటెడ్ నాం భారతంపు

శాలోఫెన్ తలనొప్పి, పూ, పంటనొప్పి, ఒళ్ళ నొప్పులను అతి నిశ్చయంగా, శీఘ్రంగా ఉపశమనం కలిగిస్తుంది. ఇది నిరపాయకమైనది. శాలోఫెన్ డాక్టర్లు సిఫారసుచేసే పటువైన ప్రక్రియ కలిగియుంది.

108/53/1958 TEL

‘చయితలకు చెప్పడానికి కత్తెలే వుండిగానీ, చెప్పడానికి అవసరమైన భాష, కైతీ లేవు. కొన్ని కథల్లో స్పష్టతలేదు. కథకులు చెప్పదలచుకున్నదేమిటో పాఠకులకు అవగాహన కాదు. ‘కల కరిగిపోయింది’ అనే కథలో ప్రయోజనం లేదు. అందులో ఓ కొత్త రచయిత పోటీకి కథవంపి మొదటి బహుమతి వెయ్యి రూపాయలు తనకే వచ్చినట్లు కలగంటాడు. మేలు కున్న తర్వాత వ్రాతకమండీ తిరిగివచ్చిన తన కథను అందుకుంటాడు. ఈ అనుభవాన్నే ‘కలకరిగిపోయింది’ దంటూ కథగా వ్రాయటానికి పూనుకుంటాడు. ఇంతే—కథ!

తరుణ వయస్కులైన ఈ రచయితలు కథ వ్రాయటంకోసం జీవితాన్ని భీభత్సంగా, భయంకరంగా నిరాశావహంగా పూరించుకోవడమే కనిపిస్తుంది. ‘చరితార్దులు’, ‘వదిలేసిన ఆకలి’, ‘సమిధ’ ఆ రకం కథలు. ‘ఈ జీవితం నాది,’ ‘నిన్ను పూజిస్తాను’ వతిత జనోద్ధరణను ప్రతిపాదిస్తూ వ్రాసిన కథలు. ‘నిజానికి ప్రతిబింబం’లో మనిషిలోని దానవత్వాన్ని ప్రదర్శించడానికి ప్రయత్నించినట్లుగా తోస్తుంది. ఈ విషయ నిరూపణకు ఎన్నుకొన్న సంఘటనలు సన్నివేశాలు బలహీనంగా, అస్పష్టంగా, అయోమయంగా వున్నాయి. ‘విషవలయం’లో, ‘సంతకాల సంతకథ’లో లంచగండితనం అవినీతివరులకు కవచంగా, నీతి మంతుల గుండెల్లో బల్లెంగా ఉపయోగపడే విధం చెప్పబడింది. కథలన్నిటోకీ శ్రీ పాఠకోడేటి సత్య నారాయణరావు ‘గాంది పుట్టిన దేశమే ఇది,’ శ్రీ దేవ రాజా మహారాజా, శ్రీ బి. విద్యాసాగర్ రావు జంటగా వ్రాసిన ‘చీకటి’ కాస్త మెరుగ్గా వున్నాయి.

‘రచన లక్ష్యం మంచిదైనప్పడు లక్షణాల గురించి అంతగా పట్టించుకోనక్కర్లేదు. అయితే మన లక్ష్యాన్ని సాధించుకున్నాడే గుర్తించాలి. అందుకు మన లక్ష్యశుద్ధి ఒక్కటే చాలదు. మనం చెప్పదలచుకున్నదాన్ని పాఠకులు స్వీకరించేలా చెయ్యాలంటే—బలంగా చెప్పడమే కాకుండా అవసరాన్నిబట్టి—అందంగా ఆకర్షణీయంగా కూడా చెప్పగలిగడం నేర్చుకోవాలి..’

ఈ కథల్లో లక్ష్యం వుంది. లక్షణాలను ఒంటబట్టించుకోవాల్సిన బాధ్యత కథకులమీద వుంది. ఉత్సాహవంతులైన ఈ విద్యార్థి రచయితలు ముందు ముందు సర్వలక్షణ సమన్వితమైన కథలు వ్రాయగలరన్న కొత్త ఆశలు కల్పిస్తారేమో వేచి చూద్దాము. — శ్రీ కలవకొలను సదానంద.

సంగీత సంప్రదాయ ప్రదర్శిని

(శ్రీ సుబ్బరామ దీక్షితులవారిచే రచింపబడినది. సంపాదకులు : ఆచార్య నోరి నాగభూషణంగారు. సర్వశేక్షకులు: గానకళా ప్రపూర్ణ శ్రీ రాళ్లవల్లి అనంతకృష్ణ శర్మగారు. ఆంధ్రప్రదేశ్ సంగీత నాటక అకాడమీ ప్రచురణ రు. 10-00)

ఈ గ్రంథమును తమిళం లిపిలో మదరాసు మ్యూజిక్ అకాడమీవారు న్యూఢిల్లీ సంగీత నాటక అకాడమీవారి ద్రవ్యసహాయమున 1961 లో మొదటి సంపుటమును, 1963 లో రెండవ సంపుటమును, 1968 లో మూడవ సంపుటమును ముద్రించిరి. ఈ తమిళ లిపి ప్రతిలో ‘సంగీత సంప్రదాయ ప్రదర్శిని’ లోని ముఖ్యఅంశములైన వాగ్గేయ కార చరిత్రము, ప్రాచీన వద్దతి, లక్షణ సంగ్రహము అను మూటిని ముద్రించలేదు. ఎందువల్లనో? తెలుగులోనుండు వీటిని తమిళములో వ్రాయుటకు ఎవరును దొరకలేదో లేక అవి మూడును తమిళులకు ముఖ్యములుగావని విడిచిపెట్టినారో?

ఇట్లు చేయక, ఈ కొత్త తెలుగుకూర్పు ప్రతిలో, ఈ మూడు అతిముఖ్యములైన అవశ్యములైన (వెంకటమఖి సంప్రదాయమును వివరించు) విషయములను అచ్చువేసి యుండుట మిక్కిలి ముదావహము.

ఈ గ్రంథములో సంగీతజ్ఞులు గమనింపవలసిన ముఖ్యమైన విషయము ఏమనగా—వెంకటమఖి సంప్రదాయమే నిజమైన తొలి, శుద్ధమైన ఆధునిక కర్ణాటక సంగీతమునకు ఆధారము. స్థాయిలోని 12 స్వర స్థానములలో 16 స్వరములను చూపించి, వాటిని

గాని 72 మేళములను వ్రస్తరించి, ఒక్కొక్క మేళమునకును తగిన ఇంపైన రాగస్వరూపముగల 72 రాగాంగ రాగములను కల్పించిన మహాపురుషుడు వెంకటమఖియే. ఇదియునుగాక వెంకటమఖి రాగాంగ రాగములను, వాటి జన్య రాగములను వాటి రాగ స్వరూపములు తేటగా తెలుపుటకుగాను రాగాంగరాగములకు మిక్కిలి చమత్కార రచనలను లక్షణ గీతములను, జన్యరాగములకు లక్ష్యగీతములను, తానములను, అనేక ప్రబంధములను రచించి తాను వ్రాసిన 'చతుర్దండి ప్రకాశిక' అను లక్షణ గ్రంథమునకు అనుబంధములుగా చేర్చియున్నారు.

ఇటువంటి మేలైన గ్రంథమును వెంకటమఖి యొక్క వంశస్థులు మిక్కిలి రహస్యముగా ఎవరికిని అందనీయక దాచిపెట్టిరి. దీనికి కారణము ముఖ్యముగా వెంకటమఖి (విజయరాఘవనాయక—కడవటి తంజపురి—నాయకరాజు) కాలపు చరిత్ర కలవరములే. నాయకరాజు యుద్ధములో పడిపోయినదియు—దాని వెనుక కొంతకాలము చాల కలవరములకును అల్లికల్లోలములకును దేశము లోబడి, పిదప తంజపురిలో మహారాష్ట్రుల యుగము స్థాపితమయిన విషయము తెలిసినదే.

శుద్ధపదమ ద్రావిడులు—తెలుగు మాతృభాష కాదు అట్లుండియు దీక్షితుల వంశపువారు, అనగా రామస్వామి దీక్షితులు, వారి కొమారులు ముద్దుస్వామి దీక్షితులు (సంగీత త్రిమూర్తులలో నొకరు) బాలస్వామి దీక్షితులు, చిన్నస్వామి దీక్షితులు, బాలస్వామి దీక్షితుల కొమారుడు (స్వీకారపు) సుబ్బరామ దీక్షితులు వీరందరు వెంకటమఖి సంప్రదాయ ప్రకారమే సంగీతమును అభ్యసించిరి. రామస్వామి దీక్షితులు తుదలో, మార్గదర్శి వీరభద్రయ్యగారివద్ద సంగీతమును వేర్చి, అటుపిదప మధ్యార్జునములో వెంకటమఖి వంశ స్థులలో నొకరైన వెంకట వైద్యనాథ దీక్షితులవారి వద్ద వెంకటమఖి సంప్రదాయమును వివరముగా అన్ని అంశములతో నేర్చెను. పిదప తన కుమారులకు ఆ వెంకటమఖి సంప్రదాయ ప్రకారమే సంగీత విద్యను

నేర్పెను. వారలలో ముద్దుస్వామి దీక్షితులు 72 రాగాంగరాగములకును (ముఖ్యముగా వివాది దోషములు గల వాటికినహా) వెంకటమఖి చూపించిన మూర్ఛనలను తేటగా తెలియునటు 72 లక్షణ కృతుల రచించియున్నారు. వాటిని ఈ గ్రంథములో చూడవచ్చును.

సుబ్బరామదీక్షితులు 1861 లో, (తమ బాల్యములో, 22 వ వయస్సులో) శంకరాచార్యస్వామిల వారిపై స్తుతిగా కాశీరామక్రియ రాగములో నొక వర్ణమును, శంకరాభరణమున 'శంకరాచార్య'మను కృతీయును రచించి కుంభకోణం జగద్గురువును దర్శించి వారి నభిలో వాటిని వినిపించెను. శంకరాచార్య స్వామిలవారు చాల సంతోషించి తమ మఠములో అంతవరకు మిక్కిలి రహస్యముగా దాచియుంచ బడియుండిన వెంకటమఖి రచించిన 'చతుర్దండి ప్రకాశిక'—దాని అనుబంధములోని రాగాంగరాగ, జన్య రాగ వివరములను, లక్షణ గీతములను, లక్ష్యగీతములను, తానములను, ప్రబంధములతోనూగల తొలి వ్రాత ప్రతిని సుబ్బరామ దీక్షితులకు బహుమానముగా ఇచ్చిరి. 'సంగీత సంప్రదాయ ప్రదర్శిని'లో వ్రాసి బయటబెట్టిన అన్ని విషయములను ఈ తొలి వ్రాత ప్రతిలోనివే. ఈ గ్రంథము ఒక సంగీత నిధి—బొక్కనము అనుటకు వేరు నిదర్శనము అనావశ్యకము.

ప్రస్తుతము ముద్రించబడిన ఈ క్రొత్త కూర్పునకు మొదటి సంపుటమును గమనించిన కొన్ని బేదములు కనబడుచున్నవి.

(1) సుబ్బరామ దీక్షితులవారి (గ్రంథకర్త) పీఠికయును, కాశీవాసి నటేశపాద హృదయ గారు గ్రంథమునకు వ్రాసిన పీఠికయును ఈ క్రొత్త కూర్పులో కనబడవు. వాటిని చేర్చియుండిన చాలా బాగుండును. (తమిళమున గ్రంథకర్త పీఠిక మాత్రము గ్రహించినారు.)

(2) దీక్షితులవారి గ్రంథకర్త పీఠికలో సుబ్బరామ దీక్షితులు రాజబగద్వీర రామకుమార ఎట్టప్ప మహారాజుగారి కోరికమీద కవితయము వారి భారత

పద్యకావ్యమును వచనముగా ద్రవిడికరించి ముద్రించి రని వ్రాసియుండుట చాల ముఖ్యమైన విషయము. శ్రీ సుబ్బరామ దీక్షితులవారు తాము కవిత్రయ భారతమును చదివి తమిళములో వచన రూపముగా వ్రాసిన విషయమును చాల గొప్పగా చెప్పుకొనియున్నారు ఈ విషయము గ్రంథకర్త పీఠికలోను, వాగ్గేయకార చరిత్రలోను వ్రాయుటయే గాక, 1905 లో తాము ప్రకటించిన ప్రథమాభ్యాస పుస్తకము ముఖ పత్రములో తమ్ము గూర్చి యిట్లు వ్రాసికొనిరి. 'శ్రీ గురుగుహ ముద్రాంకిత కృతి కర్తలైన ముద్దుస్వామి దీక్షితుల వారి పుత్రులును, ఎట్టయపురం సంస్థాన సంగీత సాహిత్య విద్వాంసులును, నవ్వుయ్య భట్టారకాది కవి త్రయ ప్రణీతంబైన శ్రీమదాంధ్ర మహాభారత పద్య కావ్యమును వచన రూపముగా ద్రవిడికరించినవారును, సంగీత సంప్రదాయ ప్రదర్శిని గ్రంథకర్తయు నైన ..' అని తెలుగులో ఎంతటి పండితుడో దీనివలన తెలియుచున్నది.

(1) గ్రంథమునకు పీఠికలో మణలి ఎ. ఎం. చిన్నస్వామి మొదలియారు ఎం. ఏ., వారి ప్రయత్నముచే ఎట్టపు మహారాజు గారి అనుమతిచే సుబ్బరామ దీక్షితులు 'సంగీత సంప్రదాయ ప్రదర్శిని' వ్రాయబూనిరి. ఈ విషయము తెలియనమ్ముట మంచిది కదా. ద్రవిడ దేశమందలి ఆంధ్రాభిమానము వ్యక్తమగును గదా.

(2) ఈ కూర్పునకు శ్రీ రాధాకృష్ణ అనంత కృష్ణశర్మగారు వ్రాసిన పీఠికలో 'మణలి చిన్నస్వామి మొదలారు' అనుటకు బదులుగా 'మణలి లక్ష్మణ స్వామి మొదలారు' అని పడినది. అది చాల చిన్న పీఠిక. సుప్రసిద్ధ విద్వాంసులు విషయజ్ఞులునునైన విరిచేత నొక విపులమైన యుపోద్ఘాతమును సంప్రదాయాది వివరములతో వ్రాయించియుండిన ఉపయోగ కరముగా నుండియుండెడిది. సంగీత సంప్రదాయ ప్రదర్శిని యను శీర్షికకు తగిన వివరణము కావలెను గదా. సంప్రదాయము తప్పిపోయినందున దానిని పునరుద్ధరించుట యను భావము ధ్యనించుచున్నది. దీనిని వివరింప శ్రీ శర్మగారే సమర్థులు.

ఈ క్రొత్త కూర్పులో తొలి కూర్పులోని నోటేషను సంజ్ఞలు కొన్ని మారి కనబడుచున్నవి. వానిలో కొన్ని :

నోటేషనులో వచ్చు కాలప్రమాణములు లేని (Adventitious notes) స్వరాక్షరములను ఇంకను చిన్నవిగా పంక్తికి కొంచెము పైగా ఇతర స్వరములకు సంబంధములేక ప్రత్యేకముగా తేటగా తెలియనట్లు ఉంచవలెను.

సాహిత్యాక్షరములు వాటికి ఏర్పడిన స్వరాక్షరములకు నేరుగా క్రిందరాక, ముందు వెనుకగా చెదరి యుండుటయు గమనించి, వానిని సరిగా ముద్రించి యుండిన బాగుండును.

అచ్చు పొరబాటులు ఎక్కువగా కనబడుచున్నవి. ఇది సహజమే గనుక అచ్చుపొరల పట్టికను చేర్చి యుండిన బాగుండును. దీక్షితులవారు ఇట్టి పట్టికను 38 పేజీలలో చేర్చియున్నారు. అవి దిద్దబడి నవి. చిన్న పొరబాటులు సులభముగా తెలిసికొనడగన విషయములు వేరే చెప్పియున్నారు. అవి కొడా ఈ కూర్పులో చేర్చియుండిన బాగుండును.

ఈ గ్రంథములో మరొక ముఖ్యమైన అంశము— దీక్షితులవారి కృతులు వారమర్చిన ధాతువులతో సహా నోటేషనులో నున్నవి. వానిని చక్కగా గమనించి వాటికి చూపించబడిన ధాతు ప్రకారము సంగీత విద్వాంసులు సాతము చేయవలెనని నా ప్రార్థన. ఇప్పటి విద్వాంసులు అనేకముగా దీక్షితులవారి కృతులకు ఏర్పడిన ధాతువులను మార్చి త్యాగయ్యగారి కృతుల కైలిగా పాడుచున్నారు. విద్వాంసులు ఈ కూర్పును గమనించి ఆ విధముగా వ్యత్యాసముగా పాడక, కృతులను వాటికి దీక్షితులు రచించిన మెట్టును పరిశీలించి పాడుదురని నా అభీలాష. ఈ ముద్రణము సుందరముగా ఆకర్షణీయుముగా నున్నది.

—శ్రీ సత్యనాథ రామకృష్ణయ్య

నందీశ్వర భరతము (సంస్కృతము)

నందీశ్వర ప్రోక్తము

(పంక్తి — శ్రీ ముట్టూరు సూర్యనారాయణశాస్త్రి. ప్రచురణ—ఆంధ్రప్రదేశ్ సంగీత నాటక అకాడమి. కళాభవన్, హైదరాబాద్ 500004 వెల— రూ. 1-00.)

ఇది నాట్యశాస్త్రమునకు చెందిన గ్రంథ భాగమనిపించును. పరిష్కర్తలు తమ మూలగ్రంథమును గూర్చిన వివరములను తెలుపకుండుటచే విమర్శకలే ఆ భారమును నిర్వహించవలసి యున్నది. తంజావూరి ప్రభువగు రఘునాథుడు తన సంగీత సుధయందు 'నందీశ్వర సంహిత'యను గ్రంథము నొకదానిని తాను చూచినట్లు చెప్పకొనెను. అందలి భాగమే యిది కానోవును. మరెవరు నైన దీనికి మూలవ్రతులు మరి కొన్ని దొరకునేనో. మృదంగవాద్య సంప్రదాయములలో విది యొక మార్గము. తెలుగుదేశమున కొందరు మాత్రమే దీని నెరిగియున్నట్లు పరిష్కర్తలు తెలిపిరి. ఇందు నాట్య శబ్దోత్పత్తి భేదములు, సప్తతాళ నాట్యశబ్దము ఏకోత్తర శతతాళ నిరూపణము అను విషయములు మూడవ్యాయములలో వివరించబడినవి. సంప్రదాయమును గూర్చి ప్రయోగ పూర్వకముగ పరిష్కర్తలు ప్రామాణ్యమును తెలిపిరి. కాని మూల గ్రంథమును గూర్చి భావి పరిశోధనల ద్వారా తెలుసుకొనవలసి యున్నది.

— శ్రీ పి. వి. శాస్త్రి

(1) మారని నాణెం

(నవల)

(రచయిత; రేపూరు అనంతపద్మనాభరావు. పేజీలు: 178; వెల. రూ. 4-00; ప్రతులకు:

- (1) శ్రీ ఆర్. లక్ష్మీకాంతారావు; చెన్నూరు (వయా) దామవరం (S. O) నెల్లూరు జిల్లా. (2) స్టూడెంట్సు బుక్ సెంటర్; విజయవాడ—2.)

(2) ఊరుమ్మడి బతుకులు

(కథా సంకలనం)

(రచయిత: శ్రీ పి. ఎస్. రావు. పేజీలు: 172; వెల: రూ. 3-25 లు. ప్రతులకు: నవయుగ పబ్లిషర్సు; నుల్తాన్ బజారు; హైదరాబాద్—500001.)

(3) పళ్ళ చక్రం

(కథా సంకలనం)

(రచయితలు: శ్రీ విహారి, శాలివాహన. పేజీలు: 201; వెల. రూ. 6-00 లు. ప్రతులకు: శ్రీనివాసా పబ్లికేషన్సు; వరేగూడెం; మచిలీపట్టణం.)

(1) ఈ నవలలో కథా నాయకుడైన గోపాలరావు కలాశాలలో తెలుగు ఉపన్యాసకుడు. గోపాలరావు పాత్రను ఏ దృక్పథంలోంచి అర్థం చేసుకోవాలో ఈ నవల చదివిన ఏ పాఠకునికి బోధపడుదు. గోపాలరావు అనమర్తుడు అని మాత్రం ఎవరైనా ఊహించవచ్చు. నవలయొక్క ప్రధాన ధ్యేయం ఈనాటి విద్యా విధానాన్ని, ఉపాధ్యాయుల మనఃప్రవృత్తిని, విద్యార్థుల విశృంఖలతను విశ్లేషించడం. ఒక ప్రత్యేకమైన వృత్తిలోని గుణగణాలను ఆ వృత్తిని చేపట్టినవారిలో కనిపించే మందిచెడులను వివరించే నవలలు తెలుగులో చాలా అల్పంగా ఉన్నాయి. ఇలాంటి నవలలు అట్టి లోపాన్ని తీర్చడానికి అవసరం కూడా. అయితే ఈ రచ

ఉ ప యో గ క ర మై న సరికొత్త గ్రంథములు

వ్యవసాయము—పిషరీ—కోళ్ల పెంపకము—అడవులు—
తోటపని—యింజనీరింగ్—నైపుణ్యము—వివిధ సాంకేతిక
విషయములపై గ్రంథములు గలవు. కేటలాగు ఉచితము.
ఇంగ్లీషులో వ్రాయండి.

N. K. PAUL & SONS,
P. B. No. 12202, Calcutta—5.

యిత మంచి ఇతివృత్తాన్ని తీసుకున్నప్పటికీ తన్నిర్వహణలో విఫలు లయ్యారు. గోపాలరావుని ఒక కాంప్లీ కేటెడ్ కారక్టర్ గా చిత్రించారేగాని ఆయన చెప్పదల్చుకున్న భావాలకు వాహికగా చేసుకోలేదు. గోపాలరావుకి ఈనాడున్న విద్యావిధానంలోని లోపాలమీద తీవ్రమైన అసంతృప్తి ఉంది. ఉపాధ్యాయులలో ఉన్న లౌక్యం గోపాలరావులో అణుమాత్రం కూడా లేదు. విద్యార్థులు ప్రదర్శించే అవిధేయతను భరించలేడు. పీటన్నింటినీ గోపాలరావు ఉత్త పూర్ణగా, పిరికివాడుగా ఎదుర్కొన్నాడేగాని ధైర్యంతో ఒక స్థిర దృక్పథంతో ఎదుర్కొలేదు. పిరికివాడి తిరుగుబాటువల్ల ప్రయోజనం ఏముంటుంది?

గోపాలరావు భార్యను సుఖపెట్టలేక పోయాడు. తరగతిలోని విద్యార్థుల్ని సంతృప్తి పరచలేక పోయాడు. స్టాఫ్ లో సామభూతిని సంపాదించుకోలేక పోయాడు. దీనికంతటికీ కారణం గోపాలరావు ముక్కుకు సూటిగా పోవడం అని పాఠకుడు అంగీకరించినా గోపాలరావు తన్ను గురించి తను అధికంగా ఊహించుకోవడం, లాటరీ టిక్కెట్లు కొని లక్షలకోసం కలలు కనడం, పిప్పమ్మ చనిపోతే ఆ ఆస్తి తనకు దక్కుతోందని ఆమె చావుకోసం ఎదురు చూడటం, ఇవన్నీ గోపాలరావు పాత్రను ఒక వద్దతిలో అర్థం చేసుకోవడానికి వీల్లే కుండాచేసే లక్షణాలు. పుస్తకాలు కొన్నందుకు షాపు వాడిచ్చిన కమిషను తీసుకోవడానికి అంగీకరించని గోపాలరావు డబ్బుకై పినమ్మ చావుకోసం ఎదురు చూశాడంటే పరస్పర విరుద్ధ లక్షణం కాదా?

రామభద్రదయ్యలాంటి తెలుగు ఉపన్యాసకుడు తేలికగా సునాయాసంగా తన విధి నిర్వహణలో విజయాన్ని సాధిస్తున్నాడంటే—దానికి కారణం దిగజారి పోతున్న నైతిక విలువలకు, పడిపోతున్న విద్యాప్రమాణలకుగల సంబంధం. ఈ సంబంధానికి మూలమైనది మన వ్యవస్థ ఆ వ్యవస్థ యొక్క విశ్లేషణకు రచయిత పూనుకోలేదు. మొత్తంమీద నవలకు చదివించే లక్షణంఉన్నా రచయిత ఇతివృత్త నిర్వహణలో ప్రదర్శించిన ఆశ్చర్యవల్ల పాఠకునికి ఒక ఘంచ నవల

చదివామనే సంతృప్తి కలగదు. పోగా ఎనభై నాలుగో పేజీనుంచి ఒక్కసారే తొంభై మూడో పేజీకి వచ్చింది నవల. మధ్యలో పేజీలు ఏమైనాయో రచయితగాని, ముద్రాపకులుగాని పట్టించుకోలేదు. ట్రాన్స్లర్ ఆయన గోపాలరావు పోతూపోతూ నేను మారాలో? ఇతరులు మారాలా? అని తనకు తను వేసుకున్న ప్రశ్నకు ప్రతిపాఠకుడు ఇచ్చే జవాబు గోపాలరావులాంటి నగం నిజాయితీ, నగం చాదస్తం, నగం అహంభావం, నగం పిరికితనం కలిగిన వాళ్ళ అవశ్యం మారవలసిందేనని.

2. సాహిత్య ప్రక్రియలన్నింటిలోనూ ఈ నాడు నవల, కథానిక విస్తృత ప్రచారంలోఉన్న ప్రక్రియలు. చెయ్యి తిరిగిన రచయిత అయితే వివిషయానైనా కథగా రాసెయ్యెచ్చు. సాహిత్యానికి ఒక ప్రయోజనం ఉన్నది. సమాజంలో ఏ కొద్దిమంది నైనా సాహిత్యం ప్రభావితం చెయ్యగలదు అని విశ్వసించి ఆ ప్రయోజనాభి ముఖంగా కథలు రాస్తున్న రచయితలు మనకు బహుతక్కువమంది. ఆ తక్కువమందిలో ఈ రచయిత ఒకడు. ప్రయోజనాన్ని ఆశించి రాసే రచయితల్ని ఈ సంకలనానికి ముందు మాటలో శ్రీ కొడవటిగంటి కుటుంబరావు రెండు వర్గాలుగా విభజించారు. 'అభ్యుదయ సాహిత్యం సమీప భవిష్యత్తులో సుఖమయ జీవితాన్ని చూపింది. విప్లవ సాహిత్యం సత్యర భవిష్యత్తులో విస్తృత విప్లవాన్ని చూస్తున్నదే. ఇది ఈ రెండు ఉద్యమముల మధ్య ప్రధానమైన తేడా.' శ్రీ పి. ఎన్. రావు రెండో వర్గానికి చెందిన రచయితగా ఈ కథా సంకలనం ముజుపు చేస్తున్నది.

ఈ సంకలనంలో మొత్తం తొమ్మిది కథలున్నవి. అన్నీ కథలకు పాత్రలు సమాజంలో అట్టడుగున పడిఉన్న జనాభా. వీడించబడే వర్గానికి వీడించే వర్గం స్వాతంత్ర్యాన్ని ఇవ్వదు; వీడించబడే వాడు వాడికిగా స్వాతంత్ర్యాన్ని సంపాదించుకుంటేతప్ప. ఇది రచయిత దృక్పథం. బంగారమ్మ కమితంలో భీమయ్య, రాళ్ళెత్తిన వాళ్ళ కథలో శంకర్, పిళ్ళే; గంజాయి

గొట్టులు కథలో సుగుణ ఈ రకంగా బలైపోయిన వాళ్లు. కొరడా కథానికలో సింగి, ఊరుమ్మడి బతుకుల్లో గన్నెయ్య ఈదినం కాకపోయినా రేపైనా స్వాతంత్ర్యాన్ని పొందుతాం అని ఆత్మవిశ్వాసంతో పోరాటం కవచంగా ముందుకుపోయే స్వాతంత్ర్య మార్కుకి మార్కులో రచయిత తన దృక్పథాన్ని విపులంగా వివరించారు. సుబ్బడు ప్రశ్నించుటగారి హరిజన సాత్రులు. సుబ్బడి కొడుకు ఇంజినీరు. గాంధీ సిద్ధాంతాలు అమిత ప్రచారంలోకి వచ్చినా, కులభేదాలను తొలగించాలని ప్రభుత్వం ఎన్ని చట్టాలను చేసినా హరిజనుల స్థితి ఈ దేశంలో ఏ మాత్రం మారలేదు. 'ఈ అంతరాల్ని అంటరాని తనాన్ని చట్టాలూ, సంస్కరణలూ, ఆలయ ప్రవేశాలు హరిజన కాలనీలో నిర్మూలించలేవు. వీటికి సరైన పరిష్కారం ఆర్థిక సమానత్వం సాధించడంలో ఉంది.' అంటాడు ఇంజినీరు. ఆర్థిక సంస్కరణ లేకుండా సామాజిక సంస్కరణ దుస్సాధ్యమని ఈ రచయిత స్పష్టంగా చెబుతున్నాడు. 'కులముగలవారు గోత్రము కలవారు విద్యచేత విగ్రహింపవారు పసిడిగల వాని బానిస కొడుకులు' అన్నాడు వేమన.

ఊరుమ్మడి బతుకులు మంచి కథా సంకలనం. కేవల విషయ పరంగానే కాక రచనాశిల్ప పరంగాకూడా ఉత్తమమైన సంకలనం ఇది. రచయిత ఎవరికోసం రాస్తున్నాడో వాళ్ళయినా, వాళ్ళ బాషా పరిధిని దృష్టిలో పెట్టుకుని కథలను వడిపారు. ఇలాంటి మంచి సంకలనాలను అచ్చువేసేటప్పుడు ముద్రాపకులు అచ్చుతప్పులు లేకుండాను, మధ్యలో అక్షరాలు ఎగిరి పోకుండాను జాగ్రత్త తీసుకోవాలి.

3. తెలుగు పాఠకులకు శ్రీ విహారి, శాలి వాహనలు సుపరిచితులయిన రచయితలు. ప్రస్తుత సమీక్షా గ్రంథం తొమ్మిది కథల సంకలనం. ఈ కథల్ని ఆంధ్రపత్రిక, భారతి, జ్యోతి, ప్రగతి మొదలైన పత్రికల్లో వచ్చినవే. ఇందులో 'మమత' కథానికకు ఆంధ్ర సప్తవివరపత్రిక దీపావళి కథల పోటీలో మొదటి బహుమతి వచ్చింది.

సభ్య చక్రం అనే కథలో ఒకణ్ణి ఇంకొకడు ఆ

ఇంకొకణ్ణి ఇంకొకడు ఎలా దొపిడి చెస్తున్నాడో చక్కగా వివరించబడింది. అయితే ఈ దోపిడీకి మూలం ఏమిటి? ఆ మూలాన్ని అంతమొందించడానికి మార్గం ఏమిటి? అనే ప్రశ్నలకు సమాధానాలు రచయితలు చెప్పలేదు. 'గేమ్' అనే కథ ఒక మంచి మనిషిలోని బలహీనతను ఒక తెలివైన జలవంతుడు ఎలా క్యాచ్ చేసుకుంటాడో చెబుతుంది. అడుగున ఉన్న ఒకడు అడుగున ఉన్న మరొకణ్ణి ఎలా మోస గిస్తాడో గోరంతదీపం కథలో తెలుస్తుంది. డబ్బు మనుష్యులగా ఉన్న ఒక ఉత్తమ వ్యక్తికి వ్యక్తమైన ఆలోచనలు వస్తే అతని మనస్సు ఏవిధంగా పని చేస్తుందో మిసిసి కథ ఋజువు చేస్తుంది. ఒగోరా కథలో రామచూర్తి ఈనాటి అవకాశ వాదానికి ప్రతీక. 'ఎండ—వెన్నెల' 'జీవనరాగం' 'సిరి' మొదలైన కథలు ఈనాటి సామాజిక వాస్తవికతకు మణిదర్పణలు. 'వికృతి' 'మమత' పెంటి మెంటుకి సంబంధించిన కథలు.

ఏ ఇతివృత్తాన్ని తీసుకున్నా ఈ రచయిత రిద్దరికీ ఆ ఇతివృత్తాన్ని అద్భుతంగా వడిపించగలిగే శక్తి ఉన్నది. రచయితలుగా వీరు తమ కథలో కొన్ని సమస్యల్ని బాగా విశ్లేషించగలుగుతున్నారు కాని ఆ సమస్యలకు సరైన సామాజిక అవగాహనలో పరిష్కారాన్ని చూపలేక పోతున్నారు. వర్తమానాన్ని చూడగలిగి వంతగా భవిష్యత్తుని దర్శించలేక పోతున్నారేమో! ఎండ—వెన్నెలలో సర్పి గాడికి, సిరిలో నిరంజనానికి, జీవనరాగంలో రాజశేఖరానికి మెఱుపు మెఱసిందిలో మల్లన్నకి రచయితలు చూపించిన పరిష్కారం న్యాయమైన పరిష్కారం కాదు. సిరికథకు ముగింపు, రాజశేఖరం కథకు ముగింపు రచయితలు కావాలని చేసిన ప్రీక్కుగా కనబడతాయే కాని స్వాభావికంగా లేవు. పోనీ అవి వాస్తవమే అయినా అవి ఒక వ్యక్తియొక్క సమస్యని పరిష్కరిస్తాయే కాని సమాజంలో అలాంటి వ్యక్తులు అనేకమంది ఉన్నప్పుడు వారందరికీ ఈ ముగింపులే పరిష్కార మార్గం కాదు గదా! రాజశేఖరం దరిద్రానికి శిష్యుర

లిచ్చిన ఆటువందల రూపాయలు పరిష్కార మార్గమైతే దాని తరువాత ఏమిటి? అన్నది ప్రశ్న. అంచేత ప్లాతను ఒక వ్యక్తిగా కాక ఒక టైమ్ గా భావిస్తే ముగింపు మరో రకంగా ఉండేదేమో! 'సమస్య, దాని పరిష్కారం' అనే విషయాన్ని మినహాయిస్తే ప్రతి పాత కుడు చదవ తగ్గ కథ లివ్వ.

—శ్రీ టి. ఎల్. కాంతారావు.

తెలుగులో కొత్త వెలుగులు

(కర్త: తూమాటి దొణప్ప, ఆంధ్ర విశ్వవిద్యాలయము, తెలుగుశాఖ; వెల ఐదు రూపాయలు; ప్రాప్తి స్థానములు:—విశాలాంధ్ర పబ్లిషింగ్ హౌస్. విజయవాడ; నవోదయా పబ్లిషర్స్. విజయవాడ; బుక్ పెంటర్. విశాఖపట్టణము, ఆంధ్ర సారస్వత పరిషత్తు, హైదరాబాదు.)

ఆచార్య తూమాటి దొణప్పగారు తాము 1954 నంబుండి చేసిన 'రేడియో ప్రసంగాలలో ఇరవయ్యంటిని ఏర్పి కూర్చగా రూపెత్తిన మొదటి సంపుటి యీ 'తెలుగులో కొత్త వెలుగులు.' వారు చెప్పినట్లుగా 'ఇందులో తొలి ఆరు ప్రసంగాలు శిష్ట సాహిత్యానికి, తుది ఆరు ప్రసంగాలు జానపద సాహిత్యానికి, తక్కిన యెనిమిది భాషా విజానికి సంబంధించినవి.'

'తెలుగు సంస్థానాలు—సాహిత్య పోషణమూ' అను ప్రథమ ప్రసంగములో దొణప్పగారు విజయనగరము, బొబ్బిలి, పితాపురము, అమరావతి, చల్లపల్లి, గద్వాల, వనపర్తి, ముక్త్యాల, వేంకటగిరి; మొదలగు సంస్థానములలో 'ప్రవర్తితమైన సాహితీశాఖలను గూర్చి సంగ్రహంగా' పరిశీలించిరి. ఇదివరకే వారు రచించిన 'ఆంధ్ర సంస్థానములు—సాహిత్య పోషణము' అను బృహద్గ్రంథమున కీ ప్రసంగము సుందర సంగ్రహరూపము. దొణప్పగారు ఆంధ్ర సంస్థానములలో వెలసిన సారస్వతమునకు సమచిత్తముతో విలువ కట్టిరి. కానిచో వారు 'ఈ యుగంలో పాండిత్యపు వదను పాచ్చి, కవిత్వపు కదను తగ్గినమాట వాస్తవం'

అనియు, '.....ఇంతే కాకుండా యీ యుగంలోని సాహిత్యం ఆంధ్ర సృష్టిని ఉన్నత స్థాయికి ఉద్ధరించ లేదని మనం నిందించ నక్కరలేదు. ఉన్నతస్థాయి మాట అలా వుంచండి; ఉన్న స్థానంనించి పతనం కాకుండా ఆదుకోవడానికి కొంతలో కొంతయినా తోడ్పడిందని ఒప్పుకోక తప్పదు.....' అని యెట్లు వ్రాయగలరు?

'తెలుగు సాహిత్యంలో హాస్యం' అను రెండవ ప్రసంగములో హాస్యరసమునుగూర్చి వ్రాసి ప్రాచీన కావ్యములలో పురాతన చాటుపులలో, నవీన సాహిత్యములో వాచలు. గట్టిప హాస్యమును సోదాహరణముగా జూపిరి. '.....వికృతాకారవేషాలవల్ల జనించే హాస్యం, వికృత వాక్యేష్టలవల్ల కలిగే హాస్యం లగా అంత లలితమైనది గాదు. అన్నింటికంటె వాగ్గతమైన హాస్యం ఉత్తరోత్తరం శ్రేష్ఠం' అనియు, 'సప్తల రచనల్లోని హాస్యం చాలా పాట శబ్ద సమత్కారాన్ని ఆశ్రయించుకొని పెంపొందుతున్నది' అనియు దొణప్పగారు చెప్పిన మాటలు నూటికి నూలు పాళ్లు నిజము.

'రంగనాథ రామాయణ వైశిష్ట్యం' ఎన్ని రకాలుగా వెల్లడియగుచున్నదో దొణప్పగారు చాటిరి. ద్విపదలో రూపాందులు, అవాల్మీక కథలకు ఆకరమగుట, కృతికర్త రాజకవి కావుట, పండిత పరిశోధకులను ఆకర్షించుట, దేశి రీతులకు దివాణ మగుట—యివి యన్నియు బుద్ధభూపాలుని రామాయణము విలక్షణతలే యని వారు చెప్పిరి. అనరంజి, కైపు సారాయి, ఫౌజు మొదలగు అన్యదేశ్యములను ఎత్తి చూపి '...ఈ రామాయణ రచన మీద అర్హచీనుల చేయి చాలాచోట్ల పడినట్లు స్పష్టమవుతున్న' దనిరి. కావ్యకళా ధర్మములను 'సోపంతికంగా నిరూపించటానికి చోటు చాల'దని దొణప్పగారు రన్నప్పటికి, వారి యీ ప్రసంగము తప్పక పబ్బాదయుల నలరించును.

'తెలుగులో తిట్లు కవిత్వం' అన్నది నాల్గవ ప్రసంగము 'తిట్లు కవిత్వంలో ముక్కంటాలు పెట్టితే

విందు, పెట్టుకుంటే మందు బావతుగా నృస్సి అయింది' అనుచు దొణప్పగారు స్థూలముగా తెలుగు లోని తిట్టు కవిత్యమును సమీక్షించిరి. వారు ఈ ప్రసంగములో జెప్పిన యొక కొన్ని మాటలు పరమ సత్యములు. చూడుడు 'సజ్జన సాంగత్యం కుదరె నన్నడూ, శాస్త్రశిక్షణ కొరవడినప్పడూ, సంస్కారం వెలితలలు వేసినప్పడూ వాచ్యవ్రధావమైన దూషణం ప్రచలిత మవుతుంది.' 'సత్యక్ష దూషణంకంటే భంగ్యంతరంగా వ్యంగ్యమర్హదతో అల్లిన అన్యవదేశ కవితయే ఉత్తమమూ, ఉదాత్తమూ అని నిర్ణయించటం శ్రేయం.'

'ప్రాచీన సాహిత్యంలో వశువక్త్యాదుల పాత్ర చిత్రణం' అను ప్రసంగములో వాల్మీకి రామాయణము లోని జటాయువు పాత్రను, రఘువంశములోని నందినీధేవు పాత్రను దొణప్పగారు వరిశించిరి. 'రెండూ, రెండింటికంటే మించిన కథలూ జోడించ బడ్డ రచనలను అనేకార్థక కావ్యాలని వ్యవహరించ వచ్చు' అని సూత్రరచనము చేసి, వారు 'తెలుగు లోని అనేకార్థక కావ్యాలు' అను ప్రసంగములో వాని స్వరూప స్వభావములను జూపిరి. శ్లేష తత్త్వమును వివరించి సభంగాభంగ శ్లేషాదులను సోదాహరణముగా వెల్లడించిరి. ఈ ప్రకరణములో 'ఏకార్థక కావ్యాలొ కూడా శ్లేష చమత్కారాలను అలవోకగా జెచ్చితి భూషిణంగా సాధించిన కవులు తెలుగులో అరుదుగా కన్పిస్తారు. వసుచరిత్రకారుడూ, విజయ విరాస కారుడూ ఈ కైవాడంలో కాకలు తీరిన విద్య త్కవులు' అని దొణప్పగారు చెప్పిన మాటలు వారి సత్యప్రీతికి దార్శాణములు.

సజీవభాషయగు తెలుగు ద్రావిడభాష కుటుంబమునకు జెందినదనుట సత్యము. అది సంస్కృత ప్రాకృత పదములనే కాక యితర దేశభాషా పదములను, ఖండంతర దేశభాషా పదములను స్వీకరించెను. వ్యావహారికాంధ్రభాష భిన్నప్రాంతములలో భిన్నస్వరూపముల నవధరించెను వ్యావహారికభాషా పదములు వివిధార్థములతో వివిధ ప్రాంతములలో నాడుక

కెక్కిను. ఈ వ్యావహారిక 'బహుళాంధ్రోక్తిమయ ప్రపంచము' దొణప్పగారు చేసిన 'సమగ్రాంధ్ర మాండలిక పదకోశం అవశ్యకత' 'మాండలిక భాషా భేదాలు' అను ప్రసంగములలో సాక్షాత్కరించును.

'తెలుగు పుష్పత్తి పదకోశం' అను ప్రసంగము ఆంధ్ర విశ్వవిద్యాలయములో దొణప్పగారి యాజమాన్యమున కొనసాగుచున్న పుష్పత్తి పదకోశము నిర్మాణ చరిత్రను సమీక్షించుచున్నది. భారతీయ భాషలలో నింతవఱకు నెవ్వరును పూనుకొనని పనికి దొణప్పగారు పూనుకొనిరి. పూర్వ నిఘంటువులు స్ఫురింపని యనేకాంశములు తెలుగు పుష్పత్తి పదకోశమున వివరింపబడినవి. దీనికి దార్శాణముగా దొణప్పగారు అపరంజి, వాచ్యశి, చెవి, తిల్లిక మొదలగు పదములను దీసికొని వాని పుట్టుకను, అర్థములను వివరించిరి. 'పద పుష్పత్తి తెలిసికోవటం అంటే మానవజాతి సాంస్కృతిక చరిత్ర తెలిసికోవటమే అన్న శాస్త్రకారుల సూక్తికి' ఆంధ్ర విశ్వవిద్యాలయము వారు వెల్లడింపబోవు తెలుగు పుష్పత్తి పదకోశము ప్రత్యక్ష సాక్ష్యమని దొణప్పగారు చెప్పుచున్నారు. అది యచిరకాలములో దెలుగువారి లోగిళ్లకు దరలివచ్చును గాక!

'తెలుగుమాటల పుట్టుపూరోత్తరాలు' అను ప్రసంగము ప్రామ, అమడలు, రంకులరాట్టుము మున్నగు తెలుగు మాటల పుష్పత్తిని వివరించుచున్నది. 'అమచిత విభాగము : కొన్ని వ్యక్తినామాలు' అనునది వాడుకలో వ్యక్తుల పేరు లెట్లు రూపాంతరములను ధరించుచున్నవో చూపుచున్నది. వేంకటాచలము 'చలం' కాగా, వేంకటాచలవతి కేవలము 'చలవతి' అయినది. సుబ్రహ్మణ్య పదము 'సుబ్బయ్య'గా మారినది. 'ఆంధ్రుల అణా తనలు కథ' కొన్నాళ్ల క్రిందటి వాడుకలోమన్న అణా నాణెము పుట్టుకను తెలియజేయును. 'దేశభాషలలోని దేశ్య భాగం' దేశ్యపదములకు సంబంధించినట్టిది. ఈ సందర్భమున దొణప్పగారు ఈ క్రింది విధముగా వ్రాసిరి. 'తెలుగు మొదలైన దేశభాషలలోని దేశ్యభాగం వివర్ణ

మయింది. ప్రాచీన మూలద్రావిడభాషనించి వరంపరి
ణంగా ద్రావిడ భాషలకు సంక్రమించిందే కాని పరాయి
భాషలనించి యెరువు తెచ్చిన బరువు సామ్మ కాదు.' అంతేకాక
దొణప్పగారు ప్రాకృత భాషలలోని దేశ్య భాగమునకు, ద్రావిడ భాషలలోని దేశ్య భాగమునకు
నామమాత్ర సారూప్యము తప్ప నీక నెట్టి సాత్తు
లేదని స్పష్టపరిచిరి. ఈ సత్యమును దర్శింపఁ గల
వారు వేఁ డెందఱున్నారు?

'తెలుగులో కొన్ని జననిరుక్తులు' అన్న ప్రవచనము
విలక్షణమైనది. ఏ భాషయందైనను 'సమీ
పాచారణమో, నవ్యశార్థమో గల మాటల జంటలు'
లభించును. కేవల వ్యవహార పరాయణు లొకదానికి
బదులుగా మఱియొకదానిని వాడుట, యొకదాని
పుష్పత్పత్తిని మఱొకదానికి నంటగట్టుట భాషలో
నిత్యము సంభవించునవే. 'ఏదైనా ఒక భాషా రూపా
నికి కృత్రిమంగా కల్పించబడ్డ పుష్పత్పత్తి ననుసరించి
సిద్ధించే రూపాంతరీకరణాన్ని జననిరుక్తి లేక లోక
నిరుక్తి 'ఫోక్ ఎటిమాలజీ' (Folk Etymology)
అని శాస్త్రకారులు నిర్వచించారు. శాబ్దికంగా జరిగే
తికషణము కృతక ప్రామాణిక రూపాల (Hyper
Forms) సృష్టికీ, అర్థవరంగా ప్రవర్తిల్లే అవతవ
కలు కృత్రిమ పుష్పత్తుల కల్పనలకీ హేతువు లవు
తాయి' ఆ కృత్రిమ పుష్పత్తులను దొణప్పగారు
ప్రామాణికముగా వెల్లడించి సత్యమును వెల్లడించిరి.
అత్త+ఎసరు అత్తెసరు గాలేదు. మఱి అత్తు+
ఎసరు అత్తెసరయినది. అవిధవా శబ్దమే ఆయిదువ
యను తద్భవమైనది. కుంకుమము మొదలగు నయిదు
వన్నెలు కలది యయిదువ యనుట యనుచితము. దేవ
దాయము ధర్మదాయము సాధు రూపములు. దేవా
దాయము, ధర్మదాయము వాని విలుపులు అసాధు
వులు. హజారము సహస్రభవశబ్దము గాదు. అది
పెద్దల ప్రభువుల సన్నిధియను నర్థము గల
హోజిర్, హజార్ మున్నగు పదములకు రూపాం
తరము. ఈ విధముగా దొణప్పగారు తార్కికముగా
ప్రామాణికముగా పుష్పత్తులుచెప్పి సహృదయులను

ఆకర్ష్య చకితులజేసి యాలోచించుటకుఁ బ్రేరేపించు
చున్నారు.

'మన జానపద సాహిత్యం' జానపదసాహిత్యంలో
ప్రజల కష్టసుఖాలు 'కోలాటం పాటల రూపురేఖలు'
'వరపక్షుల సరసాలు' 'జానపద సాహిత్యంలో' మేలు
కొలుపులు' 'కపిలే పాటల తీరుతెన్నులు' అను అఱు
ప్రవంగములలో దొణప్పగారు జానపద సాహిత్యనిధులను
ద్రవ్య తలకెత్తిరి. ఈ రంగమున వారు గావించిన
కృషి ని పట్టి చూపుచున్నవి. నవనాగరకులకు రుచిం
పనియొక కొన్ని లక్షణము లీ సాహిత్యమున కున్నప్ప
టికి, శిష్టసాహిత్యమును సైతము గానరాని లాలిత్యము
దీనిలో వాకపాలెక్కువే. హాస్య శృంగారశాంత రసములు
గాని, భక్తిభావముగాని మధుర మధురముగా జాలు
వారు ఆకృత్రిమ కవితా వైభవమును దీనిలోఁ గనలసి
నంత కలదు.

ఏమయా వో పెండ్లి కొడుకా యెంతకీరితి
తెన్నీనీ ||యే||

పాంత కాగిన నీళ్లు మేమూ పోసి చూస్తా
మంటిమీ

తొట్టిలోని ముసురు నీళ్ళా నాకు కావతె
నంటివీ ||యే||

నన్నబియ్యం కోడిపెట్టా మేము పెడతా
మంటిమీ

రాగిముద్దా ఉలవ చారూ నాకు కావతె
నంటివీ ||యే||

బువ్వపు బంతి పాటలలో నిదియొకటి. దీని
యందలి హాస్యము సహృదయులకే యెఱుక. అట్లే
యీ క్రింది శృంగారగీతి చరణమును జూడుడు.

కోటగోడా కొమ్ముమిందా ఆటలాడే ఆడునెమిలి
వేటగాడు వచ్చినాడు ఆటలు చాలించ రాదా.

ఈ చరణము 'చక్రవాక వధూకే, ఆ మన్త్రయన్య
సహచరమ్. ఉపస్థితా రజనీ'యను అభిజ్ఞాన
శాకుంతల తృతీయాంకమునందలి వాక్యములకంటె
నేమిట దక్కువ? దొణప్పగారు చూపిన గేయముల
జదివిన పాఠకముద్రించు వానంద మింతంతగాదు.

ఈ యింకొక ప్రసంగములు చదివిన పిదప ముందుగా బాతకుని యానంద పెట్టునది దోణప్ప గారి కృషి. నమచిత్తము, చిత్తశుద్ధి కొరవడని వండితుడుచేయు పరిశ్రమ పెట్టుండునో యీ ప్రసంగములు తెలియజేయును. మన వారిలో శిష్ట సాహిత్యముపట్ల వలపుగలవారు జానపద సాహిత్యము నీనడింతురు. భాషాశాస్త్రమున బర్హిశమించవారు కట్టుపాటలు, కళానంద గూడుగటి న ప్రథ సాహిత్యమును బరిగణించరు. ఇంక సాహితీ ప్రక్రియలన్నిటి యందు నర్వతోముఖ పండిత్యము నభివయించు 'సర్వజ్ఞ'లమాట చెప్పనేల? దోణప్పగారు పైని పేర్కొనిన యే తెగలోను జేరక యొకదేశ వాఙ్మయ మెన్ని రూపములుగా విభక్తమై యుండునో, వాని యందన్నిటం దమకుగల యభినివేశమును జాటుకొనిరి. ఉపాలతోగాక యుపవత్తులలో విషయములు చెప్పిరి.

ఇవి యాకాశవాణి ప్రసంగములు. అటప్రసంగించు వారికి కాలనియమమొక గుదిబండగా నుండును. నియత కాలములో నర్వనిషయములను సంగ్రహముగా నపేతుకముగా వక్త చెప్పవలయును. దోణప్పగారు అట్టివక్తయని యీ ప్రసంగములు రుజువు చేయుచున్నవి. ధారాళము, చతుర్త్వముతోగూడిన శైలి వానికి మఱొక ముఖ్యలక్షణము. వలసినచోట వాడని వేడివిగల పలుకులను వాడుటకు వక్త వెనుకంబ వేయలేదు.

దోణప్పగారు తాము చెప్పిన మాటల నొక కొన్నిటిని తిరిగి పరిశీలించ వలయునని కొరుచున్నాను. వ్యతిరేక విధి రూపములలో నియతి యున్నదని చెప్పమ 'ఉదాహరణకి కట్టు. చెప్పు. తిను, వచ్చు విను—ఈ యేడు క్రియలను పరిశీలిస్తే తొమ్మిది వ్యవహారమండలా లున్నట్లు స్పష్టమవుతుంది.' (పాఠ. 78) అని యనిరి. పదియవ వ్యవహార మండలమగూడ నున్నదను కొందును. ఆ మండలములో 'కట గాక చెప్పగాక. తినగాక. రాగాక. వివగాక' యనియు 'కట్టగాకు. చెప్పగాకు. తినగాకు. రాగాకు.

వివగాకు' అనియు రూపము లున్నవేమో దోణప్పగారు కనుగొన వలయును.

'ప్రమిద అనే అర్థంతో తిల్లిక గుంటూరు మండలం వాడుక.' (పాఠ 91) అని దోణప్పగారు వ్రాసిరి. గుంటూరు సీమలో తిల్లికకు ప్రమిదయను నర్థముగాక దీపము నర్థమే కలదు. 'నీ తిల్లికాట' అను నొక ట్టు గుంటూరుసీమ పర్లెనట్టులో విన్నాము. 'నీ దీపమాట'యను తిట్టెటనంటదో నీ తిల్లి కాట యనునదియు నట్టిదే. ఒకనాటి సాంఘికార్థిక స్థితిగతులమఱటి ప్రమిదలో వెలిగించిన దీపమునకు తిల్లిక యనుపేరుండిన మండవచ్చు కాని దానికి ప్రమిదయను నర్థము గానరాదు.

ఇక్కడ నొకమాట చెప్పవలయును. మన వ్రాసిన కావ్య పరిష్కర్తలకు దోణప్పగారు తిల్లికకు మూలరూపముగా జూపిన 'తిరువిళక్కు' తత్త్వము బొత్తిగా దెలియలేదు. 1909 సం॥లో బొద్ది కూరపాటి వెంకటరంగకవి పరిష్కరించిన, వావిళ్ల వారు ప్రకటించిన 'హంసవింశతి'లో (3 ఆశ్వా 28 పద్య) 'తిరువిళక్కు' అని యున్నది. 1964 సం.లో మద్దులపల్లి సుబ్రహ్మణ్యశాస్త్రిగారు రచించిన యర్థ తాత్పర్య వివరణములతో వావిళ్లవారే 'హంస వింశతి'ని బ్రకటించిరి. అందు 'తిరువిళక్కు' అను పాఠ మున్నది. 1909 సం॥లో వావిళ్లవారు ప్రకటించిన 'వైజయంతి విలాసము'లో

'సందె ప్రాదె వన గన వూడ్చు మందిరమున
దిరువళకు వెట్టు నెరవు ధాతిరులు దాచు'

అని కలమ. ఇంక నిఘంటువు లేమి చెప్పుచున్నవో చూతము. 'దీపంబు పేళ్లు, వఱలుచుండున్న జోతి. తిరుళిక, దివ్వె యనగ'నని సాంబ నిఘంటువులో గలదు. యతిస్థానమున నున్నది కావున తిరుళిక (తిరు వళిక) యను రూపమే గ్రంథకర్త యెంచినదనుట స్పష్టము. 'దీపము తిరువళిక, జోతి. దివ్వె యనగ వెలయు'నని వేంకటేశాంధ్రములో నున్నది. దీనిని వావిళ్లవారే 1933 సం॥లో ముద్రించిరి. కాని వారే

1953 సం॥లో బ్రకటించిన నిఘంటువులో 'తిరు విళక' యను పదము కడ వేంకటేశాంధ్రమునుండి ప్రయోగమును జూపుచు 'దీపము. తిరువిళక. జోతి. దివ్య. యనగ వెలయు'నని యుద్ధరించిరి. వేంకటేశాంధ్రములోని తిరువిళక నిఘంటువులో తిరువిళక యైనది.

బ్రౌనుదొరగారు తిరువిళక. తిరువిళకె. తిర్వళి ఘెలు అను మూడు రూపము లంగీకరించి Vaishnava cant for a lamp (S) అను సర్థము లిచ్చెను. శబ్దరత్నాకర కర్త యీ మాట యెత్తుకో లేదు. సూర్యారాయాంధ్ర నిఘంటువు తిరువిళక. తిర్విళక అను రెండు రూపముల నంగీకరించి వైజయంతి విలాసమునుండి, హంసవింశతి నుండి ప్రయోగములను జూపినది. మొదటి కావ్యము నందలి పద్యమున తిరువిళకు అను పాతమునే గ్రహించినది. తిరువిళక యను పదము క్రింద తిరువిళకు పదము గల పద్యము నువాచరింప నేల? ఈ నిఘంటువు మొదలు చూపవలసినది తిరువిళక కాదు. మఱి తిరువిళకు అను పదమును. వావిళ్లవారు ప్రకటించిన కావ్యము నందలి తిరువిళకు సూర్య. నిఘంటువులో తిరువిళకు అయిన దన్న మాట. మఱి యీ నిఘంటువే వైజయంతి విలాసము పద్యమును జూపి (తిరువిళము. ముద్రి) అని యన్నది. 'తిరువిళము వావిళ్లవారి పాతము గాదు. మఱి యదెక్కడిది? సూర్య. నిఘంటువు హంస వింశతి ప్రయోగములో 'తిర్విళకలున్' అను పాతము నంగీకరించి (తిర్విళిళులు. అవముద్రి) యని యన్నది. విళక్కు తమిళ పదమని, దానికి దీప మర్థమని చెప్పినది.

మొత్తమువీరి కావ్యములలో నిఘంటువు లలో తిరువిళకు. తిరువిళక. తిర్విళక. తిరువిళకె. తిరువిళక. తిర్విళక. తిరువిళకు, తిర్విళిళు. తిర్విళిళె. తిర్విళిళె అను రూపములు కనబడుచున్నవి. పరిష్కారము నిఘంటు కర్తలను ఈ పద మెంతో తికమక పెట్టినది. ఈ పట్టున దొణప్పగారు 'శ్రీ దీపం అనే అర్థం గల తమిళంలోని తిరువిళక్కు దీనికి

(తిర్లికకు) మూలరూపం' అని చెప్పి సహితము గుగతులైరి. కాబట్టి ఆదిమరూపము తిరువిళక్కు లేక తిరువిళకు. మనకు గావ్యములలో నిఘంటువులలో గనబడు నితర రూపము లన్నియు వ్యావహారికములే యని యనుకొనవలయును. విచిత్ర మేమనగా సూర్యారాయాంధ్ర నిఘంటువు తిరు+విళక్కు అని విభజింపగా వావిళ్ల నిఘంటువు తిరు+విళక యని చూపినది. ఏమనుకొనవలయును?

'పారసీ భాషలో 'జర్నార్' అంటే 'బంగారు పోగు' అని అర్థం. బంగారు పూతలేక బంగారు అల్లిక పని అనే అర్థమున్న 'జర్నార్' అనే పారసీపదం ఉర్దూద్వారా తెలుగులోకివచ్చి 'జలపోసనం'గా మారింది. దీనికి 'జలం'తో సంబంధం లేదు' అని దొణప్పగారు వ్రాయుట యంతయు నముచితమే. వారు చెప్పిన దానిబట్టి 'జలపోసనము' అనుదానికి బంగారుపూత అని యర్థము వెప్పకొనఁ దగును.

ఈ పదము ప్రాచీన కావ్యముల కెక్కినట్టిదే. శ్రీనాథుడు

'వలచేత బంగారు జల పోసనముతోడఁ

బ్రన్నని పట్టుతోరము ధరించి'

అని క్రీడాభిరామమునఁ బ్రయోగించెను. భైరవకవి 'శ్రీరంగ మహత్వము'లో

'పరిలేని బంగారు జలపోసనము వీణె

మెలుగుఁ డా చనుగుబ్బవీరంద నిల్చి'

అని ప్రయోగించెను.

'జలపోసనము' అను దానికి నిఘంటు కారులు తలకొక విధముగా వ్రాసిరి. బ్రౌనుదొర "Gilding with gold leaf" అను సర్థము వ్రాసెను. ఇది దొణప్పగారు చెప్పిన యర్థమువంటిదే. సూర్యారాయాంధ్ర నిఘంటువు (జలకము+పోసనము) అని విడగొట్టి (వెండి బంగారముల నీటి వేసిన) పై పూత, మొలాము, జలతారు అను సర్థము లిచ్చినది. వావిళ్ల నిఘంటువు సూర్యారాయాంధ్ర నిఘంటువును మక్కికి మక్కిగా ననుసరించినది. వేటూరి

ప్రభాకరశాస్త్రిగారు మొలాము, నీరూదుట యను నర్థములు వ్రాసిరి.

జలపోసనము అను దానికి దోణప్పగారు చెప్పినట్లు బంగారుపూత యని యర్థముగదా! పుణి తెలుగు కవులు వాడిన 'బంగారు జలపోసనము' అనుదాని తెల్లర్థము చెప్పదగునా? ప్రాచీన కవులు, వారి ననుసరించి నవీన కోశకారులు 'జలపోసనము' అనుదానికి మొలాము పైపూత అర్థమునే గ్రహించిరి. అప్పుడు జలపోసనము అనుదానికి బంగారుపూత యని గాక కేవలము పైపూత యను నర్థమే చెప్పకొనవలయును ఇట్టి యర్థ వ్యాకోచము కమ్మ. చెంబు మొదలగు తెలుగు మాటలయందు సంభవించినదే కదా. పుంబులు జలకము + పోసనము అని విడగొట్టుట యనుచిత మనిపించుచున్నది. దోణప్పగారు చెప్పిన యర్థమునే స్వీకరించి, యర్థవ్యాకోచము నంగీకరించి బంగారు జలపోసన మనగా బంగారు పూత యని చెప్పవలయును.

అది యట్లుండనిండు. తెనాలిరామకృష్ణుడు పోసనములు: విడగబములు. భ్రమలు' అని యోగించెను. సూర్యారాయాంధ్ర విఘంటువు 'పోసన' అను పదమును పోషణభవముగాఁ జూపి పాలు, పూత, కాంతి యను నర్థము లిచ్చినది. ద్వితీయార్థముకు రామకృష్ణుని ప్రయోగము నెత్తి చూపినది. ఇటు దాదాపు జలపోసనమున కిచ్చిన యర్థమునే పునరుక్తుల గూడ నిచ్చినట్లయినది. జలపోసనము మూలరూపమును గురించిన దోణప్పగారిని బంగారు

జలపోసనము, బాస పోసనములు మున్నగువాని యర్థములను గూడ నిర్ణయింపవలయునని కోరుచున్నాను.

సుబ్రహ్మణ్యము, సుబ్రహ్మణ్యమై దానిలో 'ఉత్తరభాగం లోపించగా శేషించిన పూర్వభాగం ఆధారంగా సుబ్బన్న సుబ్బమ్మ, సుబ్బాయమ్మ, సుబ్బి, సుబ్బులు లాంటి పేర్లు కూడా ఏర్పడ్డాయి' (పాఠ. 111) అని దోణప్పగారిని. వేదము వేంకటరాయ శాస్త్రిగారు 'సుబ్రహ్మణ్యయ్య' 'సుబ్బయ్య'కు మూలపురుషుడనిరి. తెలుగువారి తెలుగు పేరులు తెలుగు ధాతువుల మీద, నామవాచకముల మీద ఆయ్య. అన్న. అమ్మ మొదలగునవి చేర్చగా నేర్పడినవని చెప్పదగు నేమో దోణప్పగారి వంటి భాషాశాస్త్రవేత్తలే నిర్ణయింపవలయును. 'సుబ్బ' ధాతువునకు 'బయలు పడు' అనియు 'పట్టు' అను ధాతువునకు 'ఆశ్రయ మిచ్చు' అనియు, అబ్బ అను ధాతువునకు 'లభించు' అని యర్థములు గదా! ఎల్లెడల బయలుపడు వాడు అనగా సర్వాంతర్యామి యను నర్థమున 'సుబ్బయ్య', ఆశ్రయదాత యను నర్థమున 'పట్టయ్య', సులభ గమ్యుడు అను నర్థమున 'అబ్బయ్య' అవతరించిరేమో యనుకొనుచున్నాను. ఇది కేవల మూహ యనియు నా మనసులో నొక ప్రక్క లేకపోలేదు.

శిష్ట సాహిత్యమును, జానపద సాహిత్యమును, నజీవభాషను సావధాన చిత్తముతోఁ జదివి, పరిశీలించి యాయా విశేషములను గురించి దోణప్పగారి ససంగములు చేసిరి. వీనిని జదివిన తెలుగువారు ద్వితీయ సంపుటికై యెదురు తెన్నులు చూతురు.

— శ్రీ శాశ్వతానంద హ.

గ్రంథ స్వీకారము

శ్రీ రామాయణ విమర్శామృతము

(వాల్మీకి)

గ్రంథకర్త : శ్రీ పాన్నాడ సుబ్రహ్మణ్య శర్మ, మూల్యము రు. 3/-పుటలు 190.

ఈ గ్రంథమున రామచంద్రుని భగవత్త్వం కొన్నిచోట్ల, కొన్నిచోట్ల అతని ఉత్తమ మానవత్వం నిరూపింపబడినది. అందరూ చదువుటకు అనికత్తి కలిగించే గ్రంథమిది.

ప్రతులకు: డా॥ పాన్నాడ సుబ్రహ్మణ్యము 5-3-220, 4 వ లైను, బ్రాడీపేట గుంటూరు-2.

రమణీయ రామాయణము

(కావ్యం)

(కర్త : శ్రీ దుగ్గి శెట్టి వేంకటరమణయ్య మూల్యము . 4/- రూ. పుటలు 138. ప్రాప్తి స్థానము : శ్రీ దుగ్గి శెట్టి భాస్కర్ : ప్రకాశ్ నగర్, స్టాన్ హాస్ సేట, నెల్లూరు-2.)

రామాయణము లోకాభిరామాణమేగాక మానవ పారాయణమై వెలుగొందినది. అదే రామాయణము శ్రీ దుగ్గి శెట్టి వారి లేఖనలో రమణీయ రామాయణమై ప్రకాశించినది. ప్రతిభా సాండిత్యాలు అడుగడుగునా గోచరించుటే ఇందులకు ప్రబల తార్కాణ.

రంజని

ఏ. జి. ఆఫీసు తెలుగు సాహితీ సమితి (ప్రైడరాబాద్) వారి 'రంజని' మా కార్యాలయము నకు చేరింది. 116 పుటలు గల ఈ సాపీర్ లో 29 మంది రచయితలు వివిధ విషయాలపై వ్రాసిన రచనలు అందర్ని రంజింప చేస్తున్నాయి అది నిజంగా సాహిత్య ప్రజారంజనియే. ముఖచిత్రం, శ్రీ శీలా ప్రిరాజుగారు చక్కగా చిత్రించారు. లోపలి చిత్రాలు

శ్రీ గొల్లవల్లి జయబాబు పృథ్వంగా చిత్రించారు. అమూల్యము.

ఆంధ్ర భాగవత సంగ్రహము

(సంకలనము : శ్రీ నిమ్మగడ్డ లక్ష్మీనరసింహం మూల్యము : రు. 7-50, పుటలు 356, ప్రతులకు : త్రివేణి పబ్లిషర్సు. మచిలీపట్నం-1, మద్రాసు-1.)

శ్రీ సోమనాథ్య ప్రణీత ఆంధ్ర భాగవత మునకు సంక్షేపరూపము. భాగవతము అమూలా గ్రముగ చదువలేని వారికి ఈ గ్రంథమున ముఖ్య ఘట్టములు ఏర్పి కూర్చబడినవి. గ్రంథము సంక్షిప్త పరచుటవలన చదువరులకు అభిరుచి పెంపొందును. కథానరళి చెడకుండా కోడికరించబడినది.

క వి తా లో క ము

రాధికా ప్రణయము

పై రెండు కావ్యములూ శ్రీ వక్కా లక్ష్మీ సతిరావుగారు వ్రాశారు.

కవితాలోకమనే కావ్యాన్ని నటచక్ర వద్ద శ్రీ అక్కినేని నాగేశ్వరరావుగారికి అంకిత మివ ఇందు కృతి సమర్పణము, మాతృసందనము, సుందరి, నవనంతము, నాకవనం, మురళి, య. ఇల్లటికవల్లుడు, సవాలు, ఎందుకా మౌనము—వ వలు శీర్షికలతో పద్యములు గేయములతో కలిసి ఉన్నవి.

రాధికా ప్రణయము — మధురానుబంధముల గుబాళించు కావ్యసారిజాతము. అంతేకాదు అదొక రససేళల మధుకోశము.

(ప్రతులకు : వక్కాంక సత్య వెంకట మోహనరావు, కూచిమంచి అగ్రహారం, అమలాపురం (తూర్పుగోదావరి జిల్లా)